

# DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Egész évre . . . . . 10 11 — kr.  
Félévre . . . . . 5 — „  
Negyedévre . . . . . 2 50 „  
Egy órára . . . . . 1 — „  
Egyes szám ára 4 kr.

Felolvasó szerkesztő: **Dr. Nagy Zsigmond.**  
Kiadók: **Hoffmann és Társa.**

Hirdetési díj:  
Négy hasábról kezdve sorért 5 kr. Nagyobb terjedelmű a többes hirdetések alkalmán szerinti jutányos áron vetetnek fel. Bélyeg-díj minden külön bejegyzésért 30 kr.

## Karácsony.

„Dicsőség a magasságos mennye-  
ben az Istennek! és a földön békes-  
ség és az emberekhez jó akarat!”

Igy szólt a mennyei seregek magas-  
taló éneke az emberiség Megváltójának  
születésekor.

Hosszu idő, majdnem kétezer esz-  
tendő telt el azóta. A világ ábrázata tel-  
jesen megváltozott; az emberiség köz-  
viszonyai sokszorososan átalakultak; és az  
ősi vadság, szilajság helyén szelidebb  
erkölcsök, nemesebb erények édes gyü-  
mölcsű fái nőttek.

Közel kétezeresztendőn át a Krisz-  
tus szelleme, a Jézus vallásának gyön-  
géd szeretete, boldogító tudománya szen-  
telle meg azoknak a népeknek az életét  
akik az ő keresztjének árnyékában vő-  
nek maguknak állandó lakozást.

Kétezer esztendőn keresztül a töké-  
letesség eszményképe, amely felé az  
emberiségnek legjobbjai szent áhitattal  
vágódottak, igyekeztek: a keresztényi  
egyszerűség, igazság és jóság volt; az  
a megszentelt önzellenség, mely a mások  
boldogságának a munkálásában keresi a  
maga örömét, és találja meg a maga  
jutalmát.

Annak az új életelvnek, amelyet az  
emberiség boldogítására Jézus a világba  
elbéhozott, a föltétlen Istenszeretnek  
és a föltétlen felebaráti szeretetnek. a  
születése napja a karácsony ünnepe, a  
melyet kétezer esztendő óta szent áhi-  
tattal ül meg a kereszténység egész vi-  
lágszerte.

Ahová csak elhatott a Betlehem  
felé mutató ragyogó csillagnak fényes  
világa, ott mindenütt kigyult az örök  
szeretet menyei tüze s boldogságot, üd-  
vőt árasztott az élet fagyos lehelletétől  
megdermedt emberiség elgyötört szívébe.

Áldott karácsony! te az öröme-  
nek, a szelid békességnek, az üdvözítő boldog-  
nak szent ünnepe vagy s a te hitből  
áradó melegséged engeszteli meg szívün-  
ket, lelkünket.

»Dicsőség a magasság-  
ságos mennye-  
ben az Isten-  
nek és a földön békesség és

az emberekhez jó akarat!«  
— Szent visszhangja a rég elhangzott  
mennyei éneknek, áhitatos szívvel ve-  
szünk mi újra ajkainkra.

Feléd száll lelkünk buzgó indulata,  
hozzád ragaszkodik, te benned bizako-  
dik a mi lelkünk, mert te az örök igaz-  
ság kuffejéből fakadsz, a könyvek köny-  
véből zendülsz felénk.

Ragaszkodunk hozzád, áhitattal re-  
begjük hangodat s életünk törekvésének  
zászlajára a te hármasság jellegét írjuk  
föl: »dicsőség,« »békesség,« »jóakarát.«

Ó, hogyha megértené az emberiség  
a hármasság jelző igaz jelentését minő  
egészen más képe lenne a földi életnek,  
hogy változnék át a siralomvölgye bol-  
dogságának paradicsomává!

De az embertiségi mintha végkép el-  
felede volna ezeknek a szent szavak-  
nak eredeti értelmét, olyan hamisan  
használja, olyan balul magyarázza őket.

A »dicsőség«, amelyért ma fut-  
fárad az ember, nem az »Isten dic-  
sősége«, hanem saját magunk  
ugy vélt nagyságának minden té-  
ren és minden eszközzel való érvénye-  
sítése, valami tisztátalan mámor, mely-  
nek köde megszállja lelkünket, elhomá-  
lyosítja tiszta látásunkat s mi vakon  
rohanunk lázas agyunk rémképei után  
elliporva mindent és mindenkit, a mi  
és aki utunkban áll.

Nem, nem ilyen dicsőségről zengett  
a karácsonyi angyalok serege.

»Dicsőség a magasságos mennye-  
ben Istennek!«

Soli Dei gloria! Csupán  
Istené a dicsőség!

És a békesség!?

Vajjon állandó tanyát vett-e már a  
földön a békesség?

Fájdalom, nem!

A szent szó káromlássá vált az  
emberiség életében. A békesség őrizeté-  
nek álnok és hazug ürügye alatt milliók  
állanak állig fegyverben és égő kanócz-  
czal várják a pillanatot, mikor halált  
onthatnak egymás tatorára.

Ez az a békesség, a mely-  
nek nevében a nemzeteket kizsarloják,  
utolsó fillérétől, sőt még életétől is min-  
den lelkiismereti furdalás nélkül meg-  
fosztják.

Hogy volna meg hát ily körülmé-  
nyek között az emberekhez a  
jó akarat?

És mégis! mégis!

Szent karácsonynak áldott ünnepe,  
a te tanításod nem hazugság! a te vi-  
gasztalásod nem üres szó, a te biztató-  
sod nem bizonytalan ígéretés!

A ma született Jézus valósággal  
megváltott bennünket s elhivott ama  
romolhatlan birodalom polgárává. Az  
emberiség életcélja igazán nagy és fen-  
sége és az eszközök, a melyek őt cél-  
jának elérésére segítik, a mily hatalma-  
sok, éppen olyan egyszerűek.

Az az erkölcsi súlyedtség, a mely-  
nek fertőjében közéletünk mostanság  
vergődik, csak időleges, muló jelenség,  
melyre szükségképpen és okvetlenül a  
gyógyulásnak és megtisztulásnak boldog  
korszaka következik.

A Bethesda-tava is akkor birt gyó-  
gyító erővel, a mikor háborgott és  
iszapja felkavarodott.

Gyógyulj meg hát ezer nyavajában  
sinlődő, szánandó emberiség!

Mint a pusztában bujdosó nép meg-  
gyógyult, ha Mózes botjára fűzött kígyó-  
ra tekintett, mi is meggyógyulunk, ha  
lelki szemünket rendületlen hittel füg-  
gesztjük a ma született Krisztusnak vér-  
től csorgó keresztfájára.

Csak szenvedésből fakadhat dicsőség,  
csak megpróbáltatásból bizonyosság.

Nemzetünk szenvedése már száza-  
dok óta tart, jelleme már hosszú idő óta  
hevíl a megpróbáltatások égő tüzes ke-  
menczében.

Éppen ezért erős a hitünk, hogy a  
dicsőség aranyos napja nem késhetik  
már soká, s nemzeti jellemünk szín-  
aránya minden idegen salaktól megtisz-  
tultva jut el az ohajtott diadalra.

Szent karácsony! az Emberiség  
Megváltójának dicsősége születésnapja,  
áhitatos szívvel, hívő lélekkel és törhe-  
tetlen reménységgel köszöntünk újra s  
lelkésülten énekeljük mi is a mennyei  
seregekkel egyetemben:

»Dicsőség a magasságos  
mennye-  
ben az Istennek!  
és a földön békesség és az  
emberekhez jó akarat!«

**Dr. Nagy Zsigmond.**

## A köztisztviselő.

Irta: Kiss Ferencz

Földes, 1896. december.

Alig van pálya, élethivatás, vagy foglalkozás, mely annyi ellentétes elbírálásnak volna kitéve, mint a köztisztviselő, a minnek egyik oka az, hogy a sok jó tisztviselő mellett van biz ott sok rossz is, ki nem a közügy előmenetelét, hanem a saját és érdektársai javát nézi, másik oka pedig, hogy sokan egyáltalában nem képesek méltányolni azt a munkát, a mit a köztisztviselői osztály a közügyek kezén mindeneknek, főként a társadalomnak javára végez.

Igaz is, hogy a legtöbb tisztviselő élete és munkája olyan, mint a házi nőé, ki dolgozik folyvást, munkálkodik estvétől reggelig, sokszor az éjet is nappalá téve, de azt nem látja meg senki, az olyan közönséges megszokott dolog, mintha az másként nem is lehetne. De miként ha a családnak, a háznak mozgató, életető lelkét, a nőt betegség dönti ágyba, felfordul az egész háztájék, ugy a társadalmi életben, ha a köztisztviselők felbehagynak a legtöbbször nem méltányolt foglalkozásukat, összekuszálódnak minden magán és közviszony s egy olyan roppant zürrei állanánk szemben, melyben eligazodni is alig lehetne.

Méltánylást azért annak, ki elég lélekkel bír magát, életét, munkaerőjét a köznek, e százfejtű s százkaru óriásnak szolgálatába adni s ne esodálkozzatok azon, hogy kik a köztisztviselői pályára mennek, azok közül nem mind tud hű maradni az eszményhez, mely egykor keblét felgyulasztá. Annyi ezerféle érdek, tekintet, ugyanannyi kíváncsalom fonja körül; annyi különböző törvény, rendelet, szabályzat korlátozza meg; annyi eszabító ajánlat, szédítő tömjén, kitüntetősi lidérczfény csalja fel; annyi kísérlet, ígérlet, lelket megtévesztő alkalom, huzza le; annyi maradiság, rossz akarat, gyűlölet, egyéni vagy pártszenvédély torpanítja vissza; annyi gyanúsítás, rágalom, beestelenítő nyilatkozat szédíti meg, hogy egész ember legyen az, ki keble Istenét moesokoltalanul viszi sirjába.

Hogy sok a tisztviselővel szemben az igény: ez helyes és szükséges is, mert a ki a köz szolgálatába állott, az tudja magát egészen a köznek szentelni: de mennyi ez igény között a jogtalan, a méltánytalan, az igaztalan, a tör-

vényellenes. Hogy köztevékenysége közbirálat tárgyát képezi, szintén helyes és szükséges, mert a közélet legfőbb szabályozója s ellenőre a közvélemény s nyilvános bírálata s ha hozzáértő, a körülményeket méltányolni tud s akaró, tisztos, higgadt közönség bírálja meg, boldog lehet s ha ilyen sújtja le, megérdemli: de mikor az elbírálásnál mindenféle személyes indok, érzület, felfogás az irányító s a legkülönbözőbb egyéni és pártérdekek kerülnek előtérbe: remélhető-e, várható-e igaz s igazságos ítélet?!

A köztisztviselőt mindenki a maga szolgájának, s ha párttöbbség erőszakolta be, a párt érdekei képviselőjének tartja s azt kívánja tőle minden eljárásában, hogy az ő kizárólagos kíváncsalomait, ügyeit, ezéleteit szolgálja, legyen az, bármily igaztalan vagy ellentétes a mások s a közügy érdekeivel. Pedig a köztisztviselő nem szolgálja sem az egyiknek, sem a másiknak, hanem szolgálja a törvénynek, szolgálja az igazságnak, szolgálja a köznek s ő előtte teljesen mellékes kérdés tartozik lenni, hogy a törvény, vagy az igazság s a közjó kire előnyös, legyen az egyén vagy párt, hanem előtte minden tisztí működésében magasabb szempont: a köz java tartozik irányozó lenni. S a ki a közélet, a társadalom lélektanának ez alapelveivel sincs tisztában, mimódon merészli ajakát felnyitni egy olyan egyén életének s közmunkájának elbírálására, a kinek gondolatvilágát, ezéleteit eszményi magaslatait ujjal sem éri. Pedig a tapasztalás mutatja, hogy erre feljogosítva érzi magát mindenki s a bírálathoz ugyan bőkezű szokott lenni a világ.

S hogy milyen a legtöbb bírálata? talán erről jobb volna nem is szólni. A köztisztviselő, ha a benne égő közjó szerelmétől vezetve, igyekszik tenni, hatni, alkotni s ezért kész szembeszállani az érdekekkel, maradisággal, rosszakarattal, ferde közvéleménnyel: akkor viszketeget, nyughatatlan, erőszakos, más tekintélyen gázoló, uralomra vágyó; — ha nem tesz semmit hivatalos legszűkebb dolgán kívül: hasznavehetetlen, ingyenélő. Ha dolgában, hatáskörében lelkiismeretes, pontos, tisztának minden igazságát betöltő s ugyanezt kívánja másoktól is: akkor paragrafusvédő, köztözködő, slrupulózus vagy nagyképű; ha könnyen veszi a dolgot ugy magánál, mint másnál: akkor tág lelkiismeretű. Ha eljárásában szigorú: akkor embertelennek, rideg keblűnek

mondják, ha enyhe: semmibe sem veszik. Ha valamit elnéz: bizonyosan érdekből teszi; ha nem néz: bizonyosan személyeskedik. Ha az általa kimondott ítélet a barát javára esik, a másik részrehajlónak állítja, ha az ellenség javára: a barát panaszkodik, hogy ezt már nem várta volna, de hiszen lesz még tisztujtás! . . . Ha a közügy nem halad: ő az oka, az ő tehetetlensége vagy hanyagsága; ha halad, fejlődik s ez áldozatba kerül, mert e nélkül előre vinni semmit nem lehet: ő miatta sok a teher. Ha a felsőbb renddel tart: urak bolondja, ha az alsókkal tart: demagóg; ha állást nem foglal egyik mellett sem, hogy belátása tisztább s keze szabadabb legyen: mindkét fél előtt gyanús s megbizhatatlan; ha a kettő között áll: összemorzsolják. Ha anyagiilag gyarapszik, kész a sanda gyanu: telik a közből; ha nem boldogul: éhhalhat a neve s találgatják, hova teszi azt a rengeteg fizetést?! Ha nem az emberek szája ize szerint szól valami törvény, rendelet, vagy felsőbb hatósági végzés, ki volna a bűnbak, mint a tisztviselő?

Oly kényelmes dolog is az, hogy van egy hivatalnokai osztály, a melyet mindenért felelőssé lehet tenni, a melyre mindent rá lehet tolni alólról is, felfőlről is s a szegény tisztviselő ha mindezekkel szemben büszkén emeli fel homlokát: szemérmelen henczegő; ha igazát keresi: összeférfetetlen.

Hogy magánéletén is jegositva érzi magát a publikum keresztül-kasul járt: az csak a dolgok természetes rendjéhez tartozik.

Fájdalom, a köztisztviselőt még ma is igen sokan olyan utszéli fának nezik, melyet minden ott elmenő felhasználhat arra, hogy sáros csizmáján könnyítsen, nemcsak azért, hogy maga tisztább, hanem hogy a fa — sárosabb legyen.

. . . Egy ut van csak előttünk: a meg nem félemlített lelkiismeret szavára hallgatni s ennek utmutatását követni. Igaz, hogy akkor előre tisztában lehetünk azzal, hogy tetszeni csak igen keveseknek fogunk, de az nem baj, ez nem is ezél s ha ezél, nem tiszta ezél: a fő, hogy a köz virágozzék, a gonosz bukjjék, az igaz emelkedjék, s ehez mindenken van elég erő, mert „az erő akarata, mely előbb vagy utóbb, de diadalt arat!”

S ha nem arat e földön: arat a másvilágban. Vallásos lelkiület embernek, — s hitem

## A „DEBRECZEN” TARCZAJA.

### „MÁTYÁS KIRÁLY”.

Mutatvány E. KOVÁCS GYULA.

ily című drámai prologójából.

A költő dicsőítőméményének atolsó versszakai:

Császár! Csel, hazudás minden porczikádban,  
Ideje hogy Bécsben vessem meg a lábam.  
Itt vagyok, nézd! enyim a nagy osztrák város.  
Mers-e még moecazanni? Melyikőnk a káros?  
Hódolnak előttem mind az osztrák rendek,  
Hadaid zászlói lábammál hevernek.  
Mégis ha fiamat, Fridrik, szerethetnéd,  
Minden versengésre örök fátvölt vetnék . . .

Mért hajlottam által életemnek delén?!  
Im a nagy orosz czár kezét nyújtja felém,  
Kázmér éhhalhat, Fridrik, Iván frigyben:  
Jánosom szilárd lesz, trónja meg se billen.  
Oh, ha minden vágyam, terveimet, eszmém,  
Ereidbe fiam, által ereszthetném,  
Ha mind, kik nagyokká oldalamon nőttek,  
Vajudozó méhét látnák az időknek!

E sok apró zsarnok, — hősök így mellettem.  
Eleven szirtszálak, ércpajzsok felettem, —  
Oh, ha nem dőlnek, szakadnának szélylyel,  
Ha áthevithetném e szent szenvedélylyel:  
Egy szív, egy ész, egy kar, s hozzád forranának,  
Egy ezél, egy dics, egy tív, üdve a hazának!  
Minden száadrendű, semmi! Csak az ország!  
Budáról intézni Európa sorsát!!

Még tíz évet Isten! . . . A miket én látok . . .

Magyarrá teremtem e korhadt világot!

Magyar színbe vonom az eget felettem, —

De így csak fél munka . . . minék is születtem?! . . .

„Minék? . . . Hogy nemzeted kiragadd a porból,

Óriás tereblyét keits a kis bokorból.

Viharral, villámmal érte megküzködjél.

Dicsőség árjában véle megfürödjél.

Hogy irtó hatalmak, koronás fejeknek,

Koronánk napfényt szemébe süthessed,

A művészet, szellem, tudomány áldását

Kunyhónk, palotánk ölébe leszállítsd,

Hogy mit Európa eddig még nem látott:

Paradicsommá tedd Budát, Visegrádot,

S eltűnve a földről — míg mi rajta forgunk,

Légy vezérlő fényünk, világító tornyunk! . . .

### Karácsonyi kép.

— A „Debreczen” számára írta: —

H. Kiss Kálmán

ev, ref. tanítóképző intézeti igazgató.

Kicsiny faluba köszöntött bé a zuzmarás  
december . . . Négy sor házból áll T alakra.  
A T hosszabb szárának közepén óriási  
szálfák árnyában rejtezkedik a kis fa templom  
magas tetejével, Bizony még akkor csinálták  
„nemes uraimék” mikor még ősz rengeteg volt  
a későbbi „Csonkás” melynek helyén ma már  
szántogatnak. — A jó karban tartott **czinterem**  
egyik szögletében ott a templom előtt egyszerű  
harangláb emelkedik két kis haranggal. —  
Hajdan ilyes-fias fatorony állt a helyén; de hát  
megemésztette az idő.

Szemben a templommal két épület áll —  
sem nem uri, sem paraszt, közöttük egy közép  
alak”: a parokhia és az iskola.

A nagyobbik az iskola. Es ez jól is van,  
így; hiszen oda hova 50—60 gyermek jár na-  
zonta, tágasabb helyiség, nagyobb épület kell  
mint „tiszteletes uramnak” — ki még fiatal  
házas levén, talán egy galambfészkekben is  
elférne.

Az iskolában a kis „rekturam” épen ka-  
rácsnyoi énekeket próbáltatja. Egészséges tudó-  
ból zeng az ének és oly szivesen fujják:

„Az Istennek szent angyala,

Mennyekből hogy alá szálla,

És a pásztorokhoz juta,

Nékiek eképen szóla:

„Mennyből jövök most hozzátok

És ime nagy jó hirt mondok,

Nagy örömt majd hirdetek,

Melyen örvend ti szivetek . . .”

A parokhia nagy szobájában tiszteletes  
uram, kurátor és presbiter uraim s egyházi  
uramék forgolódnak. — Harangozó uram a  
konyhában várja az üzenetet, hogy harangoz-  
zon-e már.

Egyházi uram épen most hozta el a ku-  
ratorné asszonyom sütötte szép fehér kenyeret  
az ekkleziia kendőjében és a kihuzott asztalra  
helyezi, melyre tiszteletes asszonyom szép fehér  
abroszt terít.

Aztán felnyitják a két kulcsos ekkleziia  
ládáját. Kiszedik a szent eszközöket. Előke-  
rülnek a régi terítők. Némelyik már foszladozik  
a régiségtől . . . Házi vászonból jött abroszok,  
asztalkendők, némelyik talán még a „pápista

szerint művelt ember csak ilyen lehet, — ez mindig elég vigasz.

Tégy jót s vedd a tengerbe, — ha meg nem ismeri a hal, megismeri a Teremtő!

Fel az eszménnyel! Győzni üdv — bukni is dicső!

Fel a zászlóval; szorítsd kebeledhez, suhogása üditse forró homlokod, lobogása tüzelje tetterődet, vihar szagatása acélozza izmaidat; ha győztél, borulj le előtte; ha buktál, legyen takaród, szemfedőd, másvilágra utavalód . . .!

## Betegség után.

Irta: **Vértessy Ida.**

Rég ideje hallgat  
Ajkamon az ének.  
Szárnyra kelő dalok  
Haj! miért alusztok?  
Miért nem regéltek!

Pusztuló levéllel  
Virág hervadással  
Madár költözésre,  
Azt hittem örökre  
El is hallgat a dal.

Könybe borult szemmel  
Vártam azt az időt,  
A melyik arczomra  
Lázás homlokomra  
Borít majd szemfedőt.

De én újra élek  
S nincs vége a dalnak  
Ujra csendül hangja,  
(Miért is hallgatna?)  
A régi koboznak.

Csalóka fény, ábránd  
Ujra visz magával  
Ébredő reményem,  
Hőn csapongó lelkem,  
Ujra égbe szárnyal.

időből" való; többen arany, ezüst himzések, virágok, újabb selyem kendők, himzés és felirat nélkül . . . Tiszteletes uram egyiknek, másiknak ismeri történetét "örög irásokból" s pár szóval el is mondja. — Aztán jönnek a régi ezintányérok, a szent kenyer alá, a régi *ezin pohár*, a ezin kannák. Ezeket egyházi uram kiviszi s néhány pillanat alatt megdörgölvén "ezinmosóval" — ragyogó ezüst szinben hozza be. — Előveszik az új "tűzben aranyozott ezüst poharakat is", melyet közadakozásból csak most szerettek és a széles ezüst segélyű kristály tányért is, mely egy hosszas betegségben sínylődő asszony ajándéka.

Egyházi uram most a regálás zsidóhoz megy, hogy a regále szerződésben kikötött néhány íteze hort elhozza az Urasztalára.

Az alatt előveszik a szent kést. Kurátor ur az élet kifogástalannak találván, átnyújtja tiszteletes uramnak. Ez pedig egy kanyaritással körül szelvén a szent kenyeret, kiviszi annak közepét, tetejét alját lehámozza *pirosra* s aztán a fatányérra helyezve keresztben apró szeletekre szeli s aztán tetejét leemelvén, a kés hegyét hosszan becsesztvén a szent kenyérbe s megteszi azon a szokásos hosszu metszéseket.

Mig tiszteletes ur ezeket műértőleg végezi — a mint ezt az ároni házban edes atyjától tanulta; — megjő egyházi uram is. — A hozott borból próbára üveg pohárba töltenek, aztán megtöltik a ezin kannákat.

Kopognak . . . Tanító ur jó és sok boldog karácsonyi szent ünnepeket kíván s helyet foglal.

Tiszteletes ur kiüzen a harangozónak,

Dalolva, szeretve  
Legszebb is az élet,  
Dal akkor is buzog  
Hogy ha a szív zokog  
S fogytán a reménynek.

És ha a költőnek  
Elnémul is ajka  
A dal volt élete,  
Azé is lesz könnye,  
Utolsó mosolya.

Azért csendülj tovább  
Lágy, zokogó ének.  
Szárnyra kelő dalok  
Szálljatok! . . . szálljatok!  
Tovább is az égnék.

## A vak Grigor.

— A magyar oláh népéletből. —

Irta: **Viski K. Bálint.**

Sokáig hallgattam, hogy honnan hozza a szél azt a bus furulya-hangot. Aztán emberi hang is vegyült a furulyához s valami dübögő ugrálás kísérte az egészet. Mentem a hang után. Szép, csendes, holdvilágos este volt.

Már jól kivehettem a nóta szavát:

Frunze vergye, bob, si lintye  
Gyesz kununene parintye  
Ke gye mi gyesz kununá  
Oszate gye kloec cioj dá  
Si intó vare erojlukrá.

Jeo nutyáj gyeszkunune  
Ke kununyia au foszt la minye  
Oki au foszt in cap la tyinye  
Cse nu tyoj újat maj binye  
Ku esinye aj vinyi la minye . . .

Magyarul így adható vissza:

Bab és lenese zöld leveles  
Szabadíts meg tiszteletes,  
Az asszonytól segíts válhom.  
Száz forinttal megszolgálom,  
S neked dolgozom egy nyáron.

hogy harangozzon. Kurátor uramék fölszedik a szent kenyeret, hort és szent eszközöket s bemennek a templomba az urasztalát megteríteni.

Majd megkondul a két kis harang. Olyan buzgón huzza Dér József harangozó uram a nagyobbbat; a kisebbik huzására akad műkedvelő gyerek elég.

A két kis harang hangja bár nem nagy, mégis összehangzik a szomszéd kis falunak harangjaival:

"Dicsőség, dicsőség . . . A nagy Istennek;  
Békesség, békesség . . . Az embereknek . . ."

Gyül a nép a templomba. Az iskolás serreg már bevonult tanító urral . . . Deli legények, ékes hajadonok sietnek az Ur házába; férfiak, nők haladnak komoly méltósággal. Egy kis öreg tipeg még, lépteik alatt még ragyog a félresepert hó, midőn lépnek.

Jó tiszteletes ur is párjával.

A kis templom megtelt hívőkkel . . . Ott van "Miklós ur" feleségével; ott öcsese "Berti ur, a kis ur". — Ennek felesége hommaradt; apró gyermekei vannak. Ott "az özvegy asszonyság" eladó lányával s ennek designátus vőlegényével; ki a szomszéd városkából ünnepelni jött. Ott a kis falu apraja nagyja . . .

Ott "a buzgó nép, ifjak, vének  
S mint szent hullám zajdul az ének;  
Majd csendesül és elhal lágyan  
S az érzés szól csendes imában . . ."

Oly örömmel, oly buzgón imádkozik az ifju pap s halk suttogással utána mondja az

Nem választlak én el téged,  
Nálam fogadtál hűséget  
Fejedben volt a két szemed,  
Jól meg kellett nézegetned,  
Mielőtt elém vezetted. —"

Kukoricza-fosztó van a parintyénél (papnál) s előkerítették a vak *Grigort*, ő furulyál s ehhez dancol hozzá a fiatalság; egyszer-egyszer jót is zsukálva közben. Egyszerű, de szép multság a magyar-oláhok közt is az ilyen kukoricza-fosztás.

Összegyül a falu legénye és leánya, mert a papnak segíteni illik s hamarosan elkészülvén a munka, a vége rendesen multságra lyukad ki.

Egy nagy baj van csak ilyenkor, hogy nincs a faluban muzsikusk zigány. Előhívják tehát a vak Grigort. Ő belőle kitélik minden. Furulyáz, mesél, trefál: szóval elűti az álmot és az unalmat.

A ki a szegény népet szereti: közé elegyedik. Bementem én is a vigadozókhöz. Leültem Grigor mellé.

Ez a szegény ember mind a két szemére vak. Szép, sugar alak, himlőhelyes arccsal; sötét, üres szemgödörökkel. Épnek született, de a fekete himlő meglepte gyermekkorában és megfosztotta legdrágább kincsétől, villogó két szeme világától.

Felnőtt vakon s lett belőle koldus. Van egy nagy tarisznyája, egy hosszuszaru cserép pipája, egy nagy réz-csákánja, melyről zörög lánccs és éles szavu esengő fityeg. A börtarisznyában tartogat egy hasadozott, de szurokkal beragasztgatott furulyát és egy bádogszelenczét (ő kotevecnek hívja), benne valami nedves forgácsokkal. Ennyi egész vagyona, melylyel bejárja az ismerős vidéket és melyből megál napról-napra. Öltözte: — az nem ér egy ütötaplót. Ringy-rongy, szedett-vetett holmi, amit jó emberek imitt-amott ráadnak. Jobbat nem is kíván; mert azt ellopják tőle a zsidók, a hogy ő állítja.

Hét faluban a hangjáról mindenkit ismer. A kivel egysz zer beszél — gyerek, vagy meglett ember legyen, — azt évek mulva is megismeri; egy szaváról is megmondja, hol és hogyan találkozott vele először. Bámulatos *memóriája* van.

Az ő gombos börtarisznyája nagy titkokat rejt. Ha vidám ifjak közzé vetődik: kiviszi az ócska furulyát s úgy, a hogy parancsolják, tuj vigat vagy szomorut. A furulyázást, persze

egész templom. A hívő lélek szárnyalása, a szeretettel meglett szív repesése szól az imából és emelkedik a mindenható *Atya* égébe föl. Aztán újra szól az ének s a mint elhangzik végszava, szól az evangéliom:

"Ne féljete, mert ime hirdetek nektek nagy örömet . . . *Ma született a megtartó, a Krisztus a Dávid városában.*"

Minden szem a szónokon csügg, míg a karácsonyi örömet, a *megtartó Krisztust* hirdeti, ki öröm a *szegény népnek*, mert a szegénységet fölszentelte s megmutatta, hogy annak a mindenható *Atyának*, kinek az ég madaraira s a mező liliomaira is gondja van, a szegény emberről is gondoskodik; öröme a *gazdagnak*, mert megtanítja, hogyan kell sáfarkodni az élet javaival; öröme a *tudatlannak*, mert világosságot gyújt igéjével a sötétségben ülő népeknek; öröme a *tudósnak*, a *bölcsnek*, mert az emberi lelket az Isten mélysegeinek vizsgálására is felszabadítja . . . öröm *mindnyájunknak*: mert hinni, remélni és *szeretni* megtanít s megnyitja lelkeink számára az üdv honát . . .

Ismét szól az ima, ismét cseng az ének; de nem mozdul senki sem, hogy elhagyná a templomot. A hivek ma együtt vacsorálnak a Krisztussal . . .

Mély áhitattal hallgatják a szerzetes igéit. Igaz szívből zeng a felelet a három kérdésre . . .

Aztán "anyaszentegyházi szép renddel" járulnak a nép vénei először a szent asztalhoz. Tudják, hogy: "az öreg ember elől fölkelj és annak arcát megbecsüljed!" . . .

Krisztus hegyi beszédéből, az apostolok

csak az odavaló nótákra nézve, egész a művészetig vitte. Kár, hogy nem jutalmazták érte illendően. Megesik, hogy a körülte tomboló vig fiuk — csak úgy tréfából, úgy fején kólintják, hogy vérebe dül a szegény vak ember. Legtöbbször pedig egyenként elszökdöstek tőle s mikor észre veszi, hogy tüdőjét hiába kinozta szótlanul — étlen, szomjan — tovább vándorog.

Neki is volt egyszer jóvilága. 1876-ban, mikor a magyar orvosok és természetvizsgálók XIX-ik nagygyűlésüket M.-Szigeten tartották, egy jóakarója bevitte Szigetre. Kivezetlék aztán a Malom-kert nevű mulatóhelyre, a hol a sok és fényes vendég ebédelt. Odahúzódott egy fatörzsök mellé. Kalapját maga elébe tette, s elkezdett egy bús-keservest furulyázni.

A nép, mint az áradat, úgy tödült a sajátos hang felé. Nem is volt ott talán semminek annyi bámulója, mint a vak Grigorinak. A pénz csörögve hullt rongyos kalapjába s azt állítja, hogy, ha vezetője el nem lopja: talán házat is vehetett volna rajta. Még így is többje volt itthon 8 forintnál. Ez most is kamaton van a testvérjénél. Tehát Grigor *tőkepénzes!* Minő boldogság, — a boldogtalanságban!

A tarisznya mélyéből, kenyér morzsa közzül, kerül elő a kotyec is. Ebben laknak, nedves állapotban, azok az apró bükk- vagy égerfa-forgácsok, melyekkel egy sima deszkán produkálja: a kis-liba-csipogást, macska-nyávogást, malacz-visitást, kutya-marakodást s több effélet.

A hosszú pipaszárat sem tartja hiába. Ezzel tud kodácsolni, kukorikolni, kis gyerek módjára sirni s mindenféle hasbeszédet csinálni.

Hát hogyan vennék a gyerekek körül? Egész sereg zajongja s ostromolják: Hogy csinál a kis esikő? hát a boczi? hát a szármárka? hát a varju? hát a bagoly? és a többi és a többi.

Szivesen megmondja mind. Kap is krajczárt, kenyeret, ételt, italt, mindent.

Az utcán előrehajolva, lassu, de nagy léptekkel halad. Réz csákányát hosszú nyelével előre tartja s az arról zörgő láncz és megemesendülő csengettyű szekerest, mint gyalogost figyelmeztet, hogy vigyázzanak a szegény vak Grigorra.

Egyebet nem igen szokott kérni, de ha

tanításból jár egy-egy találó szó minden hívőnek. Férfiak után asszonyok, leányok, gyermekek jönnek. Ezeknek is szól az ige, hiszen „ilyeneké a mennyeknek országa!”

Már a tanító is visszavezette a karzatra kis seregét.

Most maga veszi a lelkipásztor az urvaszorát . . . A nagy ünnepélyes csendben zeng erezes szava: „En és az én házam népe dicsérjük az urat!” — „Az Ur az én örökségem és az én poharam része” . . .

Aztán befedi a szent asztalt . . . Hálát ad gyülekezetével együtt az uri szent vacsoráért. Áldólag terjeszti szét kezeit s míg ajka zeng: minden hívő érzi szívében az Istennek *amaz áldását, mely a meghatott, az önmagával kibékült emberi kebel tulajdona.*

Aztán újra zeng az ének:

„Uram! bocsásd el népedet békével,  
Idvezítsd áldott örömevel . . .”

Kényelmes lakásom magas ablakának tükör üvegén jégvirágok ülnek. Mintha a jégvirágok közül azok a százados szálfák emelkednének ki, melyeknek zuzmarás ágai alatt maig ott rejtőzködék az egyszerű fatemplom . . . Azok az öregek, kik egykor zengedezték benne: „Krisztus Urunknak áldott születésén, Angyali verset mondjunk szent ünnepén” . . . Ma már elmentek nyugodni az ő atyáik után; de a karácsonyi öröm százat még ma is visszarezeg szívémben és *ma is vallom az üdvözítőt, a megtartót ki az Ur Krisztus a Dávid városában.*

a dohányja elfogy, azt nem tudja nélkülözni. Kér és rágyújt s bodor füstöket bocsátva, áll vagy ül, mint egy nagy kérdőjel az emberek között.

Mosi is rágyujtana szegény, de a fiuk nótát követelnek. Belecsavarja tehát a kapott dohányját nyers kukoricza-héjba s rákezdi:

„Van házatok cifra, magas. —  
Belől szükség, nincs egy garas.  
Nincs só, kenyér, bár egy falat.  
Nincs semmiték a nap alatt.

(Kászn vásztre in alte sátra,  
Si gye multyej szusigáta,  
Si gye ptyite, si gye száre,  
Si gye kityesz peszupe száre.)

Lelkesedéssel kíséri az ifjuság dalával a vak furulyást. En gondolatokba merülve bal-lagok haza felé. Gondolkozom — egyszerű emberek — szép boldogságáról.

## Az író és a rabló.

Irta: **Könyves Tóth Kálmán.**

Karácson szent innepére uj meg uj könyvek jönnek forgalomba a könyvpiacson. Mily eltérő irány, mily más-más tartalom mindegyikben. Még az ifjuságnak szánt könyvek között is akadunk olyanokra, melyeket bepecsételni szeretnénk! Hát még azok között, melyeket a felnőttek gyönyörködtetésére irnak azok a szerzők, kiket a hírnév tündére vesz föl azenyos szárnyain! Nem tehetek róla, ha egy-egy ilyen művet veszek kezembe egy ilyen nagy innep alkalmával: hogy annak a fénye, szép kiállítás, de sötét árnyéka tűnik föl előttem s eszembe jut mindjárt Kristof orosz költő meséje. Vajha ez lenne minden írónak a „*tíz parancsolata!*” Mennyivel nemesebb irányban fejlődnek a társadalom, mennyivel derültebb lenne Karácson innepünk; hallgassák meg ezt a mesét, hallgassák meg mindazok, a kik tollat vesznek kezökbe, tanulják meg azok is, a kik gyermekeiknek könyvet adnak ajándéknak, vagy magok is valami könyvet vesznek kezökbe olvasmányul.

Az alvilág ítélőszéke előtt két vádolt jelentkezik. Az egyik egy rettegett uton-álló volt, a másik egy hírneves író, kinek műveit mohón kapkodták el az olvasók. Nagy és nevezetes író volt; édes méregbe keverve tálalta föl az erkölcselenséget és istentagadást. Elkábulva tapsolták azok, a kiket elszédítvén, rászédett, elrontott.

Ott, az alvilágban a bíróság röviden bánik el, halasztgatásnak, fölebbvitelnek, perujtásnak helye nincs. Mihelyt az ítéletet meghozzák: a végrehajtás nyomban követi azt.

Roppant vaslánczon a levegőben függött két vas-üst. Egyikbe a rablót, másikba az író helyezték el. A rabló üstje alá a sátán nagy halomfát rakott s meggyujtván azt, iszonyuan lobogott. Az író fölött hozott ítélet látszólag enyhébb volt. Üstje alatt nem lobogott oly gyorsan a tűz, de a füstje fojtóbb s tüze égetőbb volt, mert nem hamvadott el.

Századok zajlottak le, a füst mind-egyre maróbb, a tűz még csak nem is lohad. A rabló üstje alól, a rakásfa hamuvá égvén: a tűz is kialudt, de ama másik büns körül folyvást terjed a láng s nem veszít semmit sem erejéből. Látva, hogy nem enyhül a borzasztó gyötrelmem: az író keserves panasza fakadva kiáltja, hogy a büntetés nem igazságos, mert őt

a világban hírnév környezé s ha talán sikamlóssan írt volna is, azért eléggé megbűnhődött, hiszen nem követett el mégsem oly főbenjáró bűnt, mint az a rabló, a ki embereket fosztott meg életöktől.

Mire a pokol leánya vértfagyasztó kacajjal válaszolt: „nyomorult! még panaszra nyílnak ajkaid, hogyan hasou-lithatod magad ahoz a rablóhoz? Büne egy nap sem említhető a tiédde, mert annak kegyetlenkedése csakis az ő élet-idejére terjedt ki. De a tied tart még mostan is. Egyszer sem kél föl ugy a nap, hogy napvilágot látott műveidnek mérge valakit meg ne rontana. Nézz alá a földre, egy pillanatnyi időt engedek. Látod ott ama gyermekeket, szegényt borítottak családokra. Kicsoda rontotta meg egykor tiszta kedélyvilágukat? A te sikamlós, erkölcselen műveid. Ki csábitotta őket arra, hogy büns kezekkel tépjék szét az erkölcsi s vallásos törvények kötelekeit? Te! Ki a felelős az ebből származott szerencsétlenségekért? Te, ismét csak te! Hát nem te mázoltad-e reájok a durva hitetlenséget a csábitó irmodor fény-mázával? Bünt és nemtelen szenvedélyeket hódítóan szép öltönyökbe ki bujtattott? Te! és csak te! És most, a kik megitták s megiszszák ezental az általd termelt kábító és meg nem fogyatkozó édes mérgeket, lásd, azok megrészegedve, rabolnak, gyilkolnak, lázonganak. Minden köny, minden vércsepp bosszuért kiált. S te mered vádolni a végzetet, hogy véled igaztalanul bánik el? Hát még ezután mennyi nyomort s szenvedést árasztatsz szét a föld területén. Lakolj, mert büntetésed mérge annak eredményéhez van alkalmazva!” Így dörgött a pokol rettenetes leánya s lezárta ismét az üst fedelét.

Tehát a ki csak egy sort vet is papirra, hogy az az emberiség közjava legyen: ne feledje el soha, hogy azért a jövőnek is felelős. Válogassátok meg a könyveket, jobban talán, mint az eledelt.

## MARGIT.

Irta: **Révi Nándor.**

*Ki kopog? „Margit” — volt a válasz.  
Margit, galambom, jöszte hát!  
S a szerelem, szivem kapussa,  
Kinyitja szivem kapuját.*

*S tudod-e mit tön azután, hogy  
Oda bejöttél, édesem?  
Utánad a kaput becsukta  
S te nem mehetsz ki sohasem.*

*Ne sirj azért, kis tubiczám, ne!  
Könyezni, hidd el, nines okod;  
Majd kedves léssen a kalitka,  
Mert nemsokára megszokod.*

*S jön rágalom, kétség, irigység,  
Ez átkos földi szellemek,  
Ijesztő arczczal hívnak onnan,  
S te magad mondod: „Nem megyek!”*

*„Itt jó nekem, csak itt, örökre,  
Hol nines fájdalom, bánatom,  
S mig össze nem roskad kalitkám,  
En csalfán el nem hagyhatom.*

*„S ha összeroskad, rája törvén  
Nehéz harcában a vihar,  
Sötét romjából sirhelyem lesz,  
Mely üdvözít, ha eltakar, . . .”*

## Az új bizottsági tagok.

— A tegnapi választás eredménye. —

Debreczen, decz. 24.

Győzelem!

Ez a hír futotta be tegnap este villám gyorsasággal egész Debreczen függetlenségi pártját, melyet lapunknak megjelenése, mely egyedül közölte a választások végeredményét, csak megerősített.

Az összes kerületek szavazatainak összehasonlása tegnap este fél 7 órakor ért véget az eredmény, — mint tegnapi lapunkban már jeleztük — az, hogy azokban a kerületekben, melyben a kilépett bizottsági tagok a mi pártunkon voltak: újra győztünk, a piacz-utczán pedig mely eddig kormánypárti bizottsági tagokat küldött a közgyűlésre négy jelöltünk nyerte meg a többséget.

Mert hangsúlyoznunk kell a D. R. U. közlésével szemben, hogy Vértessy István v. főjegyző a függetlenségi párt jelöltje volt, amit az egyszerű összehasonlás is mutat, mert hiszen ellenkező esetben a kormánypártban 9-re szavaztak volna!

Gratulálunk piacz-utczai polgártársaink elvűségének!

Ezek után álljon itt a tegnapi végső eredménye:

## Első ker. Hatvan-utca.

Beadatott összesen 262 szavazat. Ebből kapott:

Jámbor István 150,  
Juhász Ignác 152,  
Kertész Mihály 154,  
Kovács József 157,  
Kulcsár Endre 147,  
Salánki Ferencz 146,  
Tóth Béla építész 148,  
Zöld János 149,

Ifj. Miké Ferencz 3 évre 149 szavazatot.

Mindnyájan a függetlenségi párt jelöltjei, kik megválasztottaknak jelentettek ki.

A szabadelvű párt jelöltjei között legtöbb szavazatot kaptak: Sücs Mihály 108, Kiss Áron 114, Simonffy István 104, Szabó Antal 104, Taffler Ignác 89, dr. Szántó Sámuel 102, Szabó Lajos 102, Szabó Zsigmond 106 és Vadon Sándor 104.

## II. ker. Péterfia utca.

Beadatott összesen 270 szavazat. Ebből kapott:

L. Nagy Bálint 167,  
Ménész András 166,  
Kéki Sándor 163,  
Kurucz Mihály 162,  
Faragó András 161,  
Jancsó Lajos 161,

3 évre Poroszlai Károly 159 szavazatot.

Mindnyájan a függetlenségi párt jelöltjei megválasztottaknak jelentettek ki.

A szabadelvű párt jelöltjei közül legtöbb szavazatot kaptak: Davidházy Imre 104, Csiky Lajos 100, Szabó István 93 szavazatot.

## A III. ker. Csapó utca.

Beadatott 198 szavazat. Ebből kapott:

O. Vég János 141,  
Dr. Kalmár Barna 138,  
Dr. Kocsár Gábor 137,  
Keszey József 137,  
David Mihály 136,

Várjasi János 136 és Szabó József 129.

Mindnyájan függetlenségi pártiak, és kik megválasztottaknak kijelentettek.

A szabadelvű párt jelöltjei közül legtöbb szavazatot kaptak: Orbán József 60, dr. Bruckner Ernő 58, Szilágyi Imre 58, Czeglédy Gyula 55, Polgáry János 53, Fábián Lajos Mór 52 és Kóncz Lajos 51.

## IV. ker. Kossuth utca.

Beadatott összesen 299 szavazat. Ebből kapott:

Sz. Szabó László 162,  
Némethy Sándor 161,  
Dr. Bakonyi Samu 159,  
Kulcsár Gábor 159,  
Némethy László 158,  
Herczeg János 157,  
Böszörményi Mihály 153.

Mindnyájan függetlenségi pártiak, kik megválasztottaknak jelentettek ki.

A szabadelvű párt jelöltjei közül legtöbb szavazatot a következők kaptak: Szunyogh Sándor 135, dr. Kenéz Gyula 135, Kovács János 134, Lakatos Gábor 133, Kugler Mihály 131, dr. Tüdős János, Rickl Antal 130—130 és Török Gábor 128.

## V. ker. Varga utca.

Beadatott összesen 326 szavazat. Ebből kapott:

dr. Wolffka Nándor 235,  
Váczy János 241,  
Harmath Gergely 180,  
Jobbágy János 203,  
Nagy Ferencz 215,  
Szabó Sámuel 225,  
Szentessy János 220,  
Dobieczky Sándor 238.

A szabadelvű párt jelöltjei, kik megválasztottaknak jelentettek ki.

A függetlenségi párt jelöltjei közül legtöbb szavazatot kaptak:

Szabó Mihály 87, David Sándor 88, dr. Dereksassy István 105, Gondy Károly 87, Sámly Béla 90, Nagy Sándor 76, Kiss Gábor 72 és Veres János 70.

## VI. ker. Piacz-utca.

Beadatott összesen 321 szavazat. Ebből kapott:

Torday Gábor 175,  
dr. Király Ferencz 175,  
Vértessy István 157,  
dr. Burger Péter 153,  
dr. Fejér Ferencz 153,  
Becherer Manó 15,  
dr. Freund Jenő 147,  
és Kernhoffer József 149.

Ezek közül dr. Burger, dr. Fejér Vértessy és dr. Freund a függetlenségi párt, a többiek a szabadelvű párt jelöltjei voltak megválasztottaknak jelentettek ki.

Legtöbb szavazatot kaptak még: dr. Balkányi Miklós 143, Armós Bálint 137, Lukács Armin 136, Erdei Ferencz 135, Kecskés István 130, T. Nagy János és Faragó András 127—127 Tóth Kálmán 81 és Turai Farkas 50.

Tóth Kálmán ur annak kijelentésére kért föl bennünket, hogy ő a tegnapi bizottsági tag választás alkalmával meg volt ugyan azzal bizva, hogy a kormánypárti választók listáján — melyen tévesen Dr. Balkányi Miksa név volt kinyomva Miklós helyett — ezt a tévedést kiigazította és ezen megbízásának meg is felelt, de sem a szavazók listájának meghamisításáról (ha ilyen egyáltalában történt volna) sem arról, hogy ő függetlenségi szava-

zókat magára akart volna szavaztatni, neki semmi tudomása nincs és hogy tegnapi számunk ide vonatkozó híre csakis tévedés lehet. Szívesen engedünk térre helyreigazításnak, annál inkább, mert azt a tanulságot látjuk belőle, hogy a kortesfogások tuzásokha menő manővereit Tóth Kálmán ur is elítéli.

## Karácsony.

Debreczen, decz. 24.

Mindenki igyekszik azon, hogy a szeretetnek magasabb ünnepére valami emlékekkel, ha még oly kicsit is, de szívből jövőt juttasson az ő szereteteinek. Mi is igyekeztünk, hogy el ne maradjunk a mi szereteteinknél, olvasóközönségünkkel. Nem hirdettük hangos szóval előre, meglepetésnek, igazi karácsonyi ajándéknak készítettük azt a csekélységet, a melyet szívtünk, lelkünk legbensőbb mélyében érzett szeretetünk nyilvánításaként a mai napon közönségünknek nyújtani kívántunk.

Arra sem vállalkozunk, hogy azokat a kitünőségeket, akik ebben a törekvésünkben oly lekötelező szíveséggel segítségünkre voltak, dicséressük, dicséri őket ismert nevük, multjuk sa jelen számunkba írt dolgozataik: nem is teszünk egyebet, minthogy egyszerűen felsoroljuk *mai számunk tartalmát*, csak annyit hangsúlyozva, hogy a következő közleményeket úgy a fölapon találhatók, mint a melléklet cikkeket, ahol az külön megemlítve nines, egyenesen lapunk számára voltak szívesek szerzőik megírni.

Ime:

A fölapon, mely ma a rendes terjedelmnek épen kétszerese, a következő közlemények olvashatók:

**Karácsony.** Irta: Dr. Nagy Zsigmond.

**A köztisztviselő.** Irta: Kiss Ferencz, földesi ev. ref. lelkész.

**Mutatvány-Mátyás király cz. drámai költeményből.** Irta: E. Kovács Gyula, a kolozsvári nemzeti színház tagja.

**Karácsonyi kép.** Irta: H. Kiss Kálmán, a nagykereskedési ev. ref. tanítóképző intézet igazgatója.

**Betegség után.** Irta: Vértessy Ida.

**A vak Grigor.** Irta: Viski K. Bálint.

**Az író és a rabló.** Irta: K. Tóth Kálmán.

**Margit.** Irta: Révi Nándor.

**Az új városi bizottsági tagok.**

**Karácsony.**

**Rendes napi rovatok.**

A fölaphoz 12 lapos rendkívüli melléklet van csatolva, melynek címe:

## A DEBRECZEN. karácsonyfája.

Ennek tartalma a következő:

**Karácsonyra.** A „Debreczen” olvasóinak írta: Szabolcska Mihály.

**Micsoda hát Debreczen?** Irta: Dicsőfi József.

**Egy állócsillag életrajza.** Irta: dr. Kövesligethy Radó, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia lev. tagja.

**Az ember, a tudomány, a hit.** Irta: dr. Pallagi Gyula, a kisújszállási ev. ref. főgimnázium igazgatója.

**Testvériség.** Irta: Jánosi Zoltán.

**Szálló gondolatok a philosophia, politica és criminalistica köréből.** Elfogdosta és a „Debreczen” számára leírta: Egy szociálalista.

**Az évek szállanak.** Irta: Igmándi Miklós.

**A könyvek könyve.** Irta: a debreczeni női pariskolában felolvasva: Kalocsa Róza.

**Karácsony.** Irta: dr. Kósa Zsigmondné.

**Temetés a szabadban.** Irta: dr. Lendl

Adolf, müegyetemi magán tanár.

**Öreg koldus leánya.** Irta: Kálmán Gyula.

**Jártam . . .** Irta: Krüszelyi Erzsike.  
**Reminiszcenciák. I. I. Kreuzer.** Irta: Vántsa György.  
**Kórágyon.** Irta: Láncezy Géza.  
**Az udvariasságról.** Irta: J. G. Kohl.  
 Fordította: Biró Irén.  
**Utolsó vallomás.** Irta: Kovácsy Kálmán.  
**Mogszakított mézeshetek.** Elbeszélés, írta: Mohi.  
**A kicsinyeknek.** Irta: Lengyel Elza.  
**Dráma dalban elbeszélve.** Sipulási nyomokon írta: Kálmán Gyula.  
**Egy pap története.** Irta: S. Szabó József.

## Táviratok.

### Czigány és hercegné.

Budapest, decz 24. (A »Debr.« ered. táv.)  
 Chima y hercegnének a magyar czigány primással való megszökése Magyarországon óriási szenzációt keltett s mindenütt találgatni kezdtek, ki lehet? hová szöktek? stb. Mindenki felismerni vélte egy-egy szállodai párban a szökevényeket. Mindenünnen érkeztek a lapokhoz szerte a hazából táviratok, melyek azt jelentették, hogy itt is, ott is felismerték őket.  
 Végre is Székesfehérvárré lett a dicsőség, hogy hiteles tudósítást küldhetett Budapestre a szökevényekről.  
 Ugyanis tegnapelőtt a székesfehérvári Magyar Király szállodában egy fiatal nő szállt meg.

Amint ezt Seidl rendőrfőkapitány megtudta, azonnal a brüsszeli szökevényekre gondolt s néhány detektívvel véve maga mellé meglátogatta őket.

Bemutatkozván felkérte a férfit, mondaná el, kik és merre van hazájuk?

Erre a férfi teljes nyugodtsággal kezdte el beszédét, melynek folyamán a következő szenzációs életrajzot hámozta le önmagáról.

A nevem Rigó János, foglalkozásomra nézve hegedűművész vagyok. Magyar születésű vagyok, itt születtem Fehérvármegyében, Pákozdon, a czigány soron. Itt alakítottam a bandát is, a melylyel bejártam már igen sok külföldi várost. — Párisban is többször játszottam s ott szeretett belém Chima y herceg felesége, aki ime itt van velem, már ö-z óta. — Mert azóta vagyunk együtt. Ugyanis a hercegné férje csunya, veszekedő öreg ember, úgy hogy a felesége ki nem állhatja. Nem tudott tőle másként megszabadulni, hát megszöktünk. Most hazajöttünk, hogy szüleimet meglátogassuk, a válóper befejezése után egybe fogunk kelni.

Rigó János primás ur különben mióta itthon van, szökött élettársával együtt kirándult Pákozdra és meglátogatták a Rigó szüleit.

Az öregeket a hercegné megölelte, megcsókolta és nem tudott hová lenni örömeiben.

Mivel a menyecskének amerikai milliói vannak, most már Magyarországon készülnek letelepedni és a hercegné meg akarja tanulni új hazája nyelvét.

Ezzel végzi a fehérvári tudósítás, mely ekként az összes magyarországi riportereket lefőzte a szenzáció tekintetében. (Minket nem! A szerk.) Pedig volna neki is más is, náluk jár ma Milán király is, aki házigazdájával, Zichy Jenő gróffal együtt szintén kellemesen érzzi magát a szép asszonyok társaságában, — azonban a fehérvári menyecskeké ma nem

törődnek semmit az ipargróffal és az exkirályllyal, az ő szemükben Rigó János az érdekes a hercegné-szöktető.

### A resicziaiak felségelése.

Budapest, decz 24. (A »Debr.« ered. táv.)  
 Bécsi előkelő körök, az osztrák-magyar államvasutttársaság vezetősége mint a melynek a resicziai bányák tulajdonai kezdeményezésére azzal az eszmével foglalkoznak, hogy magy a n g v e r s e n y t fognak rendezni a resicziai szerencsétlenség és családjaik javára. Mind pedig a szerencsétlenség magyar állampolgárokat ért a budapesti operaház és nemzeti színház művészei is részt fognak venni a hangversenyben.

### Milán Fehérvárt.

Budapest, decz 24. (A »Debrecezen.« ered. táv.)  
 Milán exkirály tegnap délután Székesfehérvárra érkezett, hol Zichy Jenő gróf fogadta, akinek vendége is lesz. Milán 4 napot Budapesten is fog tölteni.

### A szabadságharcz évfordulója.

Budapest, decz 23. (A »Debr.« ered. táv.)  
 A budapesti függetlenségi és polgári kör ismét foglalkozik azzal a tervvel, hogy a szabadságharcz évfordulója országos ünneppé tétessék.

## Színház.

**E. Kovács Gyula jubileuma.** E Kovács Gyula a kolozsvári nemzeti színház kiváló művésze, a híres tragikus, a jövő hóban fogja megülni színészi pályának negyvenéves jubileumát. — Ezt az emlékező ünnepnapot szülővárosában, hol pályáját is kezdte kívánja megülni s már — mint jó helyről értesülünk — érintkezésbe is lépett színházgatónkkal, Komjáthy Jánossal a januárban tartandó debreczeni vendégzereplése iránt. — A mint várunkban ez a kedves hír elterjedt, rögtön mozgalom keletkezett az iránt, hogy a kiváló művészt jubileuma alkalmával hozzá méltó impozáns ünneplésben részesítse Debreczen város színházlátogató közönsége.

**Színházi műsor az ünnepek alatt.** Ma este a színházban nem lesz előadás. Holnap, Karácsony első napján délután 3 óraker gyer mok és népelelőadásul lezállított helyárrakkal Ripp van Winkle, regényes operette 3 felv. kerül kerül színre. Este 7 óraker pedig rendez helyárrakkal. **Vio la** az alföldi haramia eredeti énekes népszimű 5 felvonásban kerül előadásra. — Ünnepe második napján délután szintén lezállított helyárrakkal — Szentpéteri **Tündérlak Magyarhonban** című énekes népsziművét adják, este pedig rendez helyárrakkal az **1000 év**-et. Vasárnap d. u. **Fekete gyémántok** este **Virágsáta**

**Szathmáry Árpád a debreczeni színház tagja.** Szathmáry Árpád a budapesti v i g s z i n h á z k i v á l ó művésze, a ki a debreczeni színház látogató közönségnek régi kedves ismerőse — mint örömmel jelenthetjük — a jövő évre a debreczeni színháztagulatnak immár szerződött tagja. Tegnap értekezett Komjáthy János igazgató kezéhez az aláírt szerződés, melylyel Szathmáry Árpád, mint a társulat jellem színésze magát a jövő színi időnyre Debreczenhez kötö Gratulálunk derék igazgatóknak Szathmáry Árpád szerződéséhez.

## Ujdonságok.

### B. Ű. K.

Olvasóinknak, előfizetőinknek, mai számunk iróinak s többi dolgozó-társainknak, a függetlenségi és 48-as párt vezetőinek, közvitézseinek és magyar hazánk minden hű fiának boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk.

A „DEBRECZEN“ szerkesztősége.

Lapunk legközelebbi száma a karácsonyi ünnepek és a közbeeső vasárnap miatt **hét-főn, f. hó 28-án jelenik meg.**

\* **Karácsonyi istenitisztelek.** Karácsony első napján f. hó 25-én az ev. ref. templomokban az istenitisztelek a következő sorrendben tartatnak meg: a nagytemplomban K. Tóth Kálmán lelkész, a kistemplomban Dicsőfi József lelkész, a Kossuth utcai templomban Mitrovics Gyula lelkész, az ispotály templomban Békely Lajos s. lelkész. Karácsony első napján délután, továbbá második napján ugy délelőtt, mint délután s mivel a mostani karácsonyi ünnepe bárom napos, még f. hó 27-én vasárnap délután is a legátusok fogják templomainkban végezni az istenitiszteleket és pedig a következő sorrendben: az ünnepe első napjának délutánján a nagytemplomban Kovács Lajos esküdt felügyelő, a kistemplomban Veress István esküdt felügyelő, a Kossuth utcai templomban Kuthy Zolt 4. th., az ispotály templomban Nagy Sándor senior. Karácsony másodnapján délelőtt: a nagytemplomban Nagy Sándor, a kistemplomban Kovács Lajos, a Kossuth utcai templomban Veress István, az ispotály templomban Kuthy Zolt. Karácsony másodnapján délután: a nagytemplomban Kuthy Zolt, a kistemplomban Nagy Sándor, a Kossuth utcai templomban Kovács Lajos, az ispotály templomban Veress István. **Vasárnap, f. hó 27-én délelőtt** a nagytemplomban Szilágyi Imre s. lelkész, a kistemplomban Mindszenti Imre s. lelkész, a Kossuth utcai templomban K. Tóth Kálmán lelkész, az ispotály templomban Mitrovics Gyula lelkész, délután a nagytemplomban Kovács Lajos, a kistemplomban Nagy Sándor, a Kossuth-utcai templomban Kuthy Zolt, az ispotály templomban Veress István, Ünnepe első napján délelőtt urvacsoza osztás lesz. Az ag. hitv. evang. templomban Karácsony első napján vagyis pénteken d. e. 10 óraker **Materny Lajos** lelkész végzi az istenitiszteleket. Istentisztelet vége tével offertorium. **Délután 3 óraker** szent beszédet tartja **Geisztlinger Pál** segédlelkész. Karácsony második napján azaz szombaton d. e. 10 óraker **Materny Lajos** lelkész. — Karácsony mindkét napján isteni tisztelet után urvacsoza osztás. **Vasárnap d. e. 10 óraker** **Geisztlinger Pál** segédlelkész. — A karácsonyi ünnepek alatt a r. kath. templomban az első napon az éjfél szent misét megelőzőleg 11 óraker imák és énekek, 12 óraker ünnepeyes mise tartja **Dr. Wolf laffka** Nándor vál. püspök, plébános. **Réggel 6 óraker** pársztormise tartja: **Dr. Wolf**

laffka Nándor, 7 órakor mise, tartja: Hamernyi Sándor káplán, 9 órakor segédlettel Dr. Wolaffka Nándor, predikál Dr. Wolaffka Nándor. 1/2 12 órakor mise, tartja: Molnár Kálmán káplán. Délután 3 órakor ünnepélyes vespere. Második nap. Reggel 7 órakor mise, tartja: Hamernyi Sándor káplán, 9 órakor mise segédlettel: Dr. Wolaffka Nándor, predikál Dr. Wolaffka Nándor. 1/2 12 órakor mise, tartja: Molnár Kálmán. Vasárnap. Reggel 7 órakor mise, tartja: Hamernyi Sándor, 9 órakor mise, tartja: Dr. Wolaffka Nándor, predikál: Hamernyi Sándor. 1/2 12 órakor mise, tartja: Molnár Kálmán.

\* **Karácsony.** A keresztyénség ma és holnap az öröm, béke és szeretet ünnepét üli meg és ezen ünneplésben osztozik az egész világ. A karácsonyt, mint Krisztus születésének napját, gazdag és szegény egyformán örvendő szívvel családi körben üli meg. Ritka házban, legyen az palota vagy kunyhó, ahol a szent estén nem állították fel a karácsonyfát, mely körül összegyülekeztek a családnak tagjai és melynek legszebb ékessége a szeretet. A karácsonyi ünnep jelentősége az emberi társadalomra, mint Krisztus tana egyáltalában, rendkívül nagy, mert ez az ünnep az, melyen az emberek a Megváltónak isteni tulajdonát a szeretetet, nemcsak meg és elismerik, hanem egymás irányában tényleg gyakorolják is.

\* **A nőegyleti választmány ülése.** A debreczeni jótekező nőegylet decz. hó 27. d. u. 3 órakor az árvaház üléstermében választmányi ülést tart, melynek tárgyai: 1. Számolás a tombola estélyéről. 2. Segélyezések. 3. Folyó ügyek.

\* **Győzelem.** A tegnapi városi bizottsági tagok választásánál a függetlenségi és 48-as párt oly fényes diadalt aratott, a mely pártunk eszméinek minél szélesebb körben való elterjedésére enged következtetni. Egy újabb és jobb kor hajnalát reméljük felderülni Debreczenben a tegnapi választások folytán s midőn holnaptól kezdve a nagy keresztyén világ a Megváltó születését ünnepli, mi azzal együtt a tegnapi fényes győzelemre támaszkodva ünnepljük eszméinknek és elveinknek megváltását is. Örömmámorban uszott tegnap a debreczeni függetlenségi párt, mert hiszen 48 városi bizottsági tag közül 36 olyan választott meg, a kik a mi elveinket követik. Nagy vívmánya ez pártunknak s ennek a megünneplésére tegnap este a nagy lelkesedést keltező eredmény híreinek elterjedése után barátságos lakomára is gyűltek össze pártunk hívei. A hatvan szűcs utczai választók a Debreczen söröcsarnokában, a péterfia és csapó utczai választók a Törő féle vendéglőben, a Kossuth utczaiak pedig a Kemény János féle vendéglőben gyűltek össze a győzelem örömeire áldomást inni. Megjelentek ott pártunk vezető férfain kívül, az ujonnan választott bizottsági tagok, pártunknak számos híve s buzgó és szorgalmas eljáróink. — Kedélyes vacsora és vidám poháresegés közepette ünnepltek a győzelmet, a lelkesedés mindenütt óriási volt. — Különösen úgy éjjeltájban, a mikor a többi kerület győztesei is összejöttek a Kemény-féle vendéglőben mulató Kossuth utczai győztesekkel. Kertész János pártunk alelnökének B. Nagy János körelnöknek és Dr. Bakonyi Samunak gyűjtő szónoklatai és Kiss Gyula zenekarának hazafias nótái

mellett a késő éjszakaiig együtt maradt a győzelmet ünneplő társaság. Az egybegyűltek Kurucz Miklós elvtársunk indítványára szeretve tiszteit képviselőnknek a következő sürgőnyt menesztették:

### Thaly Kálmán

Pozsony.

(Reggel kézbesítendő.)

Kurucz társunk indítványára hazafias örömmel értesítjük szeretett vezérünket mai győzelmi lakománkról, hogy városi bizottsági választásokon 5 kerületben győztünk. Jelentésünk járuljon hozzá drága egészségének mielőbbi teljes helyreállításához.

### Debreczeni Függetlenségi párt.

\* **Szegény Szatmár!** Önkéntelenül tör ki ajkunkon ez a felsőhajtás, mikor a M-gnek a következő híret olvassuk: A szatmári főispánság. Szatmárvármegye főispáni székét mely Simontsits Béla kinevezésével megüresedett értesülésünk szerint egyelőre csak ideiglenesen töltik be. Szatmári főispánna ugyanis Degenfeld József grótot Hajdúvármegye és Debreczen szab. város főispánját fogják kinevezni.

\* **Az Emke választmányi ülése.** Az Erdélyi Magyar Közművelődési egylet debreczeni választmányja folyó hó 27-én délelőtt fél 11 órakor a városbáza nagy termében folyó ügyek és a bál rendezés elintézése czéljából ülést tart.

\* **Fekete karácsony.** Semmi biztató jel arra nézve, hogy az idén szép fehér karácsonyunk lenne. Állandó a locs-poccs és az ég-pityereg s szürke, mint a bakancsos köpenyeg. A sár még a főpiacon is kikerülhetetlen — a külvárosi részeken pedig istenkisértés gyalog járni. Így lett a nagy hidegből a fényes csikorgó hóból, lucskos sár és nyirkos köd. És nagyon valószínű, hogy a keresztyénség nagy ünnepén, a poétikus karácsonyban is csunya fekete sáros világ lesz. És a poéták nem fognak irni karácsony estéjén hulló pelyhetről, a hold fényében szikrázó hó pikkelyekről, mert minden csunya fekete lesz. — De még a poétáknál is nagyobb szomorúságot fog ez a karácsony okozni Magyarországon hivatalos időjósának Róna a Zsigmondnak, a m. kir. orsz. meteorológiai intézet adjunktusának, aki mint a kiállítás időjelzői csoportbiztosa karácsonyi ajándékként koronás a ranyérdemkeresztet kapott a királytól, hogy ime viszonzásul még csak igazi téli időt sem tud liferálni karácsonyra az országnak. De itt is bebizonyul, hogy minden rosszban van valami jó s a rossz idő még a meteorológiának és haszon. Ugyanis a napokban az orsz. meteorológiai intézet igazgatója, Konkoly Thege Miklós, meteorológiai muzeum felállítását végeztetve felhívást bocsátott ki a közönséghez. — Nos az első tárgya megvan az új muzeumnak: tegye el az intézet örök emlékül ezt a decemberi időjárását.

\* **Tisztujítás Kaban.** Kaba községben f. hó. 21-én ment végbe a tisztujítás Nabráczy István főszolgabíró elnöke alatt. A régi tisztikart, mely a község általános megelégedése mellett működött újra megválasztották.

\* **A Polgári Takarékszövetkezet** alapszabályai immár a törvényszéknél is helybenhagyattak. A szövetkezet ma már tehát végleg megalakultnak tekinthető. Az aláírások még mindég folynak és az aláírások által biztosított üzletrészek száma valóban oly nagy, hogy nemcsak az alapítók, de a közönség várakozását is felül mulják. E tény világosan mutatja az új szövetkezet életképességét, valamint azt is, hogy városunknak mily szükség volt ily pénzintézetre. De még arra istat az erdőben. A bttól, éneklia Ke-

következtetünk az elért fényes eredményről, hogy a nép mindég megérti az első mozgalomtól kezdve, hol képviselik az ő érdekeit. Az irodaberendezés is már csaknem teljesen elkészült a Fráter házban levő helyiségében és így rövidesen megkezdheti működését.

\* **A Gönczy egylet** által rendezett filléres vásár eredményéről szóló elszámolás szerdán délután vette kezdetét az egylet Otthonában s bár késő estig scényen folyt, az idő rövidsége folytán nem volt befejezhető. Tekintettel a beköszöntött ünnepekre s az ezeket megelőző általános elfoglaltságra, csak az ünnepek után lesz módunkban a nyilvános elszámolást közzétenni és a bájós elárusítóknak s általában a vásár sikere érdekében buzgólkodóknak hálás köszönetünket nyilvánítani.

\* **A katonai felülvizsgáló bizottság új tagjai.** Megirtuk már többször hogy a katonai vegyes felülvizsgáló bizottságot az 1897 évre most alakítják meg. A honvédelmi miniszter a maga részéről kinevezte már a bizottság katonai és polgári tagjait, most pedig mint értesülünk a VII-ik kerületi hadtestparancsnokság a katonai vegyes felülvizsgáló bizottságba a helyben állomásozó katonai állomány részéről Suvich Jenő 39-ik ezredbeli ezredest Csák Örnagyt és Blasius ezredorvost nevezte ki.

\* **Ertekezlet.** A következő meghívót vettük: Megkönyviteni óhajtván az új izr. templomban az imaszék megsezt az erre kinálkozó módokat megbeszélése czéljából folyó hó 25-én pénteken délelőtt 9 órakor a kis-uj utca izr. imaházban értekezletet tartunk melyre közönségetisztelettel meghívjuk. Debreczen 1896. december 22-én Stern József, Fleischmann Mór, W. isz Sándor

\* **A kerületi betegsegélyző pénztár orvosa.** A kerületi betegsegélyző pénztár tagjai ez uton is értesítettnek hogy a pénztár fogorvosául Dr. Sieberman Adolf fogorvos megválasztott (lakik Kossuth utca 1152 kados ház rendel. d. e. 8—9 ig Minél fogva s szakmába vágó bajaikkal hozzá fordulhatnak az igazgatóság.

\* **Halva találták.** Szabó Gáborné szegény asszonyt ma reggel Hatvan utca 1533 szám alatt levő lakásán halva találták. Az udvarbeliek rémülten ftkostak orvosér, azonban dr. Kenéz Gyula orvos már csak a beállott halált konstatálhatta. A hullát kiszállították a közkörházba, hol fel fogják boncolni. Valószínűleg szívszélhűdés érte alvás közben a szerencsétlen asszonyt.

\* **A bizottsági tagok választásához.** Lapunk tegnapi számában megjelent kért incidens cz. közleményünket Kiss Sándor ur, — kire az egyik esetben czéloztunk, félreértette, mint azt egy munkatársunkhoz írott levelében kifejezi. Készséggel jelentjük ki, hogy a szóban forgó közleménynek csak tréfás czélzata lehet s Kiss Sándor urat személyében érinteni senki sem akarta.

\* **Szilveszter estély.** A debreczeni kereskedő ifjak közkedveltségnek örvendő Szilveszter estélyüket az idén is megfogják tartani. Erre nézve ma a következő meghívót kaptuk: Meghívó a debreczeni Kereskedő Ifjak Dalköre által 1896. december 31-én csütörtökön az »Arany Bika« szálló dísztermében Komjáthy-Závodszy Teréz uró, Kaposi Józsa urhölgy, Follinus Aurél, Rubos Árpád és Sziklay Miklós urak szíves közreműködése mellett tartandó Zartkörű Szilveszter Estélyre. Belépti díj: Személyjegy 2 korona. Családjegy 4 korona. Pártoló tagok ez alkaioma, kivételesen a beléptidíjnak felet fizetik. A szüneteket Ráczy Károly zenekara fogja betölteni. — Kezdeté 8 és fél órakor 1896-ik vége 1887-ik évben. Pártoló tagsági aláírást elfogadja pénztár. A meghívó kiv. előmutatandó. Műsorozat: 1. »Bucsu« Riegertől, éneklia Kereskedő Ifjak Dalköre. 2. Komikus jelenet, Follinus Aurél urtól. 3. Nagy ária a »Remete csengettüje« cz. operából, éneklia Kaposi Józsa urhölgy. 4. »Ahi-

reskedő Ifjak Dalköre. 5. Szavalt, Komjáthy né Závodszy Teréz urnótól. 6. Bal után cz keringő Orbán A.-tól, énekl Rubos Árpád ur. 7. »Az orr« monológ Gabányitól, elmondja Sziklay Miklós ur. 8. Népdal. Zieglertől, énekl a kereskedő ifjak dalköre.

\* Az ujságolvasó közönség figyelmébe  
Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az Egyetértés a mely az új évvel immár 31-ik évfolyamába lép. Ez a művelt magyar olvasóközönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alapossága és okasága, rovatainak változatosága, kitűnősége és a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az »Egyetértés«-t népszerűvé. Az országgyűlési tárgyalásokról valamennyi lap között a legrészletesebb se mellett tárgyilagos hírtudósítást egyedül az »Egyetértés« közöl. Gazdasági rovatát elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedősgazdák önzőnség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az »Egyetértés« kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével s alaposságánál ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, a z iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az »Egyetértés«-ben, a mire szüksége van. Válatozatosan szerkesztet tárczájában a nnyire gényes olvasmányt ad, mint egy lap sem. Hat-nyolcz regényt közöl évenként, ugy, hogy egy év alatt 25-30 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket jó magyarságu fordításban kapnak az »Egyetértés« olvasói. Van négy külön rovata: az irodalmi, tanügyi, mezőgazdasági és egészségügyi, melyek vasárnaponként a legváltozatosabb tartalommal jelennek meg. Rendesen közöl párisi divattudósításokat s minden nap legalább egy önálló tárczát — a regényen kívül. Aki olvasni valót keres és a világfolyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az »Egyetértésre«. Az előfizetési pénzek az »Egyetértés« kiadóhivatalába küldendők. Kiadóhivatal: Budapest, IV. Papnövelde u. 8., mely szívesen küld ingyenes mutatvány-zámot.

x Löschner udvari tanácsos a Mattoni-féle Giesshüblit különösen ajánlja: ideges egyéneknek, gyermekeknek, lábbadozóknak, terhes nőknek mint oly szer, mely a hányást csillapítja és egyuttal az utóbbiaknál az alhasi szervek működését elősegíti. Ajánlja továbbá egyáltalában mindazon betegségekben melyek lényege túlságos savképződésen alapul és kiemeli hogy éveken keresztül folytatott kísérletek alapján megállapítottak tekinti miszerint az említett viszonyok közt nincs jelesebb gyógyszer mint a Mattoni-féle Giesshübler.

## Zalai Márk köszönő levelei.

Debreczen, decz 24.

A vasárnapi lelkes ünneplés után megpihenve első teendője az ünneplőknek a köszönet volt. Köszönet azért a nagy szeretetért, amelyben tanáriársai és volt tanítványai részesítették s köszönetet a kereskedelmi akad. tanári karnak s az ünnepély r. bizottságának az alább következő leveleiben fejezte ki:

I.

Mélyen tisztelt igazgató ur!  
Kedves Kollega urak!  
Szeretett barátaim!

Azt tartották a régiek, hogy a tisztá, nemes szívből jött áldozat megtiszteli az áldozót is s nemcsak azt, akinek: áldozunk. A

fény mit az Egekre hoznak visszazáll az áldozókra és életük útjait szívünknek belsejét taranyos örömmel borítja el. A ki szeretet oláran áldoz, magát is szeretni fogják a ki a barátság oltárának tűzét gyújtja fel annak ez a tűz magának is világítani es melegíteni fog.

Szívem őszinte szeretetével lelkem igaz ragaszkodásával üdvözöllek titeket nemes szívű áldozók! Köszönöm szíves odaadó készségeket, melyely jubileumi ünnepemet előkészítettétek, köszönöm a körületekintő intézkedéseket, melyek a bölcs vezetőre s a bölcs társakra vallanak.

Nektek, kiknek lelke az enyémmel rokon, kikhez a multnak annyi emléke csatol, a szeretetért szeretetért, a barátság értbarátságot adok cserébe.

Fogadjátok ezt szívesen régi barátotoktól és igaz tisztelőktől.

Debreczen, 1896. december 22.

Zalai Márk.

II.

Tekintetes Végh János urnak 25 éves tanári jubileumom mélyen tisztelt rendező bizottsági elnökének.

Mélyen tisztelt rendező bizottság! Szeretett kedves, jó barátaim! Felejthetlen tanítványaim!

Folyó hó 20-án Önök által tiszteletemre rendezett nagy koncepcióju és fényes kivitelű 25 évi tanári jubilaris ünnepélyeit fogadják mélyen érzett, örökké tartó, szívbéli szeretettem és hálám kifejezésért.

Egyedül az a benső meleg szeretet és személyem iránti odaadó jóindulat, mely Önöket roppant nagy, hosszas, fáradszó és költséges munkájuknál vezérelte, tette lehetővé az elért eszményi fényességű eredményt. — Ennek a rám nézve örökké emlékezetes ünnepnap még folyton tartó örömmámorának behatása alatt oly csudalatos ünnepies boldog és ifju hangulatban érzem magam, akár a a mezés hetekben. Ha megtartva ifju rugékony kedélyemet magas életkort fogok elérni, azt n grészben az Önök éltető szeretetének és baráti érzelmének fogom tulajdonítani, kik ezen magasztos örömmünnep szerzése, által életem fonalát megtartották. Fogadják kérem ismétellen őszinte szeretetem, végtelen tiszteletem, örök hálám biztosítását, mely érzelmekkel maradtam hazafias, — szívből jövő üdvözlettel

lekötelezett barátjuk

Zalai Márk.

## Irodalom — művészet.

Mátyás király. Pár lappal e sorok előtt néhány szép strófát találnak t. olvasóink e cím alatt. Ugyanott is meg van említve, hogy az mutatvány E. Kovács Gyulának ily című drámai költeményéből, melyet a kitűnő szerző az ifjuságnak írt.

A költeményt szerzője külön füzetben akarja kiadni s e végből a következő előfizetési felhívást boosátotta ki:

Felkivás előfizetésre. »Mátyás király«. Drámai költemény két képbén. Irta és a Magyar ifjuságnak ajánlja: E. Kovács Gyula. »Csak királyt ne végy hősödnék, még Mátyás királyt se. Ez is király volt.« Ezt a tanácsot adja Petőfi Aranyak 1847. február hó 13-án kelt levelében. Meggyőződéssem, hogy ez a kegyetlen nyilatkozat ma neki is ugy fajna, mint nekem. Nincs hatalom kitépni, de csak megrendíteni is imádat-szerű bámulatomat melylyel Mátyás fölséges alakja iránt viseltem. Ennek óhajtottam kifejezést adni költeményemben, melyet a Mátyás szobor alapköve letételének ünnepére írtam és a melyet folyó évi szeptember hó 30-diki díszelőadáson nemzeti színházunk szokatlan fényű közönségének közmegeledésére el is játszottunk. Barátaim üdvözölő öröme, őszinte fölszó-

litásai, a remény, hogy minden igaz magyar szívet egy percze lán edesebb dobogásba hozhatok: de különösen a vágy, hogy szeretett magyar ifjuságunk lelkébe nemzeti dicsőségeink iránt minél hevesebb lángolást kelteni segítsék: rábírtak, hogy műveimet könyv alakban is közre boosásam. A mintegy három ivre terjedő könyvecskének két formája lesz: népies és díszkicadás. — Amannak ára 30 fillér, emezé egy korona. — Megjelenik december hoban. Az előfizetési iverk- és pénzeket egyenesen T. Polez Albert kiadó urhoz küldeni kéri: Kolozsvárt 1896. december hó 19-én. E. Kovács Gyula a Petőfi-társaság stb. tagja.

Képes Divat-Értesítő. I. évf. 2 szám.

1896 december hó. Megjelenik ebből a gyönyörű ajándék folyóiratból immár a második füzet is, az elsőhöz teljesen méltó tartalommal. A szépirodalmi bevezető rész ezuttal egy nagy ivet tesz, a következő tartalommal: A közönséghez. Boros Testvérektől. A divatról. Irta Vértessy Ida. Igen szellemes kis csevegés az ideai téli uralkodó planetáról a női világban. Ezután az előbbi cikk helyettese következik, egy vers, melynek címe: Divatlevél helyett. Irta: Lengyel Etza. Lapunknak is kedves munkatárs, kitől mai számunkban is, de azután is még több szép verset közlünk. Ez a kis vers oly ügyes szatírája mai divatunk furcsaságainak s e mellett oly gyönyörű védírat a magyar női viselet mellett, hogy igazán érdemes külön kiemelni. A következő két lapot a Csáky Albinné grófné szerkesztésében megjelent nőkérdés cz. a Maria Dorottya-egyesület által kiadott füzetből átvett két cikk. — A női kézesokról Csáky grófnétől és A nők hazaszeretete Kalocsa Rózától, valamint néhány jelmondat olvasható. A következő vers. — A gyermeknevelésről szól s özv. Gyöngyössy Sámuelné írta egy tapasztalt anya tudásától és meleg érzéstől áthatva. Hógymulassunk? erre a ma, farsang előtt s hivatalosan már beköszöntött, de tényleg még el nem érkezett tél előtt, oly nagy fontosságú kérdésre Sz Buday Etel felel meg egy szellemes csevegésben. — Ugyancsak Vértessy Ida Egy dal felett mereng el egy másik csinos csinos versben s a fehérmű divat ismertetése zárja be a szépirodalmi részt, melyet még 7 kartonlap követ, szebbnél szebb — s amifő — olcsóbbnál olcsóbb báli, utcai és kocsolyázó toilletteknek gyönyörű kivitelű képeivel tarkítva. Gratulálunk a derék kereskedőcézégnek ezért a szépen kiállított füzetért, melynek mására a drága pénzért kapható folyóiratok között is alig találunk. (k.)

## Köhögőknek

1000 bizonyítvány igazolja a

## Kaiser mell-czukorka

kitűnőségét, mely gyorsan segít köhögés, rekedtség, katharrus és elnyálkásodás ellen. Ausztria, Nemetszág és a Schweiz legnagyobb specialitása. Csomagonként 10 és 20 kr.

## Biztos hatást

gyakorolnak a bevált és nagybecsű

## Kaiser fodormenta-caramellai

étvágytalanság, gyomorfájás és elrontott gyomor ellen. Valódi csomagokban 20 krért kapható ROTHSCHEK V. EMIL gyogyszertaraban Debreczenben.

**Dr. Rózsa Mór**

az összes orvosi tudományok tudora.

Lakik : **Széchenyi-utca 1774 sz. a.,** a Tóth Béla-féle házban.

Rendel : d. e. 8-9 ig.  
d. u. 2-4-ig.

**Csődalatti kiárulás.**

Közados Tóth Kálmán „Terakotta, majolika és kályhagyáros“ esődtömegéhez tartozó készárak, u. m. majolika disztárgyak és edények, különösen kalyhák, darabonkénti kiárulása a csődbíróság által jóváhagyott ideiglenes választmányi határozattal elrendeltetven, az elárulás a főtéren levő Stenczinger ház alatti üzlethelyiségben f. hó 21-től kezdve naponként d. e. 9 órától este 5 óráig folytonosan eszközöltetik.

Miről a venni szándékozók azzal értesítettnek, hogy az egyes tárgyak a leltári becsértékben értékesítettnek.

Debreczen, 1897. december hó 19-én.

**Kovács Gábor**  
ügyvéd esődtömeg gondnok.



**Ritka alkalom!**



Csak rövid ideig

**Baum Miksa**

Csak rövid ideig

üzletének felosztása miatt az összes raktáron levő

gyermekjáték és ajándék-tárgyak

minden elfogadható áron

ugy kicsinyben, mint nagyban eladatnak.



**Ritka alkalom!**



Muffok, sapkák,  
szőrme-árak

fél árban.

Tulhalmozott raktár miatt

Gyermek-ruhák

fél árban.

Leszállított árak mellett

**Nagy karácsonyi vásár!**



Divatos téli kabát

6 frttól feljebb.



Elegáns téli gallér

10 frttól feljebb.

Szőrme gallérok

12 frttól feljebb.



Egész hoszu bundák

18 frttól feljebb.



Legszebb dizített női kalapok 2 frt 50 krtól feljebb.

**Rózsa Lajos,** női felöltők és kalap-áruháza

Flanel és barchet  
Blousok

fél árban.

DEBECZEN, Kistemplom-bazár.

Báli belépők

nagy választékban

# Nem titok

a szeszek elkészítése, a likör gyárosok, kereskedők stb. legjovendelmezőbb ipara. Mindenkinek, a ki csak érdeklődik ez iránt, ajánlom egyszerű módszer szerinti, sokszor kitiüntetett

## likör-kivonat különlegességemet

(természetes íz) mindenféle palinkák és legfinomabb likörök azonnali **csalhatatlan** készítésére **hideg uton.** — Legjobb sikerért kezeség vállaltatik.

Felvilágosítást és árlapot ingyen és bérmentve küldök. Megbízható vények ingyen hozzá csomagoltatnak.

## EMANUEL ALLINA

gyáros,  
likör kivonat különlegességekben  
Bécs, II. Taborestras 22. A.

### !Négy regény ingyen!

#### Felhívás

a művelt magyar olvasó közönséghez!  
A „Képes Családi Lapok” jelenleg már az ország minden vidékén a legtöbb magyar család rendszer házi barátja.

Közkedveltséget és elterjedtséget az által ért el, hogy mindig hazafias irányban s úgy van szerkesztve, hogy a serdülő leánykának is bátran a kezébe lehet adni, s e mellett az anyák, anyák és nagyanyák is mindig megfelelő szórakozást és hasznos olvasmányokat találhatnak benne.

A „Hölgyek Lapja” című melléklet, a női tanácsadó és szellemi tükre.

A „Regénymelléklet” évente négy díszes regénnyel ajándékozza meg előfizetőit, szép színes borítékokkal, melyeknek egyenkénti bolti ára 1 frt, tehát összesen négy forint.

A „Boríték” tele van szórakoztató talányokkal s mulattató apróságokkal, kérdésekkel, feleletekkel, eyszóval a „Képes Családi Lapok” a legértelmesebb, a legérdekesebb s mégis a legolcsóbb szép-irodalmi képes hetilap.

A képek a legelső művészek ecsetének köszönik létüket. A „Hölgyek Lapja” mellékletünknek divatképei mindig a legjobb divatnak mintái; így az 1896-ik évi első szám a következő tartalommal jelent meg:

„Házmér és társa” regény Beniczkyne Bajza Lenkétől; „Újév” költemény Ábrányi Emilől; „A befelé fordított kép” novella Muray Károlytól; „A nő feladata” dr. Turnowsky Mártól; „A sötét világ” Tolnay Lajostól; „Az ifjú anya” költemény dr. Fekete Sándortól; „Az álom” G. Diószeghy Mártól; „Bál után” Mészáros Sándortól; „Az időről” szatíra Jambor Lajostól; „A szép színésznő” regény Rudnyánszky Gyulától.

#### ELŐFIZETÉSI ÁRAK

A „Hölgyek Lapja” című divat- s „Regény-” melléklettel együtt:

Egy évre . . . . . 6 frt.  
Fél évre . . . . . 3 frt.  
Negyed évre . . . . . 1 frt.

A „Képes Családi Lapok” hetilapból mutatványszámokat ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatal mindazoknak, a kik ez iránt — legcélszerűbben levelező úton — hozzá fordulnak.

A ki három új előfizetőt gyűjt s az előfizetési összeget utalványon egyszerre beküldi, annak elismerésül 4 regényt küldünk; a ki 3 frt előfizetési összeget 40 kr. csomagolási és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak két regényt küldünk elismerésül jelölés és a ki csak 1 frt 50 krnyi negyedévi előfizetési díjat 20 kr. csomagolási és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak a kiadóhivatal egy regényt küld jutalmul.

a „Képes Családi Lapok” kiadóhivatala  
Budapest, Váci-utca 14. sz. saját házában.

### Richter-féle Horgony-Pain-Expeller Liniment. Capsici comp.

Ezen hírneves házi szer ellentáll az idő megpróbáltatásának, mert már több mint 27 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzsölésként alkalmaztatik készvénynél, csúznál, fagyagságnál és meghűléseknel és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltek. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyakorta Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű házi szer, melynek egy háztartásban sem kellene hiányozni. 40 kr., 70 kr. és 1 frt. üvegenkénti árban majdnem minden gyógyszerárban készletben van; főraktár: **Türk József gyógyszerésznél Budapesten.** Bevezetés alkalmával igen óvatosak legyünk, mert több kisebbbortékú utánzat van forgalomban. Ki nem akar megkárosodni, az minden egyes üveget „Horgony” vedjegy és Richter orvógyógyezés nélkül mint nem valódit utasítsa vissza.  
RICHTER F. AD. és társa, cs. és kir. udvari szállítók, RÖDOLSTADT.



# Mit hozzon a Jézuska?

A legszebb és legcélszerűbb

## karácsonyi és újévi ajándék tárgyak

még eddig nem létezett **olcsó** áron.

### ← Csődtömegből vett →

férfi és női fehérneműk, u. m.: fehér és színes, **kitűnő** minőségű **férfi ingek** minden nagyságban, —.95, 1.20, 1.60.

Divatos gallérok **14** kr, kézelők **22 és 27** kr.

Női ingek, háló köntösök és blousok **50** százalékkal a gyári áron alól. Nagy választék **férfi, női és gyermek cipőkben**, ugyszintén **férfi és fiu csizmákban, 2 forinttól feljebb.**

Divatos nyakkendők, esernyők, szivar és pénztárcák és minden e szakmába vágó cikkek feltűnő **olcsó áron** szerezhetők be

## GRÜNBAUM és SCHWARCZ-nál

Főtér, FROHNER-szálloda alatt.

1865.

# \* Á L T A L U N K \*

1865.

## DIETRICH és FIA

CS. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓK

ezelőtt Dietrich és Gottschlig

tea, rum, cognac és palacsör nagykereskedők  
**BUDAPESTEN.**

Központi iroda: **IV. Régi posta-utca 10.**

Raktárak:

**IV. Váci-utca 18. „Peking városához”** **IV. Kigyó-tér 1. „A teanővényhez”**

(a korona kávéházzal szemben.) (Gróf Teleky palota.)

**VI. Andrassy-ut 33. „Moszkva városához”**

(Andrassy-út és Nagymező-utca sarkán.)

Átviteli pinczék és raktárak:

Saját telephelyünkön **X. Kőbánya, Füzér-utca 30. sz. (saját ház.)**

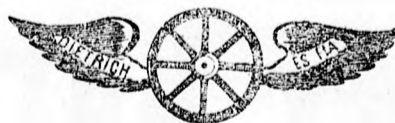
Palacsör főraktár (Dreher-féle sör) **IV. Aranykőz-utca 1. sz.**



## Brazíliai rum

ezegünk törvényesen védett kizárólagos különlegessége 1865. óta.

### VEDJEGYÜNK



Származás kerék

Származás kerék

1 1/10 liter tartalmu palacsör frt 1.50  
1 " " " " " 1.25  
1/10 " " " " " .78

**Jamaica rumok** 1-, 2-, 3-, 4-, 5 számú minőség  
1/10 liter 1/10 liter 1/10 liter 1/10 liter tartalommal  
26-65 krig, 42-1.25 krig, 80-2.50-ig 1.60-2.50 frtig.

Közvetlen behozatalu kínai, orosz-karaván és indiai teák, Antilla, cuba, udvari- és fehér Ananász rumok, francia és magyar cognacok és különféle legfinomabb likörök.

Melegen ajánljuk 32 év óta közkedveltségnek örvendő tea vegyítékeinket, mint Mandarin-, Császár-, Moszkvai- Király-, Peking- és Udvari vegyítékeinket, szabadon félkilónként 3 frttól 12 frtig, vagy igen csinos csomagok, dobozok és szelenczékbe burkolva.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

**Bizományi raktár:**

**DEBRECZEN RÉSZÉRE:**

**Félegyházy János urnál.**

1865.

# A L A P I T T A T O T T

1865.



Ujévi és Karácsonyi  
hasznos ajándékok u. m. :  
Zsoltárok és imakönyvek,  
valamint róm. kath.  
**imakönyvek**, egy-  
szintén naptárak  
nagy választékban jutányos  
árban kaphatók  
**Fröhlich Venczel**  
könyvkötészetében  
DEBRECZEN, Teleki-utca.

Előre semmi költségt!

**Földbirtokosoknak**  
olcsó törlesztési kölcsönt  
ajánl  
és a legrövidebb idő alatt  
lebonyolít

**BALOG EDE**

DEBRECZEN  
Nagy-Várad-utca 2125. szám.

**Gyártmányaim**

általánosan, mint jó és olcsó áruk vannak  
elismerve



Nickel-remontoir . . . . . 3 frt 50 kr  
ezüst . . . . . 800/1000 6 . . . . .  
anker . . . . . csiga breguë, 15 darab,  
frt 10.—, 16 drb 1 Cháton, üvegrend-  
szerrel 12.—; Ébresztő horgony járasu,  
világító, prima minőség frt 1.70; szabá-  
lyozó 1 napi-útóval frt 5.75; szabályozó  
10 napi-útóval frt 8.50. Képes áriegyzék  
órákról, láncokról, szabályozókról, arany

és ezüstné műekről a legfinomabb minőség ingyen és  
bérmentve. Nem tetsző kicseréltetik vagy az összeg  
visszaadatik.

**UG. KARECKER, órás**

154. Bregenz am Bodensee  
Két évi jótállás.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, miszerint a közelgő

## Karácsonyi idényre

raktáramat a kül- és belföld legjelesebb piacairól e szakba vágó legújabb izlésű

**disztárgyakhal**

dasan elláttam, mi által azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a legmagasabb  
modern igényeket is kielégíthetni remélem.

Alkalmi meglepetésekül főképen ajánlhatom: francia és angol, eddig nem  
ismert művészi tőkélyle, üveg-, porcellán, majolika-, fayence-, terracotta-,  
bronz- és china-ezüsből előállított fantázia mű- és disztárgyakat, a legnagyobb  
választékban és a legjutányosabb árak mellett.

Nagy raktár **csiszolt veencei disz- és három osztályu tükrökből.**

A midőn a pontos és szolid kiszolgálásról előre is biztosítom, megemlíteni  
van szerencsém, miszerint diszműárukból december hó tartama alatt üzlethelyi-  
aégem e czélra külön fentartott részében

**kiállítást rendezek,**  
melynek csupán megtekintésére is bátor vagyok a n. é. közönséget tisztelettel  
meghívni.

**KASZANYITZKY ENDRE.**

## Tégla eladás!

Telefon 71. szám.

Széchenyi-utca 1817.

Az alant irt társaság elhatározta, hogy a folyó évi kedvezőtlen  
építkezési viszonyok folytán visszamaradt nagy téglakészletének mi-  
előbbi értékesítése czéljából a jelenlegi téglá-árakat lényegesen lejjebb  
szállítja.

Ez oknál fogva ajánlunk:

**1000 drb. I. osztályu Cser téglát**

körkemencei gyártmányt gyártelepünkön

**13 forintért.**

Egyébb téglá és cserépneműeket szintén megfelelő árleszállítással.  
Megjegyezzük, hogy építkezéssel foglalkozó iparosok, valamint  
nagyban vásárlók még ezen felül megfelelő engedményben  
részesülnek.

Ezen árleszállítást 1897. év január végéig tartjuk érvényben.

**ROSSLER, BERGER és HORVÁTH**

Első debreczeni téglagyár-társaság.  
DEBRECZENBEN.

**RAKTÁR:**

Debreczen  
Temesvár  
Fiume  
Vukovár.

# FÉNYES MÓR

vezetése alatt

**KASSOWITZ FÜLÖP**

## bécsi férfi, fiu és gyermek ruha

raktárában

Debreczen, Főpiacz, a Hungáriával szemben

**tulhalmozott raktár miatt**  
férfi, fiu és gyermek ruhák nagyválasztékban

## Karácsonyi és ujévi ajándéku

rendkívül olcsó árban kaphatók.

**RAKTÁR:**

Zára  
Eszék  
Nagyvárad  
Arad.

Karácsonyi ajándéku a „PESTI HIRLAP“ nagy képes Naptára.

# PESTI HIRLAP

POLITIKAI NAPILAP.

Példányszám 50 és 60 ezer közt.

Mutatványszámok ingyen.

## MUNKATÁRSÁK:

Jókai Mór, Mikssáth Kálmán, Dr. Kenedi Géza felelős szerkesztő, Bekics Gusztáv, Balogh Pál, Borostyáni Nándor, Tóth Béla, Agai Adolf (Porsó), Kosma Andor (Koboz), Muray Károly, Kóbor Tamás, Gerő Ödön, Szabó Endre, Kálnay László, Dr. Vássonvi Vilmos.

## ELŐFIZETÉSI DIJ:

PESTI HIRLAP		PÁRISI DIVAT-tal	
Csak		együtt	
Egy évre	14.—	Egy évre	18.—
Fél évre	7.—	Fél évre	9.—
Negyed évre	3.50	Negyed évre	4.50

Minden hóban jegyzéknapló.

Kiadóhivatal: Budapest, váczi-körut 78. szám.

Báli, menyasszonyi öltözetek.

Egyszerü öltözetek párisi izléssel.

MUTATVÁNYSZÁM INGYEN.

# Párisi Divat

MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER.

Szines, élő modellek után készült fény-nyomatu képekkel, szabásrajzok, kézimunkák, illusztrált regények stb.

Takarékosság izlés mellett.

Kimerítő magyarázat.

Legszebb és legolcsóbb magyar divatlap.

## ELŐFIZETÉSI DIJ:

PÁRISI DIVAT		PESTI HIRLAP-pal	
csak		együtt:	
Egész évre	8.—	Egész évre	18.—
Fél évre	4.—	Fél évre	9.—
Negyed évre	2.—	Negyed évre	4.50

Kiadóhivatal: Budapest, váczi-körut 78. szám.

## Végkiárulás.

A n. é. közönség szives tudomására hozom, hogy tulhalmazott raktáramat

### minden elfogadható áron

kiarúsítom.

Férfi és fiu kalap . . . 50 krtól.  
» » » sapka . . . 30

Férfi és fiu ingek . . . 80 krtól.  
Nyakkendők . . . 10

Önkötő  
Leány- és fiu-ruhák . . . 40 krtól  
Női derék fűző (Mieder) . . . 80

Férfi-, női- és gyermek alsó tricót-ruha, gummi- és commod-czipő, harisnya, kötött és bőrkefye.  
Női háztartási, disz- és selyem-kötények, bálkefye és legyező.

Kézi bőrönd és táska, pénz- és szivartárca, sétabot, férfi-czipő és még több, itt fel nem sorolt cikkek, **rendkívül jutányos áron** kaphatók.

Minél tömegesebb látogatást kérve, vagyok

kiváló tisztelettel

**FALLER GYULA**, uri és női divatraktár  
Piacz-utca 1901. szám alatt, a „Hungária“ kávéház mellett.

### Mélyen leszállított árak!

Üzletáthelyezés és megnagyobbítás miatt  
minden a készleten levő

üveg-, porcellán- szalon

és **FÜGGŐ** lámpákat  
a legolcsóbb áron árusítom  
ki, november 20-tól 1897. febr.  
15-éig, melyre a n. é. közönség  
figyelmét felkérem.

Teljes tisztelettel  
**Mocsáry Lajos**

a „B I K A“ szállodával szemben.



Első debreczeni

## paplan-gyár

Debreczen, Széchényi-utca.

Paplanok, madráczok

mérték szerint

gyorsan és pontosan elkészítettek.

### Alkalmi idény cikkek

MAGYAR és FRANCZIA COGNACOK.

Kitünő angol RUMOK.

Minden fajta teák.

Fűszer, csemegeárak, tisztán kezelt  
szeszes italok.

Horvátországi szilvórium raktár.

Mindég friss

Tátrai és juh túró, pörkölt és darált

**KÁVÉK**

Boszniai szilva és mindennemű főzeléket  
ajánl

**Mayer József**

Kis-Várad-utca, saját-ház.

## SERSON C. H.

tapeta gyára **Sz. Morva-Neustadtban.**

Van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, hogy itt helyben  
Várad-utczán, a Bank-palotával szemben, t. Szalay ur házában  
ugy **Kolozsvárt**, Monostor-utca 9. sz.

### állandó tapeta raktárt

nyitottam,

hol mindég a legújabb gyártmányaim a legizlésebb kivitelben találhatók.

Miután gyáramban a legolcsóbb tapeta is műizléssel van kiál-  
litva, **olcsón** csinos tapetirozást eszközölhetek.

A tapeták hatása emelésére itt helyben papir-gyurmából meg-  
felelő szines dombor diszletek készülnek, melyek alkalmazásával a  
szobák többé nem szines papirral bevont skatulyákhoz hasonlítanak.

Főtörekvésem: szolid áron szolid munkával szolgálni, mit annyi-  
val inkább tehetek, mert a kiadási többlet, mit a tapeta árus kénytle-  
len felszámítani, nálam a megrendelő javára esik; de még a legújabb  
mintákban válogathat.

A n. é. közönség pártfogását kérve, szolid munkámért kezeskedem.

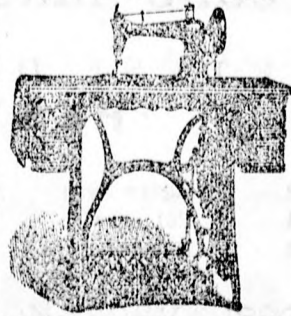
**Serson C. H.**

tapeta gyáros.

Egyuttal tudatom, hogy a helyes és izléses kivitelhez szükséges pótmun-  
kára, u. m.: fa- és marványutanzatok, tónusban való festésekre, ugy a mennyezet  
szines kivitelére, helybeli festő **Horváth András** (főtér 1712. sz.) vállalkozott.

Stuttgarti kiállítás.  
1896.

Arany erem.



## A Singer varrógépek

— eddigi eladás 13 milliót halad —

mintaszerű szerkezetük, tökéletes gépészeti alkotásuk és szép gyá-  
korlatias kiállításuknál fogva fokozódó kedveltségnek s terjedésnek  
örvendenek és minden ház s minden család számára szivesen látott  
kitünő és hasznos

**karácsonyi ajándék.**

Eladás kényelmes részletfizetésre is.

Ingyenoktatás a divatos műhímzésben.

**Singer Manufacturing Co. r. t.**

(ezelőtt Neidlinger G.)

DEBRECZEN, Piacz-utca 2138. szám

**Muff, sapka, gallér.**

**Női felöltő újdonságok**

a legnagyobb választék mellett, a legolcsóbban csak

**HEIMANN és HALMÁGYI**

legnagyobb nőifelöltők áruházában

**Debreczen, főpostával szemben kaphatók.**

**Leányköpeny 4 frttól feljebb.**

Szőrme-gallérok  
10 frttól feljebb.

Plüsch-gallérok  
9 frttól feljebb.

Radikópenyek  
11 fr. 50 krtól feljebb.

Jaquetok  
4 fr. 50 krtól feljebb.

**„Örök szépség”**

Több évi fáradságos és költséges vegyi kísérletezés után sikerült oly szert találnom fel, mely teljesen ártalmatlan és biztos hatással bír. Ezen szépitőszert elneveztem kalopsionnak.

**A kalopsion hatása.**

A kalopsion használata által arczbőrünk, mely foltos, kiütéses, gyönyörűen kitisztul, nagymértékben megfehéredik. Arczbőrünk lágy, puha, finom lesz.

A kalopsion huzamosabb használata által az arczunkon levő ránczok elsimulnak és fiatal, üde arczbőrt nyerünk.

Ki a kalopsiont folytonosan használja, a legelső öreg koráig nem fog ránczos arczbőrt kapni. Egy üveg ára 10 frt. Próbá üveg 2.50.

**Dr. Retteus E. (Páris.)**

Kapható, magyarországi képviselő:

**Szalay József-nél**

Budapest, IV., Zöldfa-u. 11.,

és **Török József** gyógyszerésznél Király-u. Hogy a n. é. vevőim megcsalásoknak ne legyenek kitéve, a Magyarországon forgalomba kerülő üvegek a képviselő pecsét és címkejével vannak ellátva.

A Karaván orosz társulat eredeti vámszalaggal ellátott orosz theája.

**DELI GYÜMÖLCS nagy aktára.**

Van szerencsém a n. é. közönség figyelmét a legújabb találmányu „Pörkölő” segélyével előállított

**pörkölt és darált kávrá**

felhívni, mely a legjobb fajta nyers kávék összepörköléséből áll elő és egy kitűnő erejű indiai kávéval keverve, kitűnő darált kávévá bocsájthatók a nagyérdemű közönség rendelkezésére.

Ajánlok továbbá mindenféle tisztán kezelt fűszereket, mazsolát, mandulát, mogyorót, cukrot, gyertyát és mindenféle szobabeeresztő laccokat a legjobb fajtából, szolid és pontos kiszolgálás mellett. — A n. é. közönség szives pártfogását kérve, vagyok tisztelettel

**JÁNOSSY BÉLA**  
kenyér-piacz.

Nagyobb megrendeléseknél engedményt adok.

Valódi Ananász, Jamaikai, Cuba, Brazilliai RUMOK raktára.

Kifünő erejű és zamatu Indiai darált kávé czigória nélkül  
1 kilo 1 frt 40 kr.

COGNAC és valódi szeremi szilvórium. Thea 1 deka 5 krtól feljebb.

Igen szép és jó zamatu Cuba, Mecca, Jáva, Gyöngy, Portorico, nyers kávé és naponként frissen pörkölt kávé. Egy üveg finom rum és egy csomag valódi orosz thea 95 krajcsár.

Mazsola, mandula, füge, datolya, citrom és narancs kicsinyben és nagyban.

**BOROS TESTVÉREK**

(női divatáruhaza Debreczen, Kossuth-uteza 3. szám.)

Kirakataiban megválasztható

**KARÁCSONYI AJÁNDÉK.**

Egy Blousra való 5 mtr selyem, diszszel együtt 1 frt 37 kr.

Egy ruhára való 6 mtr gyapju kelme, diszszel 1 frt 27 kr.

Egy ruhára való 7 mtr mosó barchet 1 frt 19 kr.

Házi és diszkötények, selyem és gyapju Echarpok.

Selyem, berlini és gyapju kendők, kávé teríték, ágyterítők, függönyök.

Vásznak, zsebkendők, férfi ingek, női fehérneműek, esőernyők, vállfűzők.

**Butorok**

szabott árak mellett, a legolcsóbban, legnagyobb választékban és szolid kivitelű csakis

**Killer Ede**

újszerű berendezett butorok aktárában kaphatók  
DEBRECZEN,  
Dr. Ujjfalu-sz. hsz.

**Mieder**

(Fűző.)

Rövid idő alatt is már nagy közkeletűséggel örvendő saját szabásu és készítésű mérték szerinti Miedereket (fűzőt) a nagyérdemű hölgyközönségnek van szerencsem ajánlani.

Tisztelettel

**özv. Fodor Józsefné**

Csapó-utca 304. sz.

**Legszebb  
ajándék-tárgyak**

arany- és ezüsttárgyakban  
olcsó árakban kaphatók  
karácsony és újévre

**Blau Lipót és Fiai**

utóda  
Jászberény-nél, Debreczen.

**Mägering Gyula**

késmű-, vászon- rövidárak kereskedése, DEBRECZENBEN, főtér kistemplommal szemben.

**NŐI RUHASZÖVETEK,**

Posztó, Haraszt, Cachemir és selyem kendők  
Osmanosi legjobb mosó Barchet és katonok. Téli keztyűk. Harisnyák. Férfi és női fehérneműek. Nyakkendők  
Eszernyők igen jutányos árakon kaphatók.

Nem robbanó  
valódi amerikai salon

**PETROLEUM**

1 liter 20 kr.

Orosz tisztán égő 1 liter 18 kr.

Császárolaj a legjobb a mi létezik  
1 liter 24 kr. — Kapható**Varga Lajosnál**

főtér.

**Karácsonyi és újévi  
ajándéku**

mindennemű arany, ezüst, tula, nickel és acél, férfi és női u. m. fali inga, Consol, Salon és ébresztő órák nagyválasztékban kaphatók

**Kurián Gyula**

óra üzletében,  
Főpiaz, (Biedermann-palota.)  
Javítások gyorsan és jutányosan jótállással.

**Blattner Gyula.**

A legnagyobb obbitott üzletében  
dus választékban van szerencsém ajánlani  
üveg, lámpa, porcellán karácsonyi és újévi dísz tárgyakat  
a legolcsóbb árban.

**BLATTNER GYULA**

üveg, tükör és porcellán  
kereskedése, Debreczen

A legolcsóbb

**gyermek-játék****Schwarz M. L.-nél**

nagyválasztékban  
kapható.

Romlott fogak,  
fogtövek eltávolításnak.  
Műfogak és fogsorok betétele.  
Fogtömések, arany, ezüst,  
amalgam és cementsel  
jutányos árért, tartós  
minőségben eszközöl

**DÉZSI LAJOS**

fogtechnikus,  
Kossuth-utca, Komáromi-  
házzal szemben.

**EISLER IZIDOR**

divatruhák és női divatterme.  
Rajzolt kezdeit és kész  
kézimunkák  
és hozzá anyagok a leg-  
nagyobb választékban  
igen olcsón.

Legalkalmasabb

karácsonyi és újévi ajándéknak

egy csinos

**női kalap.**

Dus választékban kapható

**Jungreiszi Mari**

divattermében, a főtér-  
tával szemben.

**K. Tóth Sámuel**

műszertorgályos, Debreczen, Bazár-tér.  
Ajánlja saját készítményű pipa-  
szárjait valódi borostyánnal és  
szaruhegy valódi szopókával. Nagyvá-  
laszték tajt és fa szivarszopák-  
ból, tajt és selmecci pipákból.  
Schack és Domino játékokból  
jutányos árban.

Melléklet a „Debreczen“ 1896. évi december 24-iki, 302-ik számához.

# A „DEBRECZEN“ KARÁCSONYFÁJA.

## KARÁCSONYRA

— a „Debreczen“ olvasóinak írta: —  
*Szabolcska Mihály.*

*A kiknek a szivét  
Hit nem melegíti,  
S ajkuk imádságra  
Még tán sohse nyílt ki,  
Kik nézni se tudnak  
Reménnyel az égre:  
Szent varázslattal  
Karácsony estéje,  
Azokra borulj!*

*A kik soh'se járnak,  
— Sem alva, sem ébren, —  
Az örök költészet  
Aranyos kertjében;  
S nem értik a nyelvet  
Mit fű, fa, virág mond:  
Dallal teli, zengő  
Karácsonyi égbolt  
Azokra borulj!*

*Fördesd meg a lelkük  
Csillag sugarában,  
Hacsak egy sóhajnyi  
Meleg imádságban.  
S csurgó aranyában  
Nem földi regéknek. . .  
— Hadd tanuljanak ma  
Azok is, szegények:  
Hinni, szeretni!!*

## Micsoda hát Debreczen?

Írta: **Dicsőfi József.**

Am mondja a nyájas olvasó különösnek ezt a kérdést, én nagyon alkalomszerűnek találom. Alkalomszerű épen most Karácsonykor.

Mi, reformátusok oly számítással ünnepeljük a keresztyénség nagy ünnepeit, hogy ez ünnepek bennünket ünneplőket időről időre ujjászülnek, lelkünket gazdagítják, öntudatunkat tartalmasabbá, erősebbé teszik. A hol ez nem történik, ott lehet egy végtében száz ünnepnap, de ünneplő — legalább a mi értelmünk szerint — nincs egyetlen egy sem.

Hátha ama fölvetett kérdés is hozzá járul ahhoz, hogy ilyen áldásosan ünnepeljük meg mi is ezt a karácsonyt? . . .

A nemrég lefolyt képviselő-választás napjaiban csak úgy röpkedtek a szólások és — elszólások, mint a gránátok a csatában, vagy mint a rakéták szüretkor. Az egyik nekünk szólt, debreczenieknek és pedig illetéken: „*micsoda Magyarország? Debreczen, meg néhány vármegye!*“ Jól tudjuk, hogy az illető vitéz szónok mit akart ezzel mondani. Nyilván

azt, hogy Magyarország valami parányi, jelentéktelen terület. Legyen az ő tudománya szerint! Magyarország megmutatta a maga jelentőségét és nagyságát eddig is ott és akkor, a hol és a mikor kellett s meg fogja mutatni ezután is. Azt azonban meg kell köszönnünk ama derék szószólónak, hogy Magyarországot a mi Debreczenünkön kezdi, hogy Magyarország magvának a mi kedves Debreczenünket vallja.

Jól megértsétek e nyilatkozatot, debreczeni testvéreim! Mi hát Magyarország? — „*Debreczen, meg . . .*“ Mi hát „*Debreczen, meg . . .*“ — Magyarország. Vegyük e bókot karácsonyi ajándécul! Ennél különbet legjobb barátainktól sem kaphatnánk s még csak nem is várhatnánk. Növelje ünnepi örömeinket annak tudata, hogy így gondolkoznak szép városunk fölül épen azok, a kiknél pedig mi nem sok szeretetre számíthatunk! . . .

És ha ama bethlehemi szent bölcső ujjászüli vallásos-erkölcsi életünket ez alkalommal is, ama nyilatkozat meg hadd üditse föl és hadd termékenyítse meg hazafi öntudatunkat, hogy legyünk résen mindnyájan, hogy Debreczen továbbra is rászolgáljon ilyen kitüntetésre, hiszen lehet-e nagyobb kitüntetés egy városra nézve, mint ha azt mondják fölöle, hogy országának kezdő-pontja, vagy a mi mindegy, középpontja? Hogy legyen közöttünk a jövőben is mindenki és minden *magyar*: a szegény és gazdag, a szolga és az úr; a nyelv, a vallás és a tudomány, a szokás az erkölcs és a művészet. Mindenki előtt nyissuk meg kapuinkat és ajtóinkat, ki e közös ezéért munkálkodni hozzánk szegődik és minden sehonnai előtt zárjuk be, a ki ellene dolgozik. Az Isten országának *egy nyája és egy pásztora* (Ján. 10, 16.) még messze van, de tudjuk, hogy lakást fog venni közöttünk is; ám a hazaszeretetlen egy nyáját kell alkotnunk és egy pásztort kell követnünk már most, és éppen most az új ezerév reggelén. Szeretet nagy ünnepe, ihless meg egyen-egyen mindnyájunkat, hogy úgy legyen! . . .

Még egy kötelességem van! Hogy megörökítem nevét annak, ki Debreczenről ama nyilatkozatot tette; megörökítem pedig épen e Lapban, mely szép városunk nevét viseli. *Martíncsek* néppárti plébános volt, ki így megdicsért bennünket. Lehet, hogy akarata ellenére. Mindegy. Megesett már ilyen ő nála mindenestre nagyobb emberekkel is, p. o. a makacs szamarú prófétával, *Bálámmal* (IV Móz. 22,-24.) . . .

## Egy állócsillag életrajza.

— A „Debreczen“ számára írta: —

**Dr. Kövesligethy Radó**

egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia lev. tagja.

A mikor éjfél misére hív a harangszó, hogy a megváltó születését ünnepeljük, a déli égen legmagasabban ragyog a menybölt legszébb csillagképe, fényes kíséretével, a hét csillagu *Orion*. Benn a templomban felolvassák Máté evangelista evangéliumát, melynek kezdő 17 verse csodálatos rövidséggel mondja el a törzstartók neveiben Jézus nemzetségi fáját és születésének előzményeit. Künn a szabad ég alatt az *Orion* és környezetének szintén vagy tizenkét csillagja épolj szabatosan és röviden hirdeti a ma látható égnék történetét. Szívesen szegődöm tolmácsául, mert a mit ők beszélnek, az az ünnepi hangulatot nem hogy csökkentené, hanem miként maga a vallás, hatalmasan emeli.

A karácsoni éj derekán fényes, sárga csillag tündöklök fejük fölött; tőle dél felé húzódik a tejut gyenge fényben derengő szalagja, s ennek nyugati szélén, jóval a szemhatár fölött csillog már az egyiptomiak történetében híres szerepet vitt *Sirius*, az ég legfényesebb tüze. E két csillag között balra a tejuttól fekszik *Pollux* és a fényesebb *Procyon*, jobbra a fehéren ragyogó *Rigel* és a narancsszínű *Aldebaran*. E hat fénylő pont meglehetősen szabályos határozott alakot, melyet hosszában átszel a tejut s melyet szépsége és a benne foglalt csillagok számára és fényére nézve az ég semmi más tája felül nem mul. Ez idomon belül és ennek társaságában foglalnak helyet mindazon égi képletek, melyek helyes egymásutánban szemlélve teljes képét adják a csillagok s magának a csillagos ég fejlődésének.

Ott, hová a mythologia *Orion* hatalmas vadász kardmarkolatát helyezi, a három közel fekvő, egyenlő fényű övescsillag alatt a szabad szem is fényes felhőskét vesz észre, mely már gyenge távolságban is nagykiterjedésű pompás ködfolt képét adja. Teljesen szabálytalan mesze terjedő határaiban az ég hátterével észrevehetetlenül összefolyó gözgomolyog, ez a teremtés első stádiumának hű képe. A ködfolt pompás négyszeres csillagot burkol, és egyes benne elszórt apró fénypontok tarkítják az ég egyik legszebb képét, melyet én legalább mindig nagyobb áhitattal szemlélek, mint a nála tán kedveltebb gyűrűs, mely a *Saturnus* bolygót övezi.

Ha innen pontosan északra megyünk, a *Capella* fél távolságban, ismét göznmű ködfoltra bukkanunk, mely azonban már csak jobb távolsággal észlelhető, s melyet a fejlődés második fokán levőnek képzelhetünk. Alakja az első pillanatra kerekded; csak feszültebb figyelem veszi észre, hogy testéből nyulványok állanak ki, melyek az égen meglepően rákhoz hasonlóvá teszik. A csillagászok rák kódének is nevezik ezért. Ha az *Orion* kódében az egyes részecskék között ható vonzó erők még jövőre aeonokon át is működnek, ez is hasonló kerekded alakba megy át: a legmesszebb nyuló, egyelőre mintegy elmaradt ágak lassan-lassan bevonatnak a ködtömeg testébe és létrejön a szigoruan gömbalaku ködfolt, melyet első pillantásra valamely bolygó korongjától megkülönböztetni nem mindig sikerül.

Ha az *Orion* ködét a *Rigel* fényes csillaggal összekötjük, s az egyenest a csillagon túl 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-szer meghosszabbítjuk, kis kékes koronghoz jutunk, mely a *Mars* bolygó közepes látszó átmérőjével bir, mindazonáltal még mindig, mint fényének elemzése biztosan kimutatja, tökéletesen gázból áll. A korong közepe kissé fényesebb, mint a széle, jelölül annak, hogy a gömb alakú ködtömeg középpontja körül már tetemesebb sűrűsödés jött létre. Hasonló képződményeket a bolygókkal való alaki hasonlóság miatt bolygós ködöknek szokás nevezni, és könnyű belátni, hogy ez állapot képezi a fejlődés harmadik fokát.

Nem szabad hinnünk, hogy a fokozatos fejlődés észrevétlenül, mintegy minden küzdelem nélkül megy végbe. A sűrűsödés alkalmával tetemes hő fejlődik, több, mint a mennyit az égi test az üres, hideg világtérbe való sugárzás által veszít. Míg e vonzási erő a test tömegét mindig kisebbíteni iparkodik, addig a benne foglalt hőkezlet térfogat-nagyobbítást törekszik létrehozni, és a két törekvés közötti egyensúly legkisebb zavarása ingaszertü lengéseket vált ki, melyek alkalmával az égi test felváltva bizonyos határokon belül kiterjed és összehúzódik. Az óriási távolságok miatt valószínű, hogy e térfogatváltozások a Földről nem érezhetők; de mivel minden összehúzódás a fényerő növelésével, minden kiterjedés megfogyatkozásával jár, világos, hogy ily átmenő állapotban levő ködfolt fényváltozó égi test leend. Az *Aldebarantól* északnyugatra, a *Hvádok* csillagesoport északi határvonalán találkozunk ily változó ködfolttal is.

A középponti sűrűsödés a ködfolt belsejében idők folytán az önálló csillag jellegét ölti; ez egyelőre még kiterjedt gázburokban, a volt ködfolt maradványában ragyog. A mint ez a kifelé való hűlés által mindinkább fog, kibontakozik a sűrűsödésből a csillag, melyet e névvel illetünk, mielőst gázburokolata a Földről többé nem vehető észre. Kissé nyugotra az *Orion* ködétől találunk ilyen fényes pompás kerek ködöt, melynek közepén egy 8-adrendű csillag fénylik, és maga az *Orion* nagy ködében és annak szomszédságában is akárhány oly ködcsillag felelhet. Az *Orion* övének közepi fényes csillaga, ezek legszebb képviselőihez tartozik, és egyszersmind azon képződmény, mely az önálló csillaghoz már lehetőleg legközelebb áll. A fejlődés legközelebbi fokának képviselőjeül a *Rigelt* tekinthetjük, az *Orion* jobb-oidali alsó csillagját.

Mindezen csillagok határozottan halványzöldes színben diszlenek, körülbelül ugyanazon árnyalatot mutatják, mint az *Auer* fele izzó. Hőmérsékletük tekintélyes és annyira magas, hogy bennük kémiai vegyületek meg nem állhatnak; minden anyag elemeire bontva izzik ez égi testekben. A hőmérséklet a folytonos összehúzódás folytán azonban még mindig emelkedő felben van, és a csillag eléri hőmérsékletének tetőfokát, ha a fényesen ragyogó *Sirius* mintájára kékesfehér színt ölt. Ha a megelőző stadiumban az égi test színét és hőfokát az *Auer* izzóhoz hasonlítottuk, akkor majd az elektromos ilylampa szolgálhat összehasonlító képül.

Ez állapotban a csillag sűrűsége már oly tetemes, hogy a további összehúzódás már nem bírja termelni a kisugárzás egyensúlyozására szükséges hőt, a tényleges hűlés időszaka következik be. A csillag fényéből kivész a kékes árnyalat és később mindinkább a sárgásba megy át. A *Capella*, az említett szép hatszög legészakibb esusa, ezen típusz leglisztább példánya, egyszersmind saját Napunk leghivebb mása, ugy kémiai összetételre, mint színre és hőmérsékletre nézve. Ennek légkörében az egymáshoz vonzó kémiai elemek már itt-ott találkoznak: még egy aránylag csekély melegvesztés és a vegyületek képződése megindul.

Ez nem történik minden küzdelem nélkül: a csapadék, legyen ez felhő vagy dermedő salak, a napfoltok tulajdonságával bir; keletkezik és elenyészik, és hatalmas az égi test belsejéből kitörő erupciók kísérik. A távolból nézve a foltok váltakozó gyakorisága szerint a csillagot időszakilag fényesebbnek vagy homályosabbnak látják, és színének elemzése izzó gázok kilövelését tanúsítja. Ilyen égi test az

*Ikrek* híres fényváltozó csillaga, mely a *Pollux* és *Belelgeuze* fényes csillagok összekötő vonalának első negyedében áll. A csillag maximális fénye alkalmával szabad szemmel éppen látható, de legkisebb fényében még igen éles távcsövek számára is eltűnik.

Ha a csillag belső hője még inkább megfogyatkozva a küzdelembe belefáradt, kémiai vegyületek állandóan lépnek fel, és fényének színe az alacsonyabb hőmérsékletnek megfelelőleg vörös. Ilyen csillag az *Orion* bal vállán lévő *Belelgeuze*, melyet a szabad szem is vöröses színezetéről könnyen felismer.

Ezzel a csillag aggkorát érte el és a jövő már csak hanyatlással jár, tömege elkérgesedik és utóbb is oly alacsony hőmérsékletet vesz fel, mely mellett saját fényről többé szó nem lehet. Meg-megtörténik még, hogy a láthatatlanná vált csillag kérge megreped, s a belső izzó anyagot a felszínre juttatja. A csillag ekkor egy néhány hétig felragyog, hogy nem sokára újból álomba merüljön. Ily hirtelenül felvillanó, előbb láthatatlan volt égi testeket a csillagász új csillagoknak nevezi; az *Orion*nak is megvolt a maga új csillagja, mely 1885 ben pontosan a *Belelgeuze*-től északra, mintegy 13 fokkal villant fel.

Nem tudjuk ugyan pontosan követni az állócsillagok fejlődését számok szerint, de a különböző típusok előfordulása alapján eléggé indokolt ama statisztikai eredmény, hogy valamely csillag kétszer annyi időt tölt a sárga fény korában, mint a kékesfehér szín stadiumában, és 8-szor annyi időt a vörös szín hanyatló korában.

Ha a ködfolt, melyből valamely csillag keletkezett, miként az *Orion* köde, a mi csillagrendszerünkhöz tartozik, akkor természetesen a belőle fejlődött égi test is a mi rendszerünknek tegja. Vannak azonban olyan ködfoltok is, melyek messze a mi csillagrendszerünkön túl fekszenek, és nem egy részét teszik valamely csillagvilágnak, hanem egy egész világot jelentenek magukban is. Ily ködfoltban a sűrűsödés rendszeren a tömeg több pontjában veszi kezdetét, és egytlenegy csillag helyett, egy egész rendszere keletkezik. Az ilyen ködfoltnak, ha ugyan a Földről látható, oly óriási méretei vannak, hogy miként a mi világunkban, csillag és csillag között legalább is évekig van utban a fényugár. Az *Aldebaran* mellett fekvő *Hvádok* és *Plejádok*, a fiastyuk, szabad szemmel is látható csillagesoportok; nem tipikusok ugyan, mert mindkettő tulajdon rendszerünkhöz tartozik, és világunk egy részét teszi. Mintegy 19 fokkal az *Orion* ködétől délre áll azonban igen dus, gömbalaku és jó távcsövel alkotó csillagjaira felbontható halmaz, mely a mi csillagrendszerünknek mérhetetlen nagy távolságokból látott képét adhatja.

Csak kevéssel a mi hatszögünkön kívül, a *Capella* és *Pollux* képezte vonal csekély meghosszabbításában áll két észak-dél irányu gyenge csillag között egy szabad szemmel is látható csillaghalmaz, a *Praesepe*, vagy jászol. A két említett apró csillag a két kis számár nevet viseli, és megörökítője ama két számárnak, mely lehellelével a jászolban fekvő kis Jézust melengette.

Ez az egyetlen keresztény, és tegyük hozzá, karácsonyi vonatkozású csillagászati objectum, a természettudósok egy távoli, a miénkhez hasonló világnak képét tárja fel, míg symbolikusan, nevével fogva egy más, erkölcsi világot juttat eszünkbe, melyet az teremtet, ki földi életének első napjait az égre áttöltött jászolban töltötte.

## Az ember, a tudomány, a hit.

Irta: Dr. Pallagi Gyula

a kisújszállási ev. ref. főgimnázium igazgatója.

Idéal, absolu, perfection, infini; mots identiques. V. Hugo.

Mennyi gondot okozott az emberiségnek e négy szó már eddigelé, s mennyit fog még? Ideál? — egy czél, a melyet azzal a meggyőződéssel követünk, hogy sohase fogjuk elérni.

Abszolút? — egy fogalom, a melyre tán minden egyénél inkább áll a Gorgias-féle nézet, hogy nincs a világon két ember, a ki egyugyan azt értené alatta.

Tökéletesség? — Hugo azt mondja, ugyanegy az előzőkkel s ugyanegy a végtelennel.

Mintha mondaná: mindegyik olyan valami, a mi kívül fekszik az emberi látkörön, ez közös vonásuk, s e lényeges vonásnál fogva ránk nézve egyek. Ha kívül létem az ajtón ép ugy kint vagyok a házból, mintha tiz mértföldnyire mentem volna, tehát a két helyzet ugyanaz: kint létem.

A ketreczbe zárt vad is évekig fáradhatatlanul próbálgatja kitörni rácsát, melynek biztos ellenállásáról már első nap meggyőződhetett, — így volt az emberiség is kezdetül fogva e fogalmakkal, melyek valóban szabadságának határai.

Idő kellett hozzá, míg valamennyire megbarátkozott helyzetével és a korlátan belül esőkre is kezdte fordítani tekintetét. S a mit haladásnak nevezünk az emberiség életében, körülbelül inentől számítódik. Amazokkal a spekulatív filozofia vitta Don Quixote-i harcát, — a haladás a közelfekvő dolgokkal való foglalkozás eredménye lett.

A gyermek kezével kapkod a hold után, a csillagász pedig lenesék köszörüléséhez, megszélátók szerkesztéséhez fog, ha hozzá akar férközni.

Ez a különbség a régi és az újabb filozofia között is.

Ismereteink szélső határai nem kevésbé ismeretesek előttünk, mint a régiek előtt, de a *rács-zörgötés* módszerét már nagyon is hitelesítettnek találjuk.

Kézszelfogható igazságokat akarunk.

Husból és vérből való emberekre vonatkozó eredményeket, érezhető, hallható, látható anyagokból készült alkotásokat.

Nem azt akarjuk, hogy minél nagyobb területen tekinthessünk szét, hanem hogy a mit éppen belátunk, azt apróra megnézegethessük.

Nyomról-nyomra kívánunk haladni, egy fűszálat sem, egy eserőpdarabot sem mellőzve; számot akarunk adni az utolsó kavics nemzetiségéről is. Így bizonyosak vagyunk, hogy sohase leszünk meglepetéseknek kitéve. Könyv nélkül meg tudjuk mindig mondani, hogy mi hol van és miért? Sejtjük és érezzük, hogy nem fogunk elérni a határra, de bizonyosan tudjuk, hogy haladunk felé. Az a terület, a melyre mi a hódító zászlót kitűztük, sohasem vész el többé.

Nem magunkért dolgozunk, hanem mindnyájunkért, a tizedik, a századik jövőendő nemzedéket is beleértve.

Az ismeret, a mit Pál megszerzett, a Péteré is, mindnyájunké.

Nincs többé *kabalákba* burkolva, és szent esküvel titoktartást fogadnia az avatottak nem kell, a tudomány templomának ajtai tárva vannak.

S egy ügyesség, a mit eltanultunk, egy ismeret, a melyet megszereztünk, biztos örökségül száll utódainkra, s nemzedékeken keresztül érvényesülni, hatni fog.

Erényt se, bünt se ölhetünk meg, tudjuk. De hatalmunkban áll fejleszteni és visszafejleszteni.

Az egyes elvész, a család kihal, a nemzet elpusztul: az emberiség örökké él.

Az egyesek, a családok örökségét átveszi a nemzet, s összegyűjtve, rendezve, kiegészítve átaladja az emberiségnek.

Az emberiséghez csak a nemzetet átjuthatunk.

Egy porszem se veszhet el, de a ki nemzetéből kiszakította magát, olyan lesz, mint a tengerfenékre hullott pénzdarab: értéktelen.

A nemzet karaktere az egyesek vonásából domborodik ki; egy vonás hiánya nem igen látszik meg rajta, de amaz egy vonás, ha a saját helyére be nem illeszkedik, láthatatlan marad.

Ha a nemzetek egykor öntudatra fognak ébredni, felelősségre fogják vonni azokat, a kik jellemének, arcának szépségét rontják.

Es e rontás nem csak pillanatra ható jelenség; a himlő emléket ragya örzi meg.

Őseink esontkezei elháríthatatlanul nehezdednek vállainkra, s ha bűnökkel terhelték lelköket, annak átkát mi is viseljük, ha éretnyekben ragyogtak, mi is élvezzük annak jutalmát.

... Imhol a modern filozofia!

Nem beszél a tökéletességről, az ideálról, a végtelenről, mert tudja, hogy azok még távol vannak, de tisztában van az uttal, mely feljök vezet.

Nem nyulkálunk többé a csillagok után, mert érezzük, hogy karunk rövid, de serényen csiszoljuk lencséinket s igazgatjuk messzelátóinkat.

És mégis... mégis... mintha ki-kizökkennénk egy-egy pillanatra ezekből a tökéletesen szabályos aczél-sinekből.

Mintha el-el hagyna egy-egy pillanatra az a hideg jözsanság, a melyre olyan büszkék szeretnénk lenni!

Mintha fölakarnánk lázadni néha-néha még a természet ellen, a melynek pedig határtalan erejét apróra ismerjük!

Thierry jegyzi meg az írekről, mint különösen jellemző dolgot, hogy hatszázados legyőztetés után se akarják elhinni, hogy le vannak győzve, s még folyton küzdenek elnyomók ellen, s küzdelmüket nem lázadásnak, hanem jogos szabadságharcznak tartják.

Hisz ez csak egy specialis megjelenési formája az általános emberinek!

Avagy: annyi ezer esztendő után, bele nyugodtunk-e már, hogy halandók vagyunk?

A legyőzött nemzetek egy születendő szabadsághósról álmodnak, — a természet igájába hajtott emberiség egy föltámasztó megváltóról.

Ünnepeljétek hát meg emberek, ünnepeljétek a szimbolumát ennek az eszmének, a Karácsonyt!

## TESTVÉRISÉG.

— Budapest. —

Írta: Jánosi Zoltán.

Márvánnyal fődvek a falak  
S aranytól csillogók.  
Bent fényes hölgyek és urak.  
Foly a pezsgő s a bók.  
Függöny nem függ az ablakon.  
Szépen belátni rajt.  
Hajlongva húz a húrokon  
Czigány nótát, szilajt.

Ugy ég a palota szeme,  
Nagy kedve van, duhaj.  
Lány, nóta meg pohárzene  
És zümmögő moraj.  
Nincs semmi bú, nincs semmi gond,  
Mi bent sötétlenék.  
Vigan hát szív, ne légy bolond,  
Igyál bort és zenét!

A pinczeablakban, kívül.  
Egy munkás megpihen.  
Hajh, egy darab cipón kívül  
Nem úr Ó semmiben,  
Az ablak és cipó neki  
Oly drága, drága kincs.  
Az éhhalál kerülgeti —,  
S bizony hajléka sincs.

Nehéz munkában izzadott  
S kapott is némi bért,  
Amelyen vásárolhatott  
Egy kis darab kenyért.  
Leült szegény, hogy enni fog.  
De mily fáradt lehet!  
Elszenderült, kezébe fog  
Egy falat kenyeret.

S bent márvánnyal fődött falak.  
Aranytól csillogók,  
Asztalnál hölgyek és urak.  
Foly a pezsgő s a bók.  
Függöny nem függ az ablakon,  
Szépen belátni rajt.  
Hajlongva húz a húrokon  
Czigány nótát, szilajt.

Az élet az, mit vázolék  
Vagy mázolék.  
Azt jól tudom,  
Hogy megjavítani nem tudom.  
De kinevethetem.  
Hogy mint rothad ez a tetem,  
Melynek neve: emberiség.  
A szegényt pokol veri s ég.

Adieu.

## Szálló-Gondolatok

a philosophia, politica és criminalistika köréből.

Elfogdosta és a „Debreczen” számára leírta:

### Egy Szociálista.

Isten van!! Van, mert lennie kell! Lennie kell, mert oly tökéletesség, minő az általunk ismert világrendben megnyilatkozik, önmagától létre nem jöhet és fenn nem állhat. — Azt egy minden időktől fogva létező és minden időig önmagáért létező erő és hatalomnak kellett teremtenie. Ez erő és hatalom maga az Isten.

A tekintély alapja és forrása erő és hatalom. A legnagyobb erőt és hatalmat maga az Isten képviseli. Épp azért ő legelső és legfelső tekintély.

Minden tekintélyt tisztelet és engedelmisség illet meg. — Isten lévén a legmagasabb tekintély, őt illet meg a legmélyebb tisztelet és engedelmisség.

A gyermek mikor a mythológiát tanulja, felfogni sohogy sem tudja, hogyan lehetett és miért kellett Minervának teljes fegyverzettel Jupiter agyából kipattannia.

Nemcsak a gyermek, de sok felnőtt ember sem tudja, hogy a tudomány és bölcsesség csak akkor hatalom, ha teljes fegyverzettel képes sikra szállani a vakhit és babona ellenében.

A legnagyobb szociálista maga Jézus volt. Igaz, hogy tanáért keresztre is feszítették. — De az is igaz, hogy elvei, miket hirdetett — maig sem — győztek.

Ő hirdette tizenkilenc századdal ezelőtt „az egy akol s egy pásztor” elvét.

És soha emberfaj az emberfajt, nemzet a nemzetet és felekezetet a felekezetet jobban még nem gyűlölte, mint a hogy ma gyűlöli.

A szocialismus vesszedelme, nem annyira azon tanokban, miket hirdet, mint inkább ama eszközökben rejlik, melyekkel e tanokat megvalósítani akarja. Mert ugyan ki nem óhajtaná, hogy a föld szegény munkása — és a füstös gyárak fehér rabszolga népe — boldoguljon. — De ugyan — ki nyughatik meg abban, hogy a megzavart egyensúly — a tüke és munka között, petroleummal vagy dinamittal állítassák helyre.

Az ösöktől örökölt névnek nagy jelentősége van. Mert az egyének nemcsak önzérzetét növeli, de számára egyuttal a tömeg tiszteletét is előre biztosítja. De azért a valódi érdem mindig az marad a mit maga szerez az ember magának.

Ha tehát nincsenek őseid, élj és munkálkodjál akként, hogy te lehess egykor büszke utódok tisztelt őse.

A hazaszeretet nem tiltja az önszeretetet, csak azt kívánja az egyéntől, hogy saját érdekeit a közérdeknek rendelje alá.

A hazaszeretet régebben vért és életet kívánt az egyéntől, ma már megelégszik azzal, ha az egyén eszével és munkájával szolgálja a hazát és ez által gyarapítja ugy saját, mint annak javát.

Göthe élete és halála fényes bizonyítéka annak, hogy még egy oly hosszú munkás és díszességteljes éiet után is, a minő a nagy költő volt, — korán jön a halál és sötétség. Azért kér Göthe „több világosságot” a kumulálás végső percében.

A házasság szentsége olyan dogmája a katolikus egyháznak, melyet legelsőben is annak hirdetői tagadnak és szentségtelenítnek meg.

Avagy nem megtagadása és megszentégtelenítése-e a coelibatus és ágyasságban fetregő katolikus papságnak egész élete, azzal a dogmával szemben, hogy a házasság szentség. Hiszen a szentséget a hirdetőnek kell első sorban követni.

A házasságot csak a kölcsönös szeretet és kölcsönös tisztelet együttesen tehetik boldoggá.

Mert a szerelem egymagában olyan, mint a hegyi patak, mely könnyen árad és könnyen apad: de a tisztelet olyan, mint a völgyi folyam, mely utjában mentől tovább ér, annál mélyebb a vize, annál szélesebb a medre.

A szülőknek a gyermekek iránti vonzalma, szeretete és áldozatkészsége nemcsak valami ösztön-szerű, hanem annál sokkal több. A szívnek legtisztább virága, az érznek legszebb gyümölcse, mert hiszen a szülők gyermekeikben látják fakadni, fejlődni, illatozni és megérni mindazt, a miért egy egész életen át küzdenek és fáradoznak.

Jó gyermekek a legnagyobb áldást és kincsét képezik a világon.

Udvariasság, szíveség és barátság csak csak fokozatát képezik annak a jóindulatnak, melylyel minden olyan ember iránt, ki bennünket nem bántott, adózni vagyunk kötelesek. S a jó barátokból csak azért válnak gyakran ádáz ellenségek, mert a kapcsolatot közöttük nem a közös jóindulat, hanem a külön magánérdek képezte. — Az érdek pedig oly természetel bír, hogy csak párhuzamos irányban lehet rajta haladni, a legkisebb eltérés előbb vagy utóbb végleges elválásra, vagy tényleges összeütközésre kell, hogy vezessen.

A hűség még akkor is szép és nemes lelki tulajdon, ha azt érdemtelenre pazaroljuk.

Hiszen a tiszta buzaszemet sem lehet haszontalan magnak neveznünk azért — mert rossz földbe kerülve — soha ki nem kelt.

A népszerűség nem kegy, melyet alacsony hízelkedés vagy nagyhangú ígéretetek által szabad megnyerni; a népszerűség jutalom, melyet csak munka, jellem és önzetlenség által lehet megérdemelni.

A ki másképp leszen népszerűvé, ép oly könnyen válik népszerűtlenné, mert ha a kegyet a tömeg érdem nélkül adja, ugy azt bármikor vissza is vonhatja.

Az egyéni, politikai és lelkiismereti szabadság kenyer nélkül nem sokat ér. Lám az éhes Ézsau egy tál lencsért egész örökségéről lemond. A magyar választások azért alapulnak vesztegetésen, mert a nép szegény — és a máért könnyen eladja nemcsak a holnapot, — de az egész jövőjét. — Csak a vagyonos nép lehet igazán független. — A szegény csak érezni tud, de cselekedni nem mer.

„Panem! non Circenses!”

Bukásában és szerencsésében egyaránt nagy-nak kell lenni az igazi férfinak.

Rákóczy Ferencz lehetett gyenge politikus, szerencsétlen hadvezér, de igazi nagy jellem volt, mert bukása után is méltósággal viselte sorsát Rodostó partján.

Bismarck lehetett kitünő diplomata, lehetett világhírű vaskanczellár, de igazi nagy ember soha sem volt, mert különben sorsát kevesebb zugolódással és több méltósággal viselné.

Nem tudom én, ki volt nagyobb?! Az a tábornok-e, a ki átkelt az Alpeseken és Marengónál egy csapással tönkre verte az osztrák sereget; avagy az a consul, ki a tengeren átkelve a pirámisok alá ment, hogy legyőzze a mamelukok legyőzhetetlenek hitt hadát; avagy az a császár, a ki a notre-damei székesegyházban a római pápának jelenlétében önmaga teszi fel fejére a koronát. — Csak azt tudom, hogy az a rab oroszán volt a legméltóságtelesebb, a ki Szent-Ilona szigetén panasz és kifakadás nélkül viselte sorsát és lánczeit.

A vihar által derékban ketté törött fa mindenkor szebb és megragadóbb képet nyújt, mint az idő kíméletlen vasfoga által kivájt korhadt törzs.

Ki tudja, ha Petőfi Sándor nem a csatatéren életének és működésének zenithjén esik el, hanem késő vén korában, ágyban, párnák között hal meg, vajjon hagyott volna-e nemzete lelkében oly nagy és halhatatlan emléket?!

Ki a hazát igazán szereti, az a pártokat sem gyűlölheti, mert az egyes pártok ugy állanak a hazához, mint a rész az egészhez, már pedig nem lehet az egészet szeretni és annak egyes részeit gyűlölni.

4

És a kik ezt mégis hirdetik, nem a hazát, de önmagukat és a hatalmat szeretik.

Az ellenfelet nem gyűlölni és eltiporni, de az igaz ügyről meggyőzni és annak megnyerni kell.

**A magyar parlament és a magyar sajtó iker gyermekei** az 1848-iki nagy törvényeknek. Azok egymás nélkül nem funkálhatnak, de egymást támogatva legerősebb alapját és biztosítékát képezik a nemzet nagygyá fejlődésének.

**A zsidók Luegernek** tulajdonképen csak hálával tartoznak. Egyrészt azért, mert ő az antiszemitizmust mint *politikai tényezőt* kegyetlenül kompromittálta; másrészt pedig azért, mert rettenetes túlzásaival a társadalomnak még azon rétegeit is a zsidók felé hajította, a mely rétegek eddigelé mindentől a mi zsidó volt, nagyon idegenkedtek.

**II-ik József császár élete és halála** a legfényesebb tanúság arra nézve, hogy a szabadságra születt magyar népet akarata ellenére még boldogítani sem lehet.

**Európa belbékéjét még hosszú időközön át** nem a hármasszövetség, hanem maga Oroszország fogja fenntartani. Mert míg a korlátlan autokratizmus uralkodik Oroszország felett, addig a minden oroszok czárja külhódításokra nem gondolhat, mert összes idejét és erejét elfoglalja és lenyűgözi saját népei szabadságvágyának elnyomására és kiltására vonatkozó törekvése.

**A király szentségéről** és sérthetlenségéről szóló nagy elvet már az 1848: III. t.-cz. 1. §-a is kimondotta. — De ha ez akkor meg nem történt volna, úgy *I. Ferencz Józsefnek* a millenniumi ünnepek során tanúsított ténykedései után most kellene külön törvényt hozni és abban nemcsak az Ő személyének szentségét és sérthetlenségét — de jellemének lovaságát és alkotmányhűségét is megörökíteni.

**Az idegenből** hozzánk szakadt *Erzsébet* királyné a magyarnak legnehezebb napjaiban oly sok és fontos szolgálatokat tett, — hogy most, midőn a beláthatatlan gondviselés őt sújtotta majdnem elviselhetetlen csapásokkal, a nemzet — nemcsak hálával, de részvéttel is kell hogy gondoljon a szerencsétlen királyné és még szerencsétlenebb anyjára.

**Rudolf** trónörökös halála kétségtelenül nagy és pótolhatatlan veszteség az uralkodó házra, — de még nagyobb a magyar hazára.

**Rudolf** ösmerte a magyar nemzetet, a ki pedig a magyart egyszer megösmerte, az többé nem gyűlölni, hanem csak szeretheti. — Azt mondják, hogy a beteg trónörökös a magyarokat gyűlöli. *Nem csodálom, hiszen őket nem ösméri. Indiában járt — de Magyarországon sohasem volt.*

**Az Ausztriával szemben fennálló államjogi kapcsolatunknak** egyik legnagyobb hátrányát, hogy ne mondjam szerencsétlenségét az képezi, hogy évtizedek óta lenyűgözve tartja a nemzet legjobb munkásainak, leghűbb fiainak idejét és erejét.

Ugy vagyunk Ausztriával, mint az a gazda, a ki mindég a más kerítését foltoztatja. — *a maga udvarát pedig egészen elhanyagolja.*

**A millenniumi kiállítás** közgazdasági hasznáról vagy káráról nem szólhatok, mert ahhoz — az igazat megvallva — nem sokat értek.

De abban nagy és megbecsülhetetlen politikai hasznót látok, hogy az uralkodó a nemzettel együtt ünnepelt és ez által 370 esztendő óta először hirdette „*urbi et orbi*” a Habsburg-ház, hogy mégis csak van — Magyarországon.

**Minden katonai botrány**, minden zászlósértés és az oláh liga minden árulkodása együtvéve nem okozott annyi fájdalmat, nem hozott annyi szegényt és megalázást a magyar nemzetre, mint az a *mellőzés*, melyben a világra szóló vaskapui ünnepségeknél egész Európa szemeláttára és jelenlétében részeseült.

Mert *részeg* katonatiszteknek, *exaltált* diákoknak és *jövedelmező* martíromságot kereső pópáknak nehezen lehet előre parancsolni; azokat legfeljebb utólag lehet kényszerzubbonyba vagy fegyházba juttatni.

De hogy annál az ünnepségnél, a hol vendéglátó gazda a magyar nemzet volt, a hol a *Széchenyi*

*István, Vásárhelyi Pál* és *Baross Gábor* világra szóló érdemeit kellett megörökíteni, ott még csak említés se tétessék a hivatalos ünnepek egész sorozatán a *magyar névről, észről és munkáról*, — az több, mint a mennyit a mi őseinktől öröklött híres lojalitásunk eltűnni képes. Az csak báró *Bánffy* Dezsőnek való ünnep és multság lehetett.

**Gróf Széchenyi István** abban különbözött a mi korszakunk ugynevegyett nagy embereitől, hogy ő is minden sikert és dicsőséget egyedül önmagának vindikált, csak hogy a munkából is kivette magának az oroszlanrészt. — A mi nagy embereink szivesen átengedik a munkát és fáradságot bárkinek, *csak a siker és dicsőség legyen egészen az ő osztályrészüik.*

**Mózes kiviszi a rabszolga Izrdelt Egyiptomból**, átvezeti őket vész és vihar között a Vörös tengeren, lehozza számokra *Sinai* hegyről az örökévaló tizparancsolatot. *De az ígért földére be nem léphet.*

**Kossuth Lajos** felszabadítja a magyar nép millióit a robot és jobbagyság alól, egymaga megteremt a magyar sajtót, megszerzi nemzete számára a parlament rendszeren nyugvó alkotmányt és *Kossuth Lajost* a magyar parlament honosságától megfosztja, idegen földön mint hontalan hal meg.

*Ez a népek megváltóinak sorsa.*

**Thaly Kálmán** akár mint historikust, akár mint politikust méltatni — nem az én feladatom. — Én csak egyet kívánok róla feljegyezni — és ez az, — hogy ő volt, ki a parlamentben indítványozta, hogy a honfoglaló hét vezér emlékére emeljen a nemzet *Dévényben, Nyitrán, Pannonhalmán, Pusztaszeren, Munkácsban, Zimonyban* és *Brassóban* — örök időkre szóló emlékműveket. — És a nemzet ezt híven meg is tette.

A kinek ilyen eszméi és érdemei vannak, az nem *egy párté*, az az *egész nemzeté*, — az előtt kell, hogy minden igaz magyar tisztelettel meghajoljon — kell, hogy büszkeséggel gondoljon reá.

**Tisza Kálmán** egyénisége és hatása azért bírállható oly nehezen el, mert maga Tisza Kálmán két külön embert képvisel és két külön korszakot határol.

Az egyik 1860-tól 1875-ig terjed. Eme 15 év alatt az a Tisza Kálmán élt és harcolt, a ki mit sem bízott a Habsburg-házban, de mindent a nemzettől várt és remélt.

A másik 1875—1890-ig. Eme 15 év alatt az a Tisza Kálmán élt és kormányzott, a ki mindent a Habsburg-háztól várt és remélt, de bizalmát a nemzet ősi ereje és jogai iránt elveszítette.

**Wekerle Sándor** gyors emelkedése és még gyorsabb bukása két nagy tanúságot rejt magában. Az egyik az, hogy a magyar nemzet a *valódi érdemet* és tehetséget mindig tudta és ma is tudja méltányolni; a másik pedig az, hogy a bécsi udvar soha sem tűrt és ma sem tűr meg olyan férfit a kormány élén, a ki nemcsak a parlamentben rendelkezik többséggel, de a ki mögött az egész nemzet színe-java és *nagy többsége áll.*

**Szilágyi Dezső** esze, tudása és dialectikája magához az égbolton ragyogó naphoz hasonlítható, mert annak fényét, erejét és melegét még azok is érezni és elősmerni kénytelenek, a kik a *napba tekinteni* soha nem merészelnek.

**Jókai Mórt** mint író és költőt annyira megszerettem és csodálom, hogy még azt is megbocsájtom neki, hogy ő volt 15 éven át *Tisza Kálmán*nak leg-hűségesebb és legszolgálatkészebb mamelukja.

*(Mi nem! Szerk.)*

**Apponyi Albert** lehet nagy és nemes jellem; lehet elsőrangú parlamenti szónok, de nagy tettekbe való hivatottságában kételkedem, mert különben 25 évi küzdelem után nékie vagy a nemzetet meghódítani, vagy a kormányt megbuktatnia kellett volna.

**Báró Eötvös József** ha soha meg nem írja a *Karthausit*, a *Gondolatokat*, a *Falu joggyűjtet* és a *XIX-ik század uralkodó eszméit*, az által, hogy a *népiskolákról* szóló törvényt Ő teremtette meg, nemzete örök háláját és a hallhatatlanság babékoszoruját méltán kiérdemelte.

**Beksis Gusztáv**, a magyar demokratia és liberálisizmus e törhetetlen és fáradhatatlan bajnoka nem hiába írta római állevek alatt legszebb munkáinak egész sorozatát; jelleme is egészen *Atticusra* vall. — Ő ugyanis azon kevesek egyike, kik az államtól vagy a kormánytól soha semmiféle előnyt, javadalmazást vagy kegyet nem kértek és nem kaptak.

*(Csak megköstolta biz ő a miniszteri tanácsosságot! Szerk.)*

**Zichy Nándor** grófnak, a néppárt ösmert vezérének a képviselőházból történt kimaradását élenként sajnálom. — Sajnálom pedig azért, mert valamely ethikailag és politikailag tarthatatlan tannak nincsen nagyobb és biztosabb megülő ellensége — mint a nyilvános *discussio* — és a *neveltségesség*.

Már pedig én meg vagyok győződve, hogy azok az ócska lomtárból előszedett rozsdás fegyverek — mikkel Zichy Nándor gróf a parlamentben harezba indult volna — nem ellenfelei — *de saját párthívei sorában tettek volna kárt és pusztítást.*

*(De azért mégis csak jobb, hogy nem jutott be. Szerk.)*

**Üngyilkosság és párbaj** két veszedelmes rákfenéje a modern társadalomnak. — Hiába tiltja ész, vallás, erkölcs, jog és törvény őket, kiirtani, de még csak csökkenteni sem lehet a bajt. *Mert a kétségbeesett szív* nem hallgat többé sem az ész, sem az erkölcs szavára, s a törvény büntető tilalmával is keveset törődik az az ember, a kinek legfőbb törvénye és bírja maga a társadalom és az abban *uralkodó előítélet.*

**Ha egyszer lánczát tépte a féktelen szenvedély**, azt utjában nem állítja meg semmi vesztély.

A bosszút lihegő gyilkos nyomában ott jár a büntetés és halál, de azért áldozata nála irgalmat még sem talál.

*Az a legnagyobb hős, a ki saját szenvedélyeit képes legyőzni.*

**A fegyház falai között nemcsak romlott, de szerencsétlen embereket is találtam.** Különösen nagy számmal olyanokat, kiket ide nem alacsony hünyök, vagy nagy szenvedélyek, hanem szerencsétlen családi körülmények sodortak.

*A családot kell ápolni és tisztítani és akkor nem lesznek oly népek a fegyházak.*

**A védői intézményt** úgy a törvényhozás, mint a bírói gyakorlat nap-nap után nagyobb jogokkal és erősebb garanciákkal látja el. — És ez helyesen van így — mert a védőnek nem az a feladata, hogy a *szerencsétlen fehérré mossa*, hanem hogy az *ártatlant* minden büntetés alól, a *bűnöst* pedig megérdemeltével *súlyosabb* büntetés alól felmenteni és illetve megmenteni segítkezzék a büntető hatalomnak.

**Móricz József és Móricz Erásike**, a XIX-ik század bünkrónikájának nemcsak legnagyobb, de legerősebb alakjait képezik.

*A flu* letérdelteti, megimádkoztatja és úgy lövi halántékán edes atyját, mert másként tőle megszabadítani nem bírja edes anyját és testvérét.

*A leány*, nehogy ő és edes anyja a bátyjának bitón való szegyeteljes halálát megérje, előbb nyakszírtén lövi anyját, majd fölveszi ünneplő ruháját, feje alá teszi kis párnáját és úgy oltja ki saját ifju életét. *Ime apagyilkosság gyűlöletből* — és anyagyilkosság szeretetből két testvér által elkövetve.

**Az esküdtszéki intézmény behozatalának** nemcsak azért örvendek, mert benne látom az egyéni és közszabadságok legnagyobb biztosítékát, hanem azért is, mert a jól szervezett esküdtszék ítélete egyedül képes megnyugvást kelteni a társadalomban. — és mert maga ez esküdtszék a legalkalmasabb *organum* arra nézve, hogy a törvények ismerete és azok iránti tisztelet a nép legszélesebb rétegeibe elvezetessék.

**A rabszolgakereskedés** egy cseppet sem nagyobb szegényfolt a civilizációra. — mint a *Mária Terézia* által behozott és nálunk maiglan is érvényben levő katonai büntető eljárás.

A kettő között legfeljebb az a különbség, hogy a rabszolgának teste, lelke és élete a gazdájának van kiszolgáltatva, — ki azt saját jól felfogott érdekében — *nagy ok nélkül* el nem pusztítja; ellenben a katonai becsülete, szabadsága és élete az *auditor*-nak — tehát egy ember önkényének vagy szeszélyének van *minden védelem* és ellenőrzés nélkül kiszolgáltatva.

## Az évek szállanak,

Irta: Igmándy Miklós.

*Az évek szállanak, —  
Fölöttem ébresztőn, zajjal suhognak el,  
De bánat kebelén elszunnyadt lelkemet  
De egy sem kelti fel.*

*Olylyá lettem miként  
A kalit betegem mellőző madara,  
Ki hajnalt nem érez, s ki már-már feledi  
Hogy dalolt valaha.*

*A múzsa felkeres:  
Szólj! kit én eljegyzék, az néma nem lehet;  
S én néma maradok, magamba sülyvedek,  
S mélyebben szenvedek.*

*S csak nézem napomat,  
Felhős, komor égen hogy' száll mindig alább,  
S érzem közelegni, érzem rám borúlni  
Az örök éjszakát!*

## A könyvek könyve.

Irta s a debreczeni nőpariskolában felolvasa

KALOCSA RÓZA.

Itt vagyunk, abban a csarnokban, hol a jelszó: elősegíteni a nő keresetképességét.

Egy nemes emberbarát csak az imént olvasott fel az „elkallódott tehetségekről” s követelte a különféle iskolák felállítását, nehogy még több kiváló tehetség a ki nem fejlődhetés miatt elkallódjék.

Amde a nagyrabecsült felolvasó ur csupán férfiakra gondolt, talán észébe sem jutott, hogy hát a nők közül mennyi nyerhetett Istentől olyan adományokat és tehetségeket, melyeknek nehogy alkalmuk és terük lett volna kifejlődni, hanem ha esetlegesen megnyilatkoztak azok a tehetségek, azt a gúny agyonnyilazta, a nevetségessé tétel meg éppen megsemmisítette.

Mily találóan mondja Madách:

„Köztük dereng fel az új gondolat  
S azért meghalnak: mit utódaik  
Az útczáloggal gondatlan szava:dnak”.

Ha most azt halljuk vagy olvassuk, hogy a közoktatási miniszter megnyitotta az egyetem kapuit a nők előtt, és igen sok pályán működhetnek ezenfelül, a nők becsületos munkával kereshetik meg a kenyeret maguk és esetleg családjuk számára, azt egészen természetesnek találjuk, mert a gyakorlat beigazolta a nő munkaképességét.

De mikor még nekem jutott eszembe az a merész gondolat, hogy érettségire elkészülve majdan doktoratust tegyek, még a „Borsszem Jankó” nekem rontott s azt pusztán csak felémletem, hogy a mikor még én tanultam, sem magasabb leányiskolákról, sem tanítónői képezdéről szó sem volt, ahol képezhettük volna magunkat. És ha esetleg mégis tanulhattunk valamit, azt csak a jó Isten különös adományának köszönhetjük.

De még ez hagyján, hanem a családok tagjai, maguk üldözték legjobban azt a szerencsétlen flótást, akarom mondani leányt, a ki a tün, rokkán és főzőkanálon kívül más eszmékkel is mert foglalkozni, a ki tollat fogott a kezébe, hogy gondolatait még le is írja, na, az már végképp el volt veszve.

Engedjék meg önök, mélyen tisztelt hallgatóságom, hogy ezeknek a dolgoknak megvilágítására saját gyermekkoromból, saját életemből mondjak el egyetmást, mert csak ily módon adhatok számot feiolvasásom tulajdonképeni tárgyáról, a „könyvek könyvéről”.

Én már mint gyermek, többször jelét adtam vállalkozó szellememnek, mely még mai napság sem hagyott el, csak hogy gyermekkoromban toronybamászkálás, fatetón eprészés, lóháton való nyargalás, birkózás s több efféle gyöngéd, női nyulatásokban nyilvánult. Azonban nem riadtam vissza egy-egy bonyolultabb játéknak, vagy csatározás szervezésétől sem, ne feledjük, hogy az én gyermekkorom altató nótám harezí riadó, esatakiáltás és ágyudörgés volt s így gyermekjátékunk is harez és háboru vala, melyről értesülve, boldogult jó atyámtól ilyen ékes megjegyzéseket kelle hallanom: „Hiszen

volna ennek esze, csak jóban törné a fejét”. Aztán sóhajta tette hozzá, mi lesz ebből, ha megnő?!

Édes anyámnak is meggyült velem a baja, mert ha éppen kedvem tartotta, minden dolgába beleavatkozott, kitarásom persze nem volt és szépen oda is hagytam, mihelyt nem mulattatott többé a dolog. Ha valami teendőm volt szó, én rögtön készen voltam rá, de édes anyám szomorú tapasztalatokon okulva azzal utasított el: „Te még a harangöntésbe is belefognál, a magad dolgát ugyan nem végzed, hanem a mihez semmi közöd, mindig azt szeretnéd csinálni”; Sohasem lesz belőled semmi.

És az élet, ez a nagy tanítóester, nem egyszer beigazolni látszék e mondást; csapás csapás után hullott reám, lesújtott, eltiprott; pedig most már a vállalkozási szellemhez vasakarat és szívós kitartás is járult, a mely vagy elhárítja, vagy leküzdí az eléje tornyosodó akadályokat.

A körülmények kényszere folytán elköltöztem a fővárosból, de távozásom előtt az a vállalkozó szellem már némi kis írói névhez segített és volt eset reá, hogy három munkán is dolgoztam egyszerre; visszatérésem után nem meglepetve, de nagy bánatomra tapasztaltam, hogy végkép elfelejtettek, s a ki egykor, mondhatnám el voltam halmozva irodalmi munkával, most kérve kértem és nem adott senki.

Nagysokára egypár kisebb munkát mégis biztak reám, ezeket én olesó díjért roppant lelkesedéssel és gyorsan elvégeztem, s telhetetlenül követeltem fővárosi kiadóimtól mindig több több munkát.

Azonban meg is jártam velök ez örökös zaklatásom következtében.

Egyszer csak azt mondják nekem, hogy dolgozzam át magyar nyelvre a világirodalom legjelesebb francia nyelvűt.

— Hát már hogy ne dolgozzam át!

Fizetek érte hatszáz n gyven forintot. No már erre csak kellett vállalkoznom, még ha harangöntés lett volna is. Képzelnék önök ide roppant sok felkiáltó jelet; abban az időben! hogy egy nő tollával keressen hatszáz negyven forintnyi összeget?!

Hanem baj van! Nagyon nehéz volt a nyelvtan átdolgozása, kivált az elején, a francia kifejtéshez külön írásjegyeket kellett kitalálni, mert a német nyelvhez valókát nem lehetett használnom; no ennél bizonyára könnyebb lehetett a harangöntés; pedig önök tudják, hogy én csak a harangöntésig voltam elbocsátva.

Keserű könyvek, a tehetetlenség könyvei gyűltek szemembe, és én elbujtam, hogy ne lássa azokat a könyvet senki, aztán *gondolkoztam* azokról a *bárgyú* férfiakról, a kik ilyen munkát egy szál asszonyra tudnak reá bízni.

És ekkor bánatomban felöntöttem a garatra egy félliternyi tejsűrűs kávét s nekibúsultam magam és megcsináltam azokat az ákombakomos jeleket, a melyeknek használati jogát már azóta mások is kérték tőlem, de nem adtam, eredj: tanult a harangöntést te is, ígyál tejsűrűs kávét te is!

De még ennél is jobban megjárta egyszer.

Egyik könyvárusom behivat magához.

— Asszonyom, szólj hozzám, egy remek művet kellene magyar nyelvre átdolgoznia.

Egyet sandítottam a remekmü felé, de nem mertem szólni: kezdtem a remekművetek respektálni.

— Hiszen ön tud görögül olvasni ugyebár?

— I—i—gen. . . . Tanultam volt, mikor

arra a bizonyos megboldogult doktoratusra készültem.

— Latinul is tud, nemde?

— I—i—gen.

— Hát lássa, vannak itt ebben a könyvben velős mondatok német, francia, angol, olasz, latin, görög nyelven. — Látja?

— Látom, hát hogy ne látnám.

— Nohát ez a „Könyvek Könyve” remek anthologia, dolgozza át magyarrá, oly móddal, hogy keressen az itt leirt gondolatok helyébe megfelelő gondolatokat magyar remekírók műveiből. Gazdagok vagyunk ilyenekben nagyon;

például Széchenyi, Deák, Kossuth művei nincsenek kiaknázva. A politika című szakaszba ezeknek a műveiből válaszsza ki a gyöngyszemeket.

*Politika!* Nosza most vállalkozó szellem, harangöntés, tejsűrűs kávé! Ugyebár, eserben hagyok mindannyian?!

Sok bűnöm lehet már az életben, de politikával még nem terheltem meg a lelkemet. Elöttem áll Jókai fenyegető arecczal:

— „Nem természetellenes lény-e egy asszony, a ki politikával foglalkozik!”

Igaz, hogy e nagyszabású művekből csak a remek gondolatokat kell vala kiválogatnom! Ez hát nem politikai szereplés. De Széchenyi, Deák, Kossuth!

. . . És ne vedd fel hiában az ő nevöket!

— Igy, folytatá üzleti hangon az én kiadóm, vegye ki valamelyik nagy könyvtárból Kossuth beszédeit melyeket Angliában és Amerikában tartott; ezek nincsenek magyar nyelvre fordítva, szedjen ki ezekből mentül többet.

— Igen, uram, de előbb áttanulmányozni szeretném én azt a Könyvek könyvét valamint a Kossuth munkáit.

— Tessék, csak siessen, hogy más kiadó meg ne előzzön bennünket.

És én elhoztam magammal Széchenyi-Deák, Kossuth műveit, és tanulmányoztam azokat. Hanem annyira nem vitt vállalkozó szellemem, hogy merészkedtem volna válogatni, bírálgni az istensugallta műveket. De olvastam ez előttem eddig ismeretlen kincses bányákban; hiszen a legkisebb rovar is élvezi a napsugár melegét, miért ne élvezném én e dicső hármasság sugarait!

Az indus hitrege azt mondja, hogy mikor Bráhma a tengeren megszületett, a nálánál még hatalmasabb istenség megmutatta neki a teremtes csodáit — és Bráhma száz esztendeig bámulta azokat és csak azután fogott hozzá a megteremtéshez.

Nohát én századokkal nem rendelkezhetem, de Bráhmának nem lehetett bámúlatá és imádata nagyobb, mint énnekem, a mikor Kossuth beszédeit angol nyelven, tehát nem is magyar, hanem idegen nyelven olvasni kezdtem. Szívemben, lelkemben minden érző húr megcsendült, a bennem élő hazaszeretet alakot öltött, mely majd büszkeségében és örömeiben tombolt, majd oly mély fájdalom fogta el egész lényemet, hogy zokogásba, hangos sírásba törtem ki.

Mikor végre annyira eszmélni kezdtem, hogy eszembe jutott a czél is, a miért a hazaszeretet e bibliáját, a könyvek e könyvét kezembe mertem venni, méltatlan voltam érzetében, csupán magam számára fordítottam le belőle néhány kisebb részletet — — imádságul.

Engedjék meg, mélyen tisztelt hallgatóságom, hogy e részletekből olvashassak fel ezuttal néhányat.

De mielőtt ez idézeteket felolvassam, nem lesz fölösleges egy pillantást vetni Kossuth menekülési útjára.

A világsi fegyverletétel után, Kossuth néhány barátjával kimenekült Törökországba. Ott a szultán elég vendégszeretettel fogadta; de erős nyomást gyakoroltak az európai hatalmasságok a gyengülő török birodalomra s követelték tőle a menekültek kiadását. Ezt ugyan a szultán határozottan visszautasította, azonban a véres háborút kikerülő és a kényszerűségnek engedve, menekültjeinket egy kis ázsiai ország várába záratta. Habár e fogság inkább védelem volt, mint teher, de mégis csak fogság volt az. Anglia közbe szölt aztán pro forma, hogy bocsássák szabadon a menekülteket; de korántsem *parancsolta*, mert hiszen a monarchikus állam a revolutionalis Kossuth mellett nem tohetta ki magát. Franciaország sem tett semmit, mert névleg köztársaság volt ugyan, de a december 2. államesiny előestéjén állott, mely a francia köztársaságot egy csapással eszársággá változtatta át. Vegre valahára az amerikai Egyesült Államoknak jutott észébe, hogy tulajdonképpen ők egy óriási szabad államot képeznek, és a távol keleten, a vén Európában egy magárahagyott kisedet név ugyanazokért az eszmékért küzdött, vértett és végre eltiportatott, mely az ő zászlójukra van felírva, és a mely eszméknek köszönheték óriási haladásukat — —; tehát azokat, kik e küzdelem

hősei közül még ki tudták kerülni a hóhér kötelét, talán még sem kellene a fogságban sínlódni hagyni. Talán az is eszökbe jutott, hogy míg amaz egyenlőtlen harcz tartott, ők hidegen, közönyösen vettek, nem törődtek vele, hogy több rendbeli Góliát rohanta meg a kis Dávidot! És ez még a dollárimádó yankee lelkének sem esett egészen jól.

Történt legyen bármiként, elég az hozzá, hogy megszólalt Amerika, és egyetlen szavára bevonta karmait Európa, s fogesikorgatva bár, de lehorgasztott fővel nézte, hogy hogyan viszik el előle az annyira áhított predát.

Hanem azt meg kell adni, hogyha sokáig készült hozzá, az egyesült harminczkét állam, magához méltóan intézte a dolgot. Külön hajót szerelt fel fejedelmi pompával s elküldte Kiszsiába, s a sávos és csillagos amerikai lobogó kibontására, az amerikai ágyú eldördülésére rögtön felnyiták a vár kapui, lehulltak a bilincsek és Kossuth és társai szabadon — bár száműzöttek — de szabadon, siettek az amerikai hajóra, a mely egészen a Kossuth rendelkezésére lón boesátva, és a hajón nem mint szegény menekültek bántak, hanem mint Magyarország választott kormányzójával.

És Kossuth a szabad levegőnek első belegzését már hazájának felszabadítására akarta fordítani. Angliába indítá hajóját, ott akart Magyarországnak pártfogókat keresni.

Megmérhetetlen nagy, megdöbbentő még a gondolata is annak, mi azt az embert foglalkoztatá. Hallatlan az egész világtörténelemben!

Egy ember, a kinek még annyi pénze sincs, hogy családjának kenyeret biztosítson; a kinek egyetlen katonája, egyetlen fegyvere nincs, hogy oly örületes, szédítő gondolattal foglalkozzék, és elmenjen távoleső idegen országba pártfogókat keresni és mert ott nem sikerül, tehát a világ tulsó oldalára vándoroljon egy-maga, csupán ékesszólásának hatalmában és az általa hirdett eszmék igazságos voltában bizva.

És e titáni eszmét, ezt a, hogy úgy mondjam, minden gyakorlati józan ész ellen való hitet az egész ország, tehát az emberek milliói osztották. Ez a hit, ez a remény tartotta fenn a nemzetet ama gyötrelmes időkben. És valójában nem lehet rajta csodálkozni, ha e rendkívüli ember bámulatos erejében hittünk és biztunk, hiszen szabadságharczunk csak az imént mutatott fel a csodával határos hősi tetteket.

Hogyne reméltük, hogyne hittük volna el, hogy Kossuth földünk tulsó oldalán teljesen ismeretlen emberek között pénzt, fegyvert és hadsereget gyűjtsön s felszabadítsa összezúzott, eltiprott hazánkat!

És Kossuth nem lankad, városról városra, országról országra jár, hirdeti a legszentebb eszmét, a hazaszeretetet, buzdít, eseng, könyörög. Egyetlen gondolata van csupán: *felszabadítani hazáját* és ezt ötszáz beszédben, ötszáz különféle változatban elbűvölő, elragadó ékesen szólással adja elő. És mikor aztán még sem sikerül a titáni mű, és a mikor mégis le kell mondania arról, hogy hazáját felszabadíthassa, oh! akkor annak a szellemóriásnak fájdalma is óriási, vele sír, vele érzi a kint hazájának minden egyes polgárával. . . .

Mikor Kossuth megérkezett Amerikába, óriási tüntetéssel és fejedelmi pompával fogadták, aztán a törvényhozó testület palotájába vezették, az itt tartott beszédéből lefordítottam a következőt:

„Egykor epirusi Cincas a római senatorok között állott, kik erejöknek öntudatos fönségében egyetlen szavakkal királyokat állítottak meg diadalútjukban, — úgy állok én önök között bámulattal és tisztelettel eltele az új capitólium törvényhozó testülete előtt, itt az önök népszövetségének dicső csarnokában. Az ókori capitólium még fennáll, de szelleme eltávozott és a szabadság levegőjén megtisztulva átköltözött önök közé. Az ókor áll még, mint gyászos emlékköve az emberi dolgok mulandóságának: az önök áll, mint az örök igazság és jog szentek szentje. Az ókori, a hódítások vörösfényében esillogott, ma elhomályosodva az elnyomatás sötét gyásza által: az önöké a szabadság fényében ragyog. Az ókori a világot bozta centralizált dicsőségével; az önöké a

törvény és jog erejével még önmaga ellen is megvédi hazáját. — Az ókori felelmes volt fekezetlen erejével; az önöké dicső, mert fékezni bírja erejét. Az ókorit látva, nemzetek remegtek; az önökét látva, remél az emberiség. Az ókoriban a szerencsétlent, kezeit összelánczolva huzelták a diadalmos hódítók lábaihoz; önöknél a diadalmos bevonulás a szerencsétlen száműzöttek részére van fenntartva, s önök maguk közé, az első helyre ültetik.

És ahol Caesarok, királyok — daczára hatalmuknak és gazdagságuknak sohasem nyerhetnének örömiadallal való fogadtatást, ott egy eltiprott nemzet üldözött feje az önök nagy köztársaságának ünnepelt vendége, éppen, mert üldözött, éppen, mert tehetetlen és szegény. Az ókori capitóliumban a szörnyű *vae victis!* volt a szabály: önöknél pártfogás az elnyomottaknak, átok a gögös elnyomókra és vigasz a legyőzött igazaknak. És míg az ókoriban egy meghódított világ felett uralkodtak: önök ama régi meghódított világnál sokkal nagyobb terjedelmű világ összes érdekeit mozdítják elő. Amott gögösen dicsekedének az emberek, hogy akaratukat törvényül ismeri el a föld, itt olyan emberek ülnek, kiknek dicsőségük: „Isten és a természet törvényeinek engedelmessékedni!”

Azután egyik állam kormányzója felhozta neki, hogy Amerikában a fogadtatás nem hasonlítható más országokéihoz, mert az első üdvölvésben harminczkét állam ágyujának a hangja dördült meg és a Kossuth elé sereglő nép nem egy ország népe, hanem az egész világ intelligentiája, s többnyire éppen a szabadság vezérfiatai, kik hazájukban nem bírván eltűnni az elnyomattatást, a szabad Amerikában találtak új hazát.

Kossuth felel:

„En mint száműzött szállottam ki Amerika partjain s önök oly diadallal fogadtak, minőt a világ nem látott soha. És miért? Mert önök bennem a szabadság princípiumának képviselőjét tekintik, ama szabadságának, melyet Isten az emberiség boldogítására teremtett. Magasztos látni egy hatalmas és szabad nemzetet, midőn ily módon üdvözli a szabadság eszméjét egy üldözött és tehetetlen ember személyében. Legyenek áldva érette!”

Aztán mily mély, mily lángoló szeretettel emlékszik meg hazájáról, nemzetéről:

„Oh szép, nagyon szép ország az én szeretett hazám! a természet oly pazarul halmozta el minden áldásával, mint talán egy országot sem a föld kerekén! Ha tavasz hinti rá virágait, olyan, mint az éden kertje lehetett, és ha a sugár megéleli ama kalásztengert halmain és síkjain, mintha csak az Isten terített volna asztalt az emberek számára.”

Majd ismét:

„A vén Massachussets történelme telve van tanulsággal azok számára, a kik tudják, hogyan kell olvasni a meg nem irt philosophiát a megirt tényekből. Ezenkívül előttem még közelebbi érdekek is bírnak, mert meglepő a hasonlatosság az önök országának és az én hazámnak története között. Tény az, hogy egyenesen attól az időtől kezdve, a mikor Nagy Britania elfogadta a „colonial systemet” magának biztosítandó Amerika kereskedelmének monopolizálását, le egészen Washington végső győzedelméig; — James Otistól kezdve, ki lángoló szavakkal védte Amerika jogait Massachussets legfelsőbb törvényszéke előtt, amaz életet lehelve a nemzetbe, melyből Amerika szabadsága megszülemlt, le egészen a függetlenségi nyilatkozatig, melyet Massachussets egy hős fia mondott ki először, gyakran azt képzelem, hogy Magyarország történetét olvasom, Hanem a mikor az önök nagylelkű népének örömujjongása magamhoz térít merengésemből, és magam körül tekintve látom az önök virágzó előhaladását, kimondhatatlanul fájdalom tölti el lelkemet, mert maga e dúsgazdagsága az önök országának emlékeztet arra, hogy nem vagyok otthon. Az én atyáim otthona — az én szívem, lelkem otthona, — az én szerelmem és aggodalmaim otthona merő ellentéte az önök dúsgazdag országának.”

Mily büszke nemzete értelmiségére!

„Éppen még a tizenkilencedik században is büszkén tekintek vissza egy egész ezer évvel apáink böles intézkedéseire, kik a magyar alkotmányunk alapját vetették meg, melyek örök igazságok maradnak.”

„Egyetlen eset sem fordult elő nemzetünk egész életében, hogy oly ember, kit népe bizalmával ajándékozott meg, e bizalmat saját becsüségének feláldozta volna.”

A mi mezőinken harcoltattak meg a keresztyénségért való küzdelem döntő csatái; ott fognak megharcoltatni a végső csaták a nemzetek függetlenségéért, az államok jogaiért, a nemzetközi törvényekért és a népek szabadságaért!”

„Igen, büszke vagyok nemzetem jellemére, vitézségére, szabadságszeretetére és életképességére, mely alázattal borulok le a Gondviselés határozata előtt, melylyel nemzetemet olyan helyzetbe vezérelte, hogy felszabadíttatása nélkül nem képzelhető Európa egyetlen országában sem szabadság, sem függetlenség.”

Mikor az amerikai nők akarták Kossuthot látni és hallani, még az Ő hozzájuk intézett beszédében is csak egy a gondolata: hazája, nemzete.

Lássunk belőle;

„Talán az egész föld kerekén nincs nemzet, a mely törvényes intézményeiben több lovagiasságot tanúsított volna a nők iránt, mint a magyar nemzet.”

„Mi Magyarországon a civilizatio jótételeit kiaknáztuk nőink számára; de keleti jellemünkkel fogva megtartók irántuk hódoló tiszteletünket, sőt többet tevének ennél, átvittük e hódolatot intézményeinkbe és törvényeinkbe.”

Mily remekül beszél Kossuth a journalisták bankettjén.

„Alig két hónap óta, ha nem tévedek, most százötvenhatodikszor van szerencsém amerikai hallgatóságához szólani azon a nyelven, melyet Shakespeare-től tanultam, a mikor osztrák börtönbe voltam bezárva, a miért a szabad sajtó jogait védelmeztem, és ime a sajtó most száz karu Brianeusként szavaimat ezer meg ezer esatornán keresztül hordja a szabad emberek millióinak, kik egy nemzetjé olvadva, oly hatalmas köztársaságot alkotnak, a mely hivatalva van törvényt szabni a világnak és felszabadítani a despotizmus alól a nemzeteket. A sajtó nemesen jutalmaz meg engem. A Gondviselés újai csodálatosak.”

„Tudják-e önök, uraim, mit tartok én az önök legdicsőbb emlékoszlopának? Mikor az önök mérnökei mértani vonalakat húznak a vadonban, hol a szűz természet még egyedül imádja Istenét, — nos, azok a mérnökök kimernek egy építendő városterületet, és legelső dolguk a díszesebb helyekre egy egyszerű fa-czölöpöt leverni eme felirattal: *népiskola*. Ez az önök legbüszkébb emlékoszlópa.”

Mily szépen menti a történelemből felhozott okokkal, hogy miért nem tudtunk mi nyelvben egységes nemzetjé fejlődni:

„Ezelőtt 850 évvel, a mikor az első magyar király, Szent István, maga is kikeresztelkedvén, megtéríté a magyarokat is, a németországi keresztyén papságot hívta be, hogy segítsék őt kegyes munkájában.

Segítettek is neki, de mint rendesen minden emberi dolog, e segítség sem volt ment minden emberies önzéstől. Magyarországon nagy tér nyílt az idegenek nagyravágásának és befolyásának, és ez okból rábeszéltek a királyt, hogy fogadja el az egyház nyelvét, a latint, kormányzási, törvényhozási és minden nyilvános tárgyalások nyelvül. Ez ama fatalitásnak az okozója, hogy demokracia századokon át nem fejlődhetett ki Magyarországon. A közügyek latin nyelven vezettettek, a törvény latin nyelven volt kiadva, a nyilvános tanítás latin nyelven történt, a nép zöme, mely földmivészekből állott, mindezekben nem vehetett részt. Ez a holt latin nyelv egy élő nemzet nyilvános életét lenyűgözte és a leggonoszabb ellensége

lőn a szabadságnak. Az első csapást a reformatio mérte reá. A protestans egyház bevívén a nemzeti nyelvet az isteni tiszteletbe, közvetítője lőn a szabadság szelleme fejlesztésének, és így a mi vallásos küzdelmeink mindig összeolvadtak politikai jogainak kivívásával. Mindamellett csak latin maradt a mi nyilvános életünk egész 1780-ig. Ez időben Habsburg József a centralizatoria törekedvén, a latin nyelvet a némettel helyettesítette. Ez fölébreszté a magyar szellemet, és nagyapáink látva, hogy a holt latin nyelv elzárja a nagy közönséget a közügyektől, és így nem lehet előnyére a szabadságnak, sőt akadály leendő jövőnkre nézve is: 1790-ben elhatározták, hogy a holt latin nyelvet élő, tehát a magyar nyelvvvel helyettesítik.\*

Aztán mily rábeszélő ékesszólással kér, könyörög hazája érdekében:

„Hát mi vigyek önöktől vissza Európába: válaszul ama várakozásteljes reménységre, melylyel országok tekintenek önök felé? Remélhetjük-e, hogy az önök üzenetét oly hatalmas alleluja üdvözli, melynek hangja összezuzza a zsarnokok trónját és akkor az egész keresztény világ egyesül ama dícséret élénklésében: „Dicsőség a magasságban az Istennek, béke és jog az embereknek és hála Amerikának, a szabadság első szülött fiának. Mert Isten egy nemzetre sem adott annyi áldást, mint ő reá, mivel érdemesnek találta, engedelmeskedvén az isteni törvénynek: úgy szereté felebarátját, mint önmagát, és megtevé azt másoknak, a mit kívánt hogy szükség idején mások is tegyenek meg önék!.”

Hogyan iparkodik a rideg, közönyös amerikaiak érdeklődését felkölteni hazája iránt, meg akarván győzni őt arról, hogy csak a szabad Magyarország által nyithat út az amerikai kereskedésnek, tehát *saját érdekében* Amerikának nincs sürgösebb teendője, mint Magyarországot felszabadítani.

„Ha figyelembe vesszük, hogy a kereskedelem ama bűvös pálcza, mely a vad sivatagot gazdag gyümölcsös kertté varázsolja, és terjeszti a civilizatio áldásait ott is, hol pár évvel ezelőtt még a vad indián és a vad állatok ordításai viszhangozóának, meg kell hajolnunk a kereskedelem teremtő ereje előtt. Érezzük, hogy ez nem csupán pénzhaszsa, hanem a Gondviselésnek hatalmas eszköze a világ és társadalom előhaladásához; de érezzük azt is, hogy e kereskedelem az önök államainak alapjával össze van növe, s hatalmas tényezőül kell tekinteni a politikai törvényhozásokban. Nem szabad, nem lehet e kereskedelem érdekeit figyelmen kívül hagyni még ama politikusoknak sem, kik a történelemből akarván a jelenre nézve okulni, addig addig nézettek vissza a múltba, hogy a jelennek kényszerítő körülményeit nem láthatták meg miatta.

Amerika népe! a te hatalmad és erőd bámulandó; de éppen saját érdekedben, jövőd érdekében, az egész emberiség érdekében vigyázz! óvakodjál jól és rosszat a materialismus érveivel mérlegelni!.\*

Néha oly szilárdul reméli és hiszi, hogy hazája szabaddá lesz:

„Van bennem valami a keleti fatalizmusból, de ez a keresztény fatalizmus, ki törhetetlen bizalommal van meggyőződve az Isteni Gondviselés határtalan jósága felől.”

Majd mikor a legyőzhetetlen akadályok egész sora tornyosul eléje, akkor már nem remél oly bizton, de hite szilárd, változatlan: „Törhetetlen hitem van öbennem, mindnyájunknak mennyei atyjában; halandó embereknek szíve megszakadhat bár, de a mit Ő tesz, az jól van tétel. . . . hanem ez már csak a kétségbeesettnek a megnyugvása.

Mikor aztán ez a kétségbeesés elviselhetlenné válik reá nézve, akkor, de csakis akkor emlékezik meg magáról, hogy kinosan felsőhajtson, mint Krisztus a keresztfán:

„Oh a száműzötteknek életében, minden új nap egy újabb szörnyű kin!

De e kinos kifakadás is csak arra való,

hogy a nyert jótéteményeket hálásabban emelhesse ki:

„Sokkal több szomorú és keserű órákat szenvedtem át viharos életemben, semhogy megtudnék feledkezni a szívből jövő vigasztalás egyetlen szaváról is, mely élttem sötét útjára világot vetett.”

Ily eszmékkel, ily művekkel szemben hova legyek én, parányi porszem e szellemóriások előtt? . . . Nem tehetek mást, mint hogy szívből, lélekből mondjam Madáchchal: „Csak *hódolat* illet meg, nem bírálat!.”

## Karácsony.

Irta: Dr. Kósa Zsigmondné.

Szóla az Ur Isten, a magas menyekben,  
A halandóhoz, ki leborula épen: —  
— Legyen kívánságod, teljesüljön álmod,  
Égi üdvösséged e földön találod!  
De ha megtaláltad, jól vigyázz reája,  
Soknak teljesült — s repült már el vágya! —

Felkele az ifjú, vándorutra lépett  
Keresni földön, az égi üdvösséget,  
Hirt, vagyont megszerze, nem ismere vágyat  
Látott sok virágot, le is tört sok százat!  
A szerenese üldé, teljesüle álma,  
De az üdvösséget csak hiába várta!

Talált sok szerelmet, hol nem is kereste  
Belefáradt lelke, belefáradt teste!  
Végre megtalálta, oltárhoz vezette  
Hölgyét, boldogan élt, nem maradt megette  
Álmainak, az édes, a tiszta valóság!  
De ez már nem volt üdv, emberi gyarlóság!

Végre ott térdelt le, kis gyermeke mellett  
Elfeledé vágyát, feledé a mennyet.  
Gőgieselő kedves, bűbajos szavára!  
Mégvolt most mindene, teljesült az álma.  
— Ez hát az üdvösség! — sóhajta könnyezve!  
Örömtől fakadt — nem fájdalomtól könnye.

Mint a kis angyalok égi karba gyűlve,  
Karácsony estjén, vigan gőgieselve,  
Tartá térdén kicsi, fűrtös apróságát,  
— Elreptülni érzé minden minden vágyát?  
— Mit hoz a Jézuska! — százsor elbeszélte  
Kicsi kis fiának százsor ismételte.

Üdv neked Karácsony: szeretetnek napja!  
Kicsi kis gyermekét két kezébe kapja,  
Soká nézett rája — kinn a harang zengett  
Mégjött a Megváltó, bűnös embereknek! —  
— Megvan mennyem, megvan, megtaláltam végre  
Itt ragyog, itt csillog, kis fiam szemében! —

## Temetés a szabadban.\*)

Irta: Dr. Lendl Adolf.

Álmatlanul töltött éj után korán keltem; szokatlanul terhes gondolatok gyötörték és vágyódtam ki a szabadba.

Friss, harmatos őszi reggel volt; nagy csöppek tündököltek mindenfelé a fűszálakon. Még nyugodott az élő természet, a felkelő nap sugarai nem ébreszthettek még fel senkit és semmit. Hosszu, homályos árnyékot vetett a magányosan álló nagy tölgyfa a rét határozatlan színére; gyengéd szellő alig hímálla a csipkerózsá-bokor hajló ágait. A méhek szorgalmas népe még nem zsongott és bogarak nem mutatkoztak. Nyugalom, köröskörül nyugalom.

Lassan-lassan emelkedik a nap s a kelet koszoruja élénkebben tűnik elő, kiszíneződik a rét is, itt-ott egy-egy virág nyílik már és utána átsurran az első rovar; — majd egy lepkét is megpillantok. Mély hangú dongóméh zug-bug és követ utamon; még bágyadt ugyan az apró világ, de a terjedő fény és meleg életre kelti immár s egyik másik szöcske ügyetlen ugrásokban menekül lépteim elől.

Messzebb hatol szemem és távoli hangozást is hallok, erdőt, vizet látok s a láthatár dombsorozatát; el-elkalandozik tekintetem, el-

\*) A „Természet köréből” cz. alatt Grósz Lajos szerkesztésében most megjelent díszműből.

oszladoznak gondjaim és lelkem felszabadul. Kedves emlékek fűződnek e képekhez, a miket magam körül látok, feljúl a madarak tavaszi dallama: mily megnyugtató, boldog megelégedést nyújt a szabadság érzete.

Tavasszal volt, a midőn utoljára jártam e réten, s órákat töltöttem el amott a nagy tölgyfa alatt; a pajkos czinkék kedves csieser-gésére most is emlékszem; ott fészkeltek az egyik ág hasadásában, ez volt tuczatnyi fiuk bölesője. Az öregek majd egyike majd másika ki- és bebújt a szűk résen s mindig vittek elé-delt az éheseknek. Bámultam a szülők önfelá-dozását, kik csak azért éltek, percznyi nyugal-muk nem volt, folyton keresgélve, ágról ágra, egyik levélről a másikra ugráltak, aztán ismét a földre szálltak; fekete fejecskejük ide-oda fordult, szárnyuk nem pihent soha. A törzs kér-géről leszedték a szürke bogarat, a zöld levél-ről a fris hernyót, elkapták röptében a legyet, s ami csak zsongott a napfényében, a lomb árnyában megmozdult, észrevették, elespték, prédául vitték fiaiknak. Pedig az öreg tölgyfa körül volt ám elég dolgok, mert százával ten-yészti a fa belseje a bogár lárváját, ez a ké-regben, amaz az élő részben fejlődik rejtetten; amennyi ága van a faóriásnak, annyiféle vajakal mindenikben; a pillangók hernyói ott rágesál-nak a fiatal hajtásokon, a levényen kinőnek gu-bacs, darazsak szurásától szegletes, ripacsos, avagy sima gömbös gubacsok; ezernyi apró légy körülrajongja a fát, az ő élete nekik is az ő életük. És ezt a tömérdek sokaságot, hasz-nosat és kártévőt, apraját és nagyját mind meg, annyit féken tartotta egy czinkepár! Sokáig néz-tem, hogy igyekeztek ezt tenni. Élénk volt minden mozdulatok és egy-egy bogárnak a ha-lála minden esipésük. Megkedveltem a fűrge madárkákat és későbbben is sokszor jutottak még eszembe.

Most — tul vagyunk már nyárderekán — bizonyára régen felnevelték költésüket és világ-ba mentek a fiatal czinkék könnyed szárnyakon, ki tudja hová? hol találtak ők is magányosan álló öreg tölgyfára? Maradt-e csak egy is régi otthonában?

Akaratlanul a nagy fa felé vettem utamat és közeledtem feléje, árnyékába léptem már; olyan a fa most is, mint volt, de mégis más hangulatot kelt bennem. Most nem röpköd kö-rülötte a sok apróság, és a czinkék hiába ke-resem. Talán elvándoroltak volna?

Ismét a rétre visz utam; elmerülten ve-tem a földre tekintetemet, s ott — oh szegény kis madár! — holtan ott fekszik a czinke! Lehajlok, hogy megúzzem a hullát; megszár-radt véreseppék horitják melle sárga foltait; üldözésnek lett áldozatává, úgy látszik, talán valamely ragadozó madár ejtette ki karmaiból. Szemei már nem fénylenek és apró fejecskeje lehanyatlak a göröngyről — de mit látok? hirtelen nyüzsgés támad körülte, amint megéri-tem a hullát, megmozdul minden tolla s alóla kibujnak a bogarak. Figyelemmel kísérem a tragikumba változott sors e jelenetét és egyen-ként veszem észre a közreműködő bogarakat, az anyatermészet eme kiküldötteit, hogy elte-messék szerencsétlen kedves gyermekét.

Nyugtalanul röpkülnek fel s alá s rajta mászkálnak nagy legyek, élénk aranyzöldek; majd meg szétterjeszkedve megállnak a hullán és sűrűn rakják petéiket a tollakra; nemsokára aczélek színben fénylő döglegyek is társulnak hozzájuk — s mily csodálatos! — ezek eleven petéket, apró fehér lárvákat raknak le, amelyek ide-oda hánykolódva behatolnak a tollazat alá s midőn vizsgálom mint nyomulnak beljebb, még csodálatosabb dolgot látok: belül alakta-lan tömegben egyik larva a másikon, csupa légykukacczá változott el máris: a kis tetem husa. Ezek azonban már nagy lárvák; mert hirtelen nőtték a táplálékban, sőt oldalt a földön apró barna hordócskához hasonló rögök hevernek esomóban: ezek a légy-bábok; belőlük miha-marább ismét szárnyas legyek fejlődhetnek ki. Szegény madárka, hát ez a te sorsod?

Most látom csak, hogy mindenfelől törek-szenek oda különböző bogarak is. Több bogár lakmározik már ott kissé oldalt, ezek a leg-esunyábbak, a *dögbogarak*; mellettük alig tűnnek fel az apróbb *szalonnabogarak*, igye-keznek elbujni, de ismerem őket, mert házunk-

ban is belekerülnek néhol husnemübe, szalonnába; lárváik feketés, szőrös, igen élénk mozgású, valóban undort gerjesztő teremtetek, ott nyüzsögnek a madárka alatt s majdnem egymásra törnek éhségükben, még a madár csontját is megrágták már; több az éhes, mint az eledel, egyik eleszi a másik elől a táplálékot s a legkésőbbben kikeltek elvesznek százával, fejletlenek maradnak, éheznek, pusztulnak s kiszárad chitinbőrük, amire a szerencsésebb versenytársaik, testvéreik és elleneik, megnöve, meghízva bebábozódnak, sőt kikelnek. — Ilyen az élete ezeknek a kukacoknak is; rövid nehéz küzdés; bőségben születnek valamenyen és éhen halnak meg nagy részben; egy kis falat után törekszik mindenik, pedig keveseknek jut belőle.

És még mennyi más rovar is van itt e társaságban; még futrinka és a rövidszárnyúak több faja is. Mindenik igyekszik valamit nyerni a szerencsétlenül járt madár testéből; sőt a jövőnek is iparkodik fentartani a zsákmányból egy temetőbogár pár, pedig alig van már belőle, csak tolla és pihe. Nagyobb fekete bogarak kettős széles sárga szalaggal a hátán, ezek a sirások: az egyik a madár alatt, párja mellette vájja a földet és gördíti el az apró rögöket; meg-megállnak, ismét belefognak nehéz munkájukba; mind mélyebbre vájnak alig hihető gyorsasággal; mire beesteledik a nap, bizonyára készen lesz a sir és belehul a czinke utolsó maradványa. Bámulatos ösztönnek mondjuk ezt, ami reáviszi a bogarat, hogy sirt ásson a madárkának, hogy eltemesse az apró halottat. De miért is teszi? ki tanítja erre? — Csak az az öserő nyilvánul ebben is, amely az élet elejétől élet végéig lesz: a szülők gondoskodása és önfeláldozása gyermekeiért; a szülők elhalnak, de az ifjabb generáció tovább viszi az életet; életük utolsó napján pedig még gondoskodnak a szülők utódaikról; a temetőbogarak petéiket belerakták a tetembe és most elássák, hogy kikelő pajorjaiknak maradjon miből élni.

És miért is élt a kis czinke? Fiatalsága éhség, élete fáradóság és üldöztetés a vége; husából rovarok fejlődnek ki. Milyen a sors forgása: halál követi az életet és a halálból ismét más élet támad. — Óh szegény madárka! Lelked nincs, tested a földbe száll, de más élet en megmarad. — Mi emberek, azonban feltámadunk!

## ÖREG KOLDUS LÁNYA.

Irtta: **Kálmán Gyula.**

*Azt beszélük: nem is volt szép,  
Senkinek se' kellett.  
Mondják: halászatni szokott  
Maros vize mellett.  
Koldus volt az apja neki,  
A faluban csak gúny, szemét . . .  
Gazdag legény: bíró fia  
Rávetette mégis szemét.*

*Ugy is hallom: bíró uram  
Haragjába' tette —  
Koldust, s lányát a faluból  
Mikor kikergette.  
Mondják: sirva ment el a lány,  
— Ki se' nem szép, se' takaros —  
Azt is mondják, hogy holttestét  
Ugy vetette ki a Maros . . .*

## JÁRTAM . . .

Irtta: **Krúzselyi Erzsike.**

*Jártam a kertben búsan, szomorun,  
Ugy fájt a szívem az őszi borun.  
A földön szét sok sárga kis levél  
Meg-megdöbbsent, ha fujt az őszi szél,*

*Egy kis veréb repült el odafent.  
S egy puszta fura szállva, megpihent.  
Es ott csicseregett fázva, szomorun.  
Neki is fájt kis szíve a borun.*

— *Ne sirj, ne sirj te fázó kis madár,  
Lesz még tavasz, lesz még zöld a határ  
S te újra élsz s dalolsz majd szívesen  
Nékem marad csak ősz a szívemen! . . .*

## Reminiszcenciák.

I.



Irtta: **Vántsá György.**

A szabadságharc, vagy a mint a mi német sógoraink szeretik nevezni, a forradalom lezajlása után, a mint azt mindenki igen jól tudja, szomorú napok következtek a magyar nemzetre.

Az Észak vad hordáinak segítségével uralomra jutott tehetetlenség féke-vesztett dühvel tombolt, hogy uralmát megerősítse és a letiport magyart, vagy kiirtsa, vagy magába olvassza.

A kötélt és löpor napirenden volt, az igaz ugyan, hogy az utóbbit, ha tehették, ritkán használták, mert az szerintök megüszteltetés volt a Kossuth-hundok kiirtására.

Azoknak, a kik szerették ezt a sokat szenvedett hazát, s érette ezer halállal néztek szembe s ezer halált osztottak, a kötélt jutott osztályrészül, mellyel meggyalázni vélték őket, kiket épen azáltal avattak a nemzet kegyeletében „félístenekké“.

A szabadszólás számüzve lett s még talán gondolkozni sem volt hangosan szabad. A cseh és német „policejok“ egész serege vonult be hazánk vértől gőzölgő földjére s irtó inkvizíciót tartott minden felett, a mi magyar és a szabadságra emlékeztető volt. A magyar dal, örömmünk és bánatunk e közvetlen öre is elnémult mert, magyarul énekelni s ezzel a multat elsiratni, — hazaárulás — lázítás volt.

A rokon, ha megakarta látogatni a szomszéd faluban lakó rokonát, nem tehetett szabadon. E szándékát be kellett jelenteni a „policezián“ a honnan napok mulva kapott egy szabadságlevelet — németül s ezzel, ha halálán volt is a rokona előbb jelentkeznie kellett a rokona falujában levő policezián. a hol láttomozták az engedélyt és kiadták a paranesot, hogy mennyi időt szabad ott töltenie.

Nagy volt az ellenőrzés. Féltek, hogy a „rebellis“ magyar, vagy az ugynevezett „Kossuth-hund“, ha kettő együtt beszélget, már forradalmat csinál.

Sötét napok, ti az abszolutizmus árnyképei beh jó, hogy elmúltatok s bár félelmetesek voltak a ti tényezőitek, de mind annak dacára sok és kedélyes események maradtak fel róluk.

A nyers erőszak e rövid élti uralma alatt, magyar hazafinak lenni, annyit jelentett, mint Kufsteinba kerülni, avagy a bitón pecsételni meg azt. S hogy a magyar fajból nem tudták kiirtani a haza és szabadság iránti rajongást, az csak az ő szívósságának s jogainak diadalra jutásában vetett erős hitének köszönhető.

A magyar ember felhasználta minden alkalmat arra, hogy az elnyomott szent tüzet, az utókor számára a maga nagyságában fentartsa, mert hitt benne, hogy újra fellobog és elfogja perzselni azt, a mi utjába áll.

A midőn a Kossuth-bankókat elégették s ez által is százezreket juttattak koldusbotra, német feliratu pénzeket hoztak forgalomba. E pénzek között szerepelt az „1 kreuzer“ feliratu is, melynek alakja ép oly nagy volt mint a kibocsátók nagyhatnomsága, de értékre ép oly csekély, mint hatalmuk tehetetlensége.

A bujdokló hazafiak valamelyike e pénz felirátának mindenik betűjére a következő mondatot szerkesztette:

Kossuth Ruft Euch Ungarn Zur Ewige Raeh.

E német szöveg szószerinti magyar fordítása a következő:

„Kossuth hív titeket magyarok örök bosszura“.

Manapság az ily betűk illetve szók kez-

dő betűinek egyes mondatok szerkesztésére felhasználása kuriózumképen tűnik fel. Ilyenekkel igen gyakran is találkozunk a lapok talányai között.

De abban az időben, a mikor magyarul szólni, gondolkozni szabad nem volt, ez a mondat a hazaszeretet ébren tartásának egyik hathatós eszközét képezte.

Jó atyám jegyzeteiből vettem ki ezt, ki szintén végig küzdötte a szabadságharcot. Gyakran hallottam tőle, hogy abban a sötét napokban elég volt a hazafiaknak annyi, ha szó nélkül egy ilyen pénz darabot adtak egymásnak.

Szemünk villámoló tekintete s egy néma kézszorítás szent esküt képezett: *Ne csüggedjünk, él a magyarok Istene, él Kossuth, bizzunk, „a haza fényre derül“.*

E pénzdarabok közül egy pár darabot én is őrzök s bár sokan talán utálattal fordulnak el tőle, éh ismerve azt a missiot, melyet teljesített, kegyelettel tartogatom.

Több ily ereklyével bírok s ha szívesen fogadja a tek. szerkesztő ur\*), alkalom adtán becses lapjában el-elmondogatom, mert szolgálót vélek tenni annak a kornak, melyben, habár el volt is nyomva a magyar, a legnagyobb volt.

## Kórügyon.

Irtta: **Lánczy Géza.**

*Kívül a szél zugott, a hó repült,  
Szólt a harang . . . karácsony este volt! . . .  
Arczomra a boldogság pirja ült,  
Szívembe a remény sugára folyt! . . .  
Éltem reménye immár messze szállt,  
Kórügyon fekszem, várom a halált!*

*Imázott ajakunk! . . . együtt valánk,  
És áhitoztunk egy boldog jövőt.  
Mondád: mit egykor úgy megálmodánk  
Beteljesül! . . . Im minden romba dőlt! . . .  
Éltem reménye immár messze szállt,  
Kórügyon fekszem várom a halált!*

*Beteg vagyok! . . . Köröttem néma csend.  
Fájó sohaj csak néha lebben el . . .  
Feletem a rémárnyak ezre leng,  
Suhog kezökben egy-egy gyászlepel . . .  
Éltem reménye immár messze szállt,  
Kórügyon fekszem várom a halált!*

*Kívül a szél süvölt, a hó repül,  
Zug a harang . . . karácsony este van! . . .  
Mig képzetem a multban elmerül,  
Szívem sajog, szívem vigasztalan! . . .  
Éltem reménye immár messze szállt,  
Kórügyon fekszem, várom a halált!*

## Az udvariasságról.

Irtta: **J. G. Kohl.**

Fordította: **Biró Irén.**

A kellemes társalgásnak épp olyan fontos föltétele az udvariasság, mint a vidámság. Nem is képzelhetjük ezek nélkül, mert az udvariasság is oly kellemes, mint a vidámság. „La première règle de la conversation est d'y observer les oix de la politesse“, mondja egy francia író XIV-ik Lajos korából. És már 2000 év előtt irtta Cicero: „sit sermo lenis, minimeque pertinax, insit in eo lepos.“ (A társalgásban légy szelid, nyájas és engedő keny, ne pedig önféjű és makaes.) Szeretelméltóság és kellem uralkodjék a társalgásban.

Az udvariasság szükségesebb, mint az élez és szikrázó szellem. Az élez tüzijáték, mely másokat elvakít, és gyakran eget is. A finom elmét nem minden ember érti meg. Inkább esudálatot mint rokonszenvet kelt, nem ritkán irigységet és féltékenységet. Sokan a nagy szellemek megnyilatkozásától csaknem megijednek.

Az udvariasság nem ilyen. Mindenkihez van szava. Mindenkiel megelégedve látszik lenni, innen van, hogy mindenkit mintegy megnyugt. Senki sem féltékeny reá, mert föllépése nem kihívó, sőt szerény. Az udvariasság oly

\*) Köszönettel vesszük,

(A szerk.)

sok tiszteletet látszik irántunk tanusítani! És a ki tisztelet bennünket, ahhoz vonzódnak. A ki ellenben elhanyagolja az udvariasságot, az nem látszik bennünket valami nagyra becsülni. Ezáltal sértve vagyunk, és ezt semmiféle élel vagy elmésség által nem hozhatja helyre. Hogy ne csak némileg nyerjük meg mások tetszését, a társalgásban és modorban az udvariasságnak azon szabályait kell megfigyelni, melyek azon társaskörökben, melyekben épp megfordulunk, irányadók. Mert némely módját az udvariasságnak bizonyos körökben és osztályokban nem is értik, vagy éppen rosszra magyarázzák. Van az udvariasságnak egészen finom módja, és van ismét egy bizonyos fajtája, melyet, ha szabad e kifejezéssel élnem, durva előzékenységek nevezhetünk. A többségnek némely dolog kaviár. Az olyan embert, ki egy udvaronc vagy diplomata finomságával és modorával bir, parasztok félreértik, és medvék közt menuett által akarni tetszést nyerni, hiába való fáradság.

Egy alkalommal egyik fővárosban fényes összejövetelben vettem részt. Egy angol últ mellettem. Tiszteletreméltó, kissé nyers modoru tengerészkapitány volt, ki egész életében többet foglalkozott kátránnyal, viharral és hullámokkal, mint az udvarhoz tartozó egyénekkel; némileg zavartan és hallgatagon nézte a díszes vendégkoszoru nyüzsgését. Egy nagyon kikent, vasalt, rendjelekkel megrakott, fehérkeztűs udvaronc mosolyogva lépett be a terembe, mely hajlongások közt közeledett a ház urnójéhez, s úgy vele mint a körülte álló vendégekkel szemben nem fogott ki a bókoból. Ez egész közelünkben történt, úgy hogy az én angolom mindezt jól megfigyelhette és hallhatta. Csodálkozva nézte a tudvarias embert, kinek ajkáról mint a méz, folytak a bókók, és és mennél jobban udvarolt, annál inkább bámult az én jámbor tengerészem; areza nemcsak ellenszenvet, hanem irtózatot fejezett ki. Végre fölállott és feszesen hozzám hajolva a következő kérdéseket sugta fülembe: Ki ez? Mit művel ez ember? Mit akar ezzel elérni? Gyanus volt előtte ez a neki szokatlan nyilvánulása az udvariasságnak. Igyekeztem őt megnyugtatni, és megértetni vele, hogy e mosolygó, feltűnően előzékeny ur, egyáltalán nem alacsony jellemű, hanem ellenkezőleg nagyon tiszteletreméltó, kifogástalan és becsületes. Biztosan tudtam, hogy nagyon vagyonos, nincs rá szorulva senkire és eszeágában sem lehet, hogy valakinek a zsebére spekuláljon. Modora a mi körünkben szokatlan; ez csak amolyan felületesség, ragyogó aranypor, mely semmi befolyással sincs jellemére. Így az angol kissé megnyugodott. Mikor ezt észrevettem, felakarván vidítani — azt indítványoztam, hogy credjünk beszédbe az én sima földimmel és azt is hozzátettem, hogy vele igen kellemes és tanulságos társalgást lehet folytatni. De erre nem volt rávehető. — Társalgásunkban az udvariasságnak azon módját fejtjük ki, melyet azok az emberek, kikkel beszélünk, megértene.

## UTOLSÓ VALLOMÁS.

Irta: Kovácsy Kálmán.

Zokogva járjak a világon  
S ne szánjon senki, senki meg —  
S legyek, mig élek, koldus, árva,  
Ne süssön rám a nap sugára —  
Ha téged nem becsültelek . . .

Temessenek mély sir ölébe  
Elátkozott nap éjjelén —  
S az ítélet se költsön engem,  
A menny után csak hadd esengjem —  
Ha téged nem szerettelek . . .

S szeretlek — és szeretni foglak  
S ha már itt többé nem lehet :  
A jó Istent úgy arra kérem :  
Tegyen csillaggá fönn az égen —  
S melléd helyezzen — engemet . . .

## Megszakított mézeshetek.

Elbeszélés.

Irta: Mohi.

Ne rettenjen meg a kegyes olvasó e czim láttára, mert elbeszélésünkben nem lesz házasságtörés, annálkevésbbé rablás, gyilkolás és más efféle füszer. Még ha ironknak kedve volna ilyen eszmékkel foglalkozni, akkor is visszataratná a kivitelnél a historikusoktól való félelem.

Ez az egész elbeszélés a közelmúlt idők egyik rövid történetének felújítása, mely nem keltett ugyan országos érdeklődést, de jóleső meglepedést mégis okozott, a kik előtt az igazság sújtoló keze s az ideális szerelem igaz jutalmának összetalálkozása érdekel birhat.

Bojtor Samu szegény ügyvédbojtár volt, mint még kivüle annyian, igen sokan e széles hazában, tele szép reményekkel és magasröptű vágyakkal.

Árva léttére fölküzdötte magát az ügyvédjelöltek közé, de már megunta az uri esemétkkel való gyöttrődést, a nevelősködést. Másból meg egyáltalában nem telt vizsgadíjakra, meg más efféle hivatalos költségekre, hogy beléphessen a nagyvilág piacznán küzdő, elismert hivatalos czimű férfiak sorába.

Éppen vidékre készülődött, mikor régi barátja és lakótársa, Vékei Pista, nagy gunyosan megjegyezte:

— Te akarod meghódítani a világot? Hiszen minden ezokmódkod elfér egy ládában!?

— Az nem baj, lelkem, mert Dr. Bojtor Sámuel neve maga tisztességes vagyon, hát még a tudománya!?

— Azt én elhiszem, de vajon elhiszi-e más is? . . . Különbent mit is kezdesz te abban az Isten hátamögötti nyárspolgáriás városkában?

— Hogy mit kezdek? Beállok a legügyesebb ügyvédhez zsiros fizetésért s az lesz a legelső pöröm, hogy elveszem a lányát tőle.

— S ha nincs lány? . . .

— Hát akkor nem kell a lány. — Vágott vissza vig nevetéssel Sámuel. — Bár azért fogadtam el a kaposvári meghívást, hogy vidéken mindenesetre ocsóbb és nyugalmasabb az élet ha kevesebb is valamivel a jövedelem.

E perczen benyit a házmester s vállaira kapva a ládat, megindul a háromfogatú menet a pályaudvar felé.

Még egy rövid búcsúzás és a vig fiúból komoly utas válik.

Legnagyobb gondot az okozott Kaposváron az ifjunak, mig vendéglői lakását egy kis megfelelő hónapos szobával fölcserélhette, hogy onnan az irodáig, meg vissza sétálthasson.

Nem vetette ugyan meg a multságokat, de a mint a főváros zajos ciele el nem esábitotta, Kaposvár fiatal urainak duhajkodásai sem vonzhatták a munkához szokott, komoly gondolkozású fiatal embert. Elt, mint addig, csöndesen és egyhanguan, még a meghitt barát édes társaságát is nélkülözve.

Megtelepedés után pár héttel éppen Verböczi „corpus iuris“-ába volt elmerülve, mikor hangos perelés verte föl szobája csendjét. Nem a legelső eset volt ugyan, hogy a házigazda zsörtölődését hallhatta, de meglepte és kíváncsiságát idézte föl nevének említése.

— Megmondtam már elégszer, hogy nekem nem tetszik a regényfalás! Hol vetted azt a könyvet? . . . Tán a „pesti úr“ hozta? . . . Nem tudsz valami hasznosabb munkához látni? Tudod, hogy ilyenkor jövök haza és még semmi sincs a vascorából!

Közbe-közbe valami fülbemászó női hang rimázkodását vette észre.

— De édes apuskám! . . . Jókai . . .

Irma . . . Készen van! . . .

Hanem bizony a könyörgésnek egyéb foganatja nem lett, minthogy erős ajtó-csapás után eltompult a zaj, a perlekedők tehát belökerültek.

Eltelt egy félóra, egy óra, de a tanulmányozás csak nem haladt.

— Tiszta lehetetlenség, hogy ilyen hangja lett volna Verböczinék!

Mondanunk sem kell talán, hogy e kifakadást Bojtor Sámuel ur bocsátotta világgá, a

mint összecsapta a híres könyvet. Először történt életében, hogy cserbenhagyta a vas-akarat.

— Kedves apám! Hozzak föl egy üveg bort? hangozott az udvarról.

— Nini! Ez a „perelő tündér“ hangja, nem a Verböczié!

Meg is nézte másnap reggel a „perelő tündért“ úgy, hogy az alig tudta zavarában a szokásos „jó reggelt!“ viszonzni. Hanem zavar ide, zavar oda, mondjuk meg őszintén, hogy a vizsgálódó gavallér meg ugyancsak szoritotta az ajtó sarkát, hogy kinyithassa. Ezen aztán a perelő tündér is elmosolyodott.

— Szegény tatár! Monológizált Bojtor az uton. — Ha az esteli perlekedésben a neved említése, meg az a hang annyira kíváncsivá nem tesznek: bizony még észre sem veszed ezt a ritka virágszálat!

— Különbent jobb is lett volna úgy. Az ő apja hivatalfőnök, igaz, hogy az egész „Alliance“-nak két hivatalnoka van az irnokkal együtt, de hol vagyok én még ehhez is!?

Mi meg ott vagyunk, kedves olvasóm, hogy magára hagyhatjuk Sámuel gazdát. Van már annak min gondolkozni, ha eddig nem volt. Mert az semmi, ha valamelyikünk az élet gondjai, apró-cseprő bajai felett tépelődik, de kerüljön csak a szerelem tüneményes hinárába: egyetlen gondjából ezernyi ezer lesz, csöndes nyugodalma párává foszlik szét; sül, fő, didereg, mikor hogy jön a sora, még sem szabadulhat . . . Egy bizonyos esetet kivéve . . .

Elbeszélésünk fonalát ott vehetjük föl ujra, mikor egy májusi esten tiszteletteljes bár, de azért igen bizalmas beszélgetésben találta őket a főnök úr.

— Hát neked ez az úr „Édes Samu!?“ Adok én Samut rögtön!

Beköszöntése nemcsak arra volt jó, hogy a haragot kimutassa, hanem egytuttal azt is elárulta, milyen élesek az ő fülei.

— Hát azért tolakodott hozzánk az úr, hogy szerelmi nyilatkozataival elcsavarja a fejét ennek a gyereknek, a ki anya nélkül nőtt fel?! Könnyen ment a dolog ugy-e, mert Irén még mit sem tud az ilyen haszontalan uracsok hazudozásairól . . . Hát ezért mutatta magát olyan álszenteskedőnek, hogy a hátam mögött . . .

De már itt közbekialtott a mi hősünk is egész méltóságteljesen:

— Uram! Én a lehető legtisztességesebb szándékkal vagyok!

Hanem ez csak olaj volt a tüzre. Az apa válaszában éhenkórászról, kiesapott diákról, még nyomorult koldusról is volt szó, csak olyanról nem volt egy ige sem, a milyennek Bojtor úr tartotta magát. Emlegeti is váltig, hogy inkább tiz anyós mint egy ilyen após.

Végre meggondolta a dolgot. „Ha békét akarsz, háborút indíts!“

Hosszu és többször meg-megujított hadjárat után egyesült erővel bevették a várat. Rá birták az apa kemény szívét venni, hogy addig is, mig az ügyvédi torturákon (bocsánat! vizsgákon) keresztülülszik, Bojtor úr sívár jelenét a reményteljes jövendő fejében azzal édesítették meg, hogy egybekelhetett a világ legbájosabb lénkéjével.

Hanem hát mig a világ világ lesz, igaz marad az a közmondás, hogy nincsen öröm öröm nélkül.

Mig más „új“ házaspár kéjtazással vagy legalább is csöndes boldogságban élvezheti a mézesheteket, a Bojtorék egére sötét felhő tolakodott.

Az önmagával elégedetlen, házastros ember irtózatossá természetéről halvány sejtelmé nem volt eddig hősünknek. Hanem hát mire való lenne a sors, ha meg nem tanítana bennünket arra, a mit nem tudunk? Igaz, hogy néha szivesen elengednők ezeket az új tapasztalatoakat, ismereteket.

Az esküvő napjától egy nyugodt perce sem volt a vőnek. Akármit tett, bármit mondott is, a gánesot soha ki nem kerülhette. Ha éppen nem volt kéznél valami kifogás, hát hisz ott volt az ő házasságuk, vagy ott volt Irén. Igen, az imádott feleség is kapott korholásból eleget.

A tolakodó sötét felhőt az após képvisel-

te, kivel szemben az ügyvédi furfang is hasznalannak bizonyult.

Modern, nagynevű írók úgy fejezik ki az ilyen soros állapotot, hogy: „pokoli gyötrellem volt az életök,” s az ilyen történet folytatását a hős szökésével vagy öngyilkosságával, legtesztetesebb alakban pedig a kínzó meggyilkolásával csinálják meg. Ezekből aztán gyönyörű bizonyodalmat lehet szerkeszteni.

Hanem a való élet egészen mást mutat. Tünni, szenvedni, törődni kell az embereknek. Külömben próbálnak meg csak ezek az urak otthagyni boldogságukat, mikor a gyötrelmetől akarnak szabadulni: bizony elmenne a kedvük szökéstől, öngyilkosságtól, meg az efféle különleges szabadulási és szabadítási módoktól.

A mi hősünk nem is valami nyúl szívű ember volt ám, mert türt, a meddig türethetett aztán . . . s aztán? . . . újra kezdte. Idővel alaposan megszabadult ugyan a gyötrelmetől, hanem hát ennek egész külön története van, a melyet töviről-hegyire el kell magyaráznunk, mert elbeszélésünknek éppen ez a magyarázat adja meg némileg az újdonságát, a színezetét.

Decemberben ment fel utóljára vizsgájára Bojtör. A vizsga pompásan sikerült, a távirat repült s a dr. úr előtt még az ég is kiderült, pedig ugyancsak havazott a ködös fergeteg; loes-pocs, homály volt az egész ócska világ ábrázata.

A távirat daczára a kaposvári indóháznál csak a kapus fogadta az újdonsült ügyvéd urat, az is csak a jegyet kérte.

— No nem baj, — biztatta magát, még jó, hogy ki nem jöttek ebben a zimankós időben.

Hanem bizony más oka volt a család részvétlenségének, nem a rossz időjárás.

Csaknem megdermedt az ijedség miatt, mikor az ajtón belépve, felesége hangos zokogással borult a nyakába s apósa ingerülten kiáltott rá:

— Ne komédiázzál, Irén!

Még szóhoz sem juthatott a megdöbbenéstől, már tudtára adatott, hogy alá is út, fel is út, de innen mennie kell. Míg ugyanis vizsgáznai járt Budapesten, azalatt véget ért az osztálysorsjáték húzása, melyen Kulesár uram 200,000 koronát nyert\*, sőt az összeget fel is vette már.

A felvilágosítás következő szavakkal nyert befejezést.

Minthogy pedig házasságot már kezdettől fogva elhibázott lépésnek tartottam, most követelem, hogy bontsuk föl minél hamarabb s ez esetben neked 10,000 frtot adok végkielégítésül, Irénnek pedig hozzá méltó férjet keresünk . . .

— és ha nem válunk el? kérdé Bojtör, kinek szíve csordultig telt keserűséggel.

— Ha nem váltok el, akkor mehettek Isten hírével, de pénzemre ne számítsatok, mert soha, egy krajczárt sem adok nektek!

— De hiszen ez kegyetlenség! Fakadt ki Samu, míg felesége teljes elszántsággal mondá:

— En nem válok el soha!  
— No jó, — felelé az apa, — én megmondtam szándékomat, attól nem is állok el, mert nem akarok ingyenélőket tartani a házzamnál. Holnap reggel hallani akarom a végső választ!

Ezzel otthagya a megkínzott házaspárt.

Égész Kaposvárt lázas izgatottságba hozta a Bojtörök válópöre s szólták-szapulták az egész családot, — a hátuk mögött. Mert az igen természetes, hogy szemben nyájas és hizelgő arcot, mutatott a hirtelen meggazdagodott Kulesár Mihály s a szabaddá vált szép menyecske előtt mindenik.

Tárnokyné ő nagyságánál éppen együtt van a társaság, talán jó lesz, ha betekintünk kissé a mende-monda tanyájára, hogy a közhangulatot kipuhatóljuk!

— Ugy van biz az, lelkeim, — szól egy hizásnak indult termetű aszonyság, — jó volt nekik az a szegény fiatal ember is, míg az a bolond szerencse nem érte őket.

— Az már igaz, — vette át a szót a háziasszony, — hogy okos ember hiába vásá-

\*) No lám! azért nem nyertem hát én!

Szedő.

rol sorsjegyet; a szerencse is tudja, hogy a gyámoltalanoknak kell a segítség.

Hanem e mondás daczára is úgy látszik, hogy ő nagysága sem bánta volna, ha nem Kulesár Mihályt, de például Parnoky Ernőt nézte volna bolondnak az a bolond szerencse.

— No hiszen meg is látszik rajtok, hogy jó módba jutottak. Kulesár uram azóta hintón jár, vacsorákat ad, szóval uri életmódot folytat.

— De hát az a „perelő tündér”, a ki úgy mutatta, hogy mennyire szereti az urát, hogy bizony magam is majd elhiitem, most bezzeg nem pöröl az apjával, hanem erre is kaczerkodik, meg a másokra is, mint a kinek semmi gondja a világon. Hamar elfelejtette azt a szegény Bojtört.

— Ugyan mit sajnálkozik azon a hasznaltalan Bojtörön?! — Pattant föl a takarékpénztári könyvelőné, a kiről általánosan tudva van, hogy úgy erőltették a férjéhez. — Megkapta az asszonyért a tizezer forintot és most éli a világát Pesten! Annak is elebbvaló volt a pénz, mint a felesége.

— És ez így folyt jó darabig.

Már-már új vitatárgyat kerestek a beszélgetők, mikor csaknem ajtóstúl rohant be a kis jegyzőné. Kipirult arcáról, sietségéről és izgatottságáról látszott, hogy nem valami mindennapos hírrel jött. De a mint észrevette arcukon a hatást, melyet megjelenése okozott, de hogy találta volna ki az újságot, mint a hogy tervezte! Elhatározta, hogy csöppenként adogatja elő a szenzációs eseményt, legalább tovább marad általános érdeklődés központja.

— Tudják-e, ki volt a Kulesár Irén völegény-jelöltje? kérdé nagy titkolózva.

— Hiszen azt mindenki tudja, hogy Lakatos Béla nagyon is bent van már a háznál! Volt a kicsinylő felelet.

— Az ám, csak hogy elesett már a völegénységtől!

— Elesett!?

— Ki veszi el?

Engedjük át a kis jegyzőnének azt a dicsőséget, hogy kedve szerint elégitse ki hallgatóit. Történetirői tisztúnkhoz képest adjuk elő egész röviden ezt a nagy eseményt.

Irén csakugyan odaadó szeretettel viseltetett férje iránt s hogy látszólag oly nyugodtan egyezett a válásba, annak meg volt a fontos oka. Nyugodt külszin alatt lázas izgatottsággal, növekedő türelmetlenséggel látta eltelni a napokat, sőt heteket.

Mikor a gazdag Lakatos házassági ajánlatára meg kellett volna a választ adni, alig tudott apjától két napi halasztást kieszközölni.

A segítség pedig éppen idejében érkezett.

Üres lett a Kulesár-ház a következő napon. Kirepült az aranyos madár az édes szabadság boldogító tudatával.

Író-asztalán ezt a levelet találta az öreg:

„Kedves apám!

Bocsásson meg, ha szándéka ellenében csaláshoz folymodtunk. Mi nem élhetünk egymás nélkül s a mint előre megegyeztünk, Samu megvett Fehérváron egy jövedelmező irodát, most odamegyek hozzá. A tizezer forintot rögtön visszaadjuk, mihelyt annyi pénzhez juthatunk.

Hisszük és reméljük, hogy még ölelni fognak

híven szerető gyermekei:

Irén és Samu.

## A kicsinyeknek.

Irta: Lengyel Elza.

Jó kis fiúk, jó kis lányok  
Beh szép a karácsonyfátok!  
— Talán bizony a Jézuska,  
Egyenest az égből hozta?  
Mint az a szép égi csillag,  
Olyan biztatóan csillog . . .  
Ezüst csengő, bűvös hangja  
Meg-megszólal néha rajta  
Csingilingi, — aranydíó  
Megérdemli azt, a ki jó. —  
— A kik mindig szót fogadnak  
Mert a jónak — tudod baba:  
Egen, földön van jutalma! . . .

## Dráma dalban elbeszélve.

— Sipuluszi nyomokon. —

Irta: Kálmán Gyula.

Ködborongós őszi délutánon egy alak rohant képéből kikelve Szentberki Fridolin lakására.

Ez az alak én voltam. Szentberki Fridolin pedig poeta volt, poeta az Isten kegyelméből és ott lakott a népkonyha mellett. Elöttem ugyan örökre titok maradt: miért lakott ő a népkonyha mellett; valamint azt sem tudnám megmondani: miért volt ő poeta. De mit törődtem én mindezzel ama bizonyos ködborongós őszi délutánon, a mikor képemből kikelve rohantam Fridolin lakására.

Ő ott ült egy felfordított láda mellett és fejét — Iehajta.

— Mit csinálsz? kérdém lihegve.

— Elbeszélék! felelt titokzatosan ő.

— Mit?! kérdém iszonyú sejtélemmel.

— Drámát dalban! . . .

— Tehát balláda! sohajtám megrettenve, miközben leültem a láda bal-szélére.

— Igen balláda; mondá ő, miközben kinyujtá bal-lábát, s papirosát a ládáról felvette.

Engem pedig bal-sejtelmek kezdtek üldözni. Nagy ég! most jut eszembe, hogy én ma reggel bal-lábbal keltem fel. Oh remület! ez az ember most fel fogja nekem olvasni az ő bal-ládáját, azt az iszonyú drámát, a mit ő dalban beszélt el.

S úgy lón.

Fridolin szavalni kezdte a „Bösz apa átkát”. — Én türelmesen hallgattam mindkettőjüket.

A bösz apa már be is fejezte átkát s Fridolin még mindig szavalt. — Bár bensőm forrott, — mégis hallgattam.

A bösz apa már meg is halt, sőt a bösz apának kiátkozott fia ifjuvá növekedett s Fridolin, az ördögi Fridolin feleségizott fantáziát még mindig lecsigázta. Megsemmisülve dőltem össze, de mégis hallgattam.

Az ifju már szerelmes lón . . . oh végre hát már nyilatkozik . . . s Fridolin harsogja a szavakat:

„Oh mond: szeretsz-e?”

Majd sötéten így folytatá:

„És a *nem* szó ki lett eresztve . . .”

E pillanatban eszméletlenül rogytam össze, de midőn láttam, hogy Fridolin még mindig szavalni akar: adáz düh lepett el, és egy eszmetől megragadtatva ekkor én őt túlkialtám, mint nősrást az égháború:

— Hallgass!!! . . .!!!

Fridolin nem szavalt többé, ellenben izgatottan kérdezősködött:

— Miért kiáltasz te engemet túl?!

— Mert a drámád, a mit nekem dalban elbeszélés, csak nősrás az én szívem égháborujához képest.

Fridolin bizalmasan megveregeté a vállamat.

— Vén tengeri farkas! mondsza mi a bajod?

— Fridolin! — kérdém siralmasan — láthatod, hogy a képemből ki vagyok kelve?

— Látom! szolt ő a láda mellől felkelve.

— Hát akkor tudhatod, hogy velem valaminek történnie kellett.

Fridolin nagyot sóhajtott:

— Ugy örülj barátom, mert vannak emberek, akikkel semmi sem történik.

— De a mi velem történt, az tulhaladja legmerészebb képzeletedet, az hallatlan. az hihetetlen, az . . . noch nie da gewesen!

— Dráma?! kérdé jelentős hangnyomattal Fridolin.

— Mi — dráma?! Tragoedia barátom, tragoedia, borzasztó, iszonyú, hihetetlen tragoedia!

Fridolin leült, tollat vón kezébe és várakozó álláspontba helyezkedett. Engem pedig irtózatatos rémképek kezdtek gyötörni.

— Mit csinálsz, szerencsétlen?! nyögtem nehéz mellet én.

— Fel fogom magának jegyezni a tragoediát! válaszolt mennyei nyugalommal ő.

— Miért?! kérdém követelő hangon én. *El akarom beszélni dalban!* mondta törhetlen meggyőződéssel ő.

— Nem fogod *elbeszélni!!!* kiáltam képből most már egészen kikelve — és torkon ragadtam Fridolint.

Fridolin szájalmasan vergődött körmeim között.

— Igérd meg nyomorult, — lihegtem rémesen — hogy nem fogod *elbeszélni dalban!*

— Igérem! rebegé hebegve ő. Ekkor én elbocsátám Fridolint. Ő pedig ujra megveregette a vállamat és így szólt:

— Vén csataló! mi történt hát veled? Én a láda tetején *elbeszélő* helyzetet foglaltam. Fridolin arca földerült, — én pedig így *beszéltem el*:

— Talán tudod is, hogy én üres óráimban a Morgenstern és társa könyveit viszem,

— Fridolin kérdőjellel alakult és kétkezőleg rázott egy fejet.

— Igen barátom! és itt kezdődik az én *tragoediám*.

Fridolin megremegett.

— Mert tudnod kell, hogy Morgenstern és társa összes ingó és ingatlan vagyonainál többet ér az a hölgy, a kit a mi czégünk jegyezhet tulajdona gyanánt. Ez a hölgy pedig az alatt, míg én Morgenstern és társa *könyveit vittem*, — az én *szívem nyugodalmát vitte el*. Nos tehát! azért jöttem hozzád, mert csak téled remélem, hogy ezt a *dolgot* dülőre viszed.

Fridolin közbe szólt:

— Tehát én viszem — a dolgot, *te viszed* — a könyveket, *ő viszi* — a szíved nyugalmát.

— Igen barátom, igen! sőt mi több: *mi visszük* — az ügyet, *ti viszitek* vissza szívembe a nyugalmat és *ők viszik* azt onnan ismét el . . . hah! az átkozott Morgenstern és társa Váci körut 13.!!!

Fridolin izgatottan kérdezősködött:

— De hát hogyan fogom én ezt a dolgot vinni!?

— Hogyan?! hát irsz nekem egy szerelmes verset! *Elbeszéled* az én epedő szüm érzelmeit *dalban!* . . . Hanem Fridolin, a nagy Istenre! hagyd ki belőle a *drámát*, mert ellenkező esetben úgy járnék, mint a halhatatlan Vörösmarty akart járnai . . . . .

— Hogyan, hogyan? kérdé Fridolin mohón.

— „*Reszketve fognék szétomolni*” — szavaltam nagy hatással a költő szavait.

Fridolin *reszketni* kezdett.

— Mit csinálsz szerencsétlen?! — A mit a nagy költő nem tudott megtenni, most azt cselekszem én!

— Fridolin, az ég! mit akarsz?

— *Szét fogok omolni reszketve!* nyögött lemondva ő.

— Fridolin! mindenre kérlek, a mi szent előtted: *ne omolj szét!* ne most! előbb ird meg a szerelmes verset!

— Igazad van! tartozom ennyivel barátágunknak. De kérlek, légy szíves előbb némi felvilágosításokkal szolgálni.

— Nagyon szívesen.

— Tehát: Neve?

— Morgenstern Zelma.

— Állása?

— Háztartásbeli leányzó.

— Orra?

— Rendes.

— Szája?

— Mint a cseresznye.

— Haja?

— Szőke.

— Szemei?

— Kékek.

Fridolin fürkészve tekintett szemeim közé.

— Különös ismertető jelei?! kérdé szokatlanul követelő hangon.

— Van neki egy, — barátom, — amely miatt én már a pokol minden kinját elszentvedtem; van neki egy különös ismertető jele, s ez az, hogy imádja a verseket, különösen a *drámát dalban elbeszélve*.

Fridolin heves mozdulatot tón kezeivel. De én nem hagytam magamat zavartatni.

— Hah!! és én ezt gyűlölöm, gyűlölöm, mint a bűnomet. Ez keseríti meg az én életemet. Rettegek az utcára menni, mert minden alakban egy *drámát* sejtek *dalban elbeszélve*.

Legközelebb „*tetemre hívom*” Arany Jánost is és szörnyű bosszút állok rajta. És még ő kívánja azt én tőlem, hogy *beszéljek el* neki egy *drámát dalban*, mert csak akkor viszonzhatja szerelmemet, Mennyi könyörgésemben került, míg megelégedett egy szerelmes verssel is! — Hát én ezt kérem most te tőled, hanem csináld ám gyorsan, mert félóra múlva a Muzem kertben kell átadnom az angyalnak. Csak azt kötöm ki, hogy benne legyen a *piczi lepe*, a *mit nevetve szoktunk üzni*, mert ő ezt úgy kívánja.

Alig végeztem szavaimat, midőn Fridolin velőtrázóan sikoltott.

— Hah! ez ő!!! . . . és azzal eszméletlenül terült el a földön.

Hirtelen orvosért száguldottam, de mire visszatértünk, Fridolin már nem volt sehol.

Az orvos dult-fult; — én dühöngtem.

Az orvos összeszidott; — én hallgattam.

Az orvos elrohant; — én szintén.

Egyenesen a Muzem kertbe tartottam. Lihegve futok az ismerős pad felé . . . s óh borzalom! ott látom az angyali Zelma mellett az átkozott Fridolint.

Izonyú viláosság támadt ekkor agyamban. Hah!! ez a nyomorult ezelőtt félórával csak azért terült el előttem eszméletlenül, hogy tőlem megszabadulva, megelőzzön és kihasználva a lánykát a dalban elbeszélte drámák iránt való rajongását, — őt tőlem csalárdul elhódítsa.

Épen oda akartam rohanni, hogy leütöm a gaz csábítót, midőn Fridolin el kezdte szavalni a „*Bősz apa átkát*”.

— Hah!! lenyűgözött a nyomorult! Nem bírtam a helyemről elmozdulni.

Mikor azonban ennél a sornál járt:

„Oh mond: szeretsz-e?” — akkor elkezdtem futni, futni — és futottam mindaddig, míg csak össze nem roskadtam.

Ugy szállítottak be a mentők.

Másnap, a mint szomorúan viszem a könyveket: egyszer csak elébem áll Morgenstern és társa rettenetesen feldult arczeccal és rám rivall:

— Hova vitte Ön a lányunkat?!

— Bocsánat! én Önöknél csak a *könyveket viszem*.

— De ezuttal a lányunkat is viszi! toporzékolt a czég.

— Uram! úgy látszik ön gyanusítani akar?!

— Hát Ön még nem is tudja, hogy Zelma eltűnt?!

— Eltűnt???!?!!

— Igen uram! eltűnt homályosan, titokzatosan, eltűnt rémesen és borzasztólag . . . hah, uram! Ő valami szörnyű tragoedia áldozata lett!!!

— Szerencsétlen apa! fogadja részvételem! tagoltam fuldokolva, s a vállára borultam Morgenstern és társának . . . sirtam és illetőleg sirtunk keservesen.

— Nemes szív! — nyögött ő.

Ekkor belépett a posta-szolga és egy levelet adott át a meghatott apának.

A levél így szólt:

„Fridolinom! megszerettem!

Elutaztunk én s ő — ketten

Zelma”.

Erre aztán következett a „*Bősz apa átká*” prózában . . . . . Én pedig néma fájdalommal viszem a Morgenstern és társa könyveit tovább . . . tovább . . . . .

## Egy pap története.

Irta: S. Szabó József.

Ezelőtt öt évvel, mint egy felvidéki kis egyház lelkésze, adatokat gyűjtöttem egyházzam történeténc megírásához. s e czézből a

legutolsó jegyzetig átvizsgáltam az eklézsia levéltárát. A különben gyérszámú iratok között egyik elődömnök mélyen megrendítő önéletrajzát találtam. S minthogy az, bár három évtizeddel előbb iratott, a kálvinista papi nyomorúságra nézve, — sajnos — még mindig találó, tanuság, — de korántsem elriasztásképen ime itt közlöm:

„Itt fekszem az ágyon. Elgyengülve, kiszáradva. Közel érzem végemet. A leáldozó nap sugara beszűrődik ablakomon, de olyan bágyadt, halovány a fény, hogy szinte mindent sárga, beteges színűvé változtat körülöttem. A közeli templomból áthangzik az Ur esteli tiszteletének hangja. Egy mélabus szövegű és dal-lamu ének:

A nap immár elenyészett,  
Az ég bésötétedik.  
Nyugvóra vált a természet  
És minden csendesedik.

Élesen hasítja a levegőt az iskolás gyermekek magas sopranja, kihallom a tanító kellemes baritonját s a káplánom dörgő, mély bassusát. Dufla Pált, becsületes néven Patkó Pált is hallom, amint lassu vontatottsággal, nagyokat kanyarítva kíséri az éneket, míg Patkó Boris vékony, siró hangja csak olykor-olykor válik ki a többi közzül. Istenfélő nép ez a Patkó-család. Mindig akad belőle egy-kettő, aki szorgalmasan gyakorolja az Urnak házáat. Másokat nem is hallok, hogy volnának a templomban. Nagy munkaidő van.

Ugy szeretnék én is énekelni, mint egykor, valamikor, — de lám milyen köhögés vesz rajtam erőt, már beszélni is csak susogva tudok. Csak a lelkem ép. Az tud repülni messze . . . messze . . .

Egy kis szalmafedelű ház áll előttem. Benne földet turó, verejtéket hányó egyszerű, szegény emberek. Csak a szívök gazdag hittel és Istenfélelemmel. Kezők munkáján áldás fakadt, de kellett is. Három gyermeket táplálni, ruházni! Köztük voltam én is, a legidősebb, akinek a szülei szeretet megkülönböztetett mértékben volt részem. Óh hogy becéztek, hogy szerettek! Olyan jól esik most visszaemlékezni erre, öntudatlan, gyermekboldogságom soha vissza nem hozható idejére! — —

— A napsugár már kezdi elhagyni szobámat. A templomban a káplán végső szavait rebegi a könyörgésnek:

— Ha az éjjel ütne végóránk, csak arra kérünk Uram, bocsáss lágy álmat szemünkre! . . .

Igen! itt a végálmom, érzem, hogy lefogja szemeimet. De e zsihadásban is lelkem a mult képeim merengés szövi tovább gyarió életem fonálát.

Felnőttem az iskoláig. Szemefénye szegény szüleimnek, kedvence az egész falunak, mert danolni, énekelni, szavalni, bárkinek bármire helyesen megfelelni senkisé tudott úgy, mint én. Diesértek, bámultak, mutogattak. Valóságos falu csudája voltam. Az iskolában jobb keze a tanítónak, ahogy mondani szokta a jó, öreg Kolozs uram.

Már majdnem kikerülendő valék az iskolából, mikor a tanító is, a pap is elkezdék biztatni jámbor szüleimet:

— Kár ezt a gyermeket parlagon hagyni! Vigyék be kelmetek a pataki iskolába,

— De mikor sok kell érte és nem telik.

— Csak egy-két esztendő lesz nehéz, a többiben majd megszerzi ő a szükségeseket szorgalommal, igyekezettel. Aztán meg mi is közbenjárunk.

Elhatározták, hogy bevisznek. Magam is szívesen mentem. Nagy sor volt az, mikor elutaztam. Ilyen még nem történt ami falunkban. Apraja, nagyja bucsuzni kívánt tőlem; könnyeztek, csókoltak, öleltek. Édes anyám sehogyszem tudott belenyugodni menetelemben. Hogy neki többé fia ne legyen! Többi testvéreim lányok voltak. Most is előttem áll, ahogy zokogott.

Mint ölelt át reszkető karával,  
Mint marasztott esdeklő szavával!  
— — Óh ha akkor látok a világba:  
Nem marasztott volna tán hiába!

De megfogott a káprázat. Hét elmentem. Jöttek-mentek az évek. Elvégeztem a

gimnáziumot s mentem nagy lelki örömmel a theológiára. Egy vágyam volt csak, papnak lenni. Az én népemnek, a véreből való vérnek lelki doktora, tanácsadója, örömeiben résztvevője, bánatában vigasztalója. Nem volt kisebb, de nagyobb ambicióm se. Belső sugallat vitt e pályára minden külső kényszer és tekintett nélkül s ahhoz képest készültem is hozzá. A kollégiumi évkönyvek beszélnek buzgó törekvéseimről.

A vakációkat otthon töltém. A szomszéd faluban szép, sugár leánya növekedett. Barna haja, parázs-szemű, darázs-dereku. Csupa élet, elevenség. Lelke tiszta, mint a napfény, szive mély, mint a tenger. Atyja jómódu birtokos volt, maga is tanult, művelt ember s egyetlen leányát jó nevelésben részesíté. El-eljártam hozzájuk, szívesen fogadtak. Mariska mindig sugárzó arccal közeledett felém. Megszerettem a szép, szorgalmas és művelt lelkű leányt, az én kedves *Mariskámat*. Csak így nevezem, pedig nem lett az enyém. Itt függ az ágyam fölött arcképe. A letűnő napnak egy elkésett sugára megáryozza. Olyan, mint egy angyal. Csak piros ajkai körül van valami hamis, csalfa mosoly.

Mikor odahagytam az iskolát s káplán lettem az én Mariskám nyájas falujában, megindulva, boldog érzések között mondtam neki: — Mariska, tudja, hogy én magát régóta szeretem. Pár esztendő választ még el attól, hogy valamelyik eklézsiaiba beüljek, mint önálló lelkész. Elvár-e addig? Akar-e akkor feleségem lenni?

Tisztán emlékszem reá, mintha most volna. Ő kezét nyújtotta. Rám nézett szép, ragyogó szemével, tekintetében legnagyobb boldogságomat láttam. A szava sem hazudtolta meg:

— Hiszen tudja a feleletet, ha nem mondom is. Álomban már gyakran látok egy csendes, de kedves, igen kedves parókiát. A folyosója vadszöllővel befuttatva, előtte kis virágos kert, udvarán csipegő aprómarhák, bent egy pörölő gazdasszony. Az én vagyok. A leg-hátulsó szobában pedig egy prédikációra készülő komoly férfi. Az maga. Nos jó lesz?

— Nagyon, nagyon jó lesz, ha így lesz. Az Isten áldja meg érte a jó szívet!

De csak mégsem így lett.

— Milyen reményekkel léptem én ki az életbe én édes Istenem! Azt hittem, hogy egy szép élet áll előttem, tele sikerekkel, diadalokkal. Hogy eltudtam ábrándozni én szerelmes szív, tapasztalatlan lélek! Nemsokára — szóttem az aranyzóvetet — megválaszt egy egyház papjának. Otromba minden: templom, parókiha, iskola, de leginkább a hit- és erkölcsi élet. Én mindent megújítok s lelket lehelek a közönyös gyülekezetbe. Megdicsérnek az egyházmegyén, elismerik sikereimet az egyházkerületen. És ez nekem olyan igen jólesik. Nem tesz elbizakodottá, ellenkezőleg újabb-újabb tevékenységre ösztönöz. Hírem terjed. Nagyobb egyházak vetélkednek fölöttem . . . . .

Milyen is egy a világot, az az embereket nem ismerő 24 éves fiatalember! Mekkora balgatagságot forgat az ő elméjében!

Ha visszagondolok akkori merész terveimre, messze menő ábrándozásaimra, most is, hogy a halál verejtéke ül arcomon, mosolyognom kell felette.

Nagyon keveset adott az élet, talán mert igen sokat vártam tőle. Megpróbálta bennem az embert.

Ehmult két év, el három, négy, sőt az ötödik is vége felé járt és én nem tudtam parókiához jutni. Törtem magamat templomban és templomon kívül, de hasztalan. Nevemet néhol belevették a választási harcokba, de sora buktam. Berakta a maga embereit az esperes, a földesur. Nekem magamon kívül csak a jó Isten volt pártfogóm. Ő is meglátogatott. Egymásután elvette két testvéremet. Szüleim elerőtlenedtek s rajtam kívül egyéb támaszuk nem maradt. Pedig még engem is támogatni kellett volna! Ötven forint kápláni dotáció. Ruhára is kevés. Hát még a könyvek, társaságba forgolódás! Éreztem, hogy kezdek a világtól elmaradni. Meg is szólt érte Mariska: — Keveset ad magára. Elhanyagolja külsejét.

Talán kiméletből hallgatta el, hogy a belsőt is. De én Istenem, mikor nem tehetem! Hát már engem végképen elkerül a szerencse? Eddig még mindig táplált a remény, most valami keserűség öntötte el a szívemet. Föltámadt bennem az irigység. Azok a tanulóársaim, akik világi pályára mentek, bár az utolsó padot nyomták is, már mind tisztességes és eléggé jövedelmes állást foglaltak el. S én 50 frttal káplánkodtam. De csak lenyeltem, ami keserűséget az Isten rám mért. Jött még több is nagyobb is.

Káplánságom hetedik esztendejében, amikor már messze földről kellett Mariskáékhoz törekednem, hogy lássam anyagi arczát, s halljam a seráphokénál zengőbb beszédét és tőle csüggedő lelkem új erőre keljen, úgy tűnt fel nekem, mintha kissé kelletlenül fogadtak volna. Vagy keserű lelkem kíséző árnya volt talán az? Nem; Mariska atyja nemsokára felrehívott. Egy kis beszélgetni valója van négy-szem közt.

— Kérem, kedves tiszteletes ur — könyörgött — ne gátolja tovább Mariskát a szerencséjében. A napokban is volt kérője. Lássa, magának nem akad eklézsiaja.

Megfordult velem a világ, Nem tudtam, mit szóljak. Szerettem volna valami nagyot kiáltani, de mégis türtőztettem magamat. Még biztam az én Mariskámban. Azért csak ennyit kérdezék:

— Hát Mariska mit szól hozzá?

Megmondta ő maga. Épen akkor lépett be, Tudta miről van szó:

— A papának tökéletes igazsága van. Azt maga is beláthatja, hogy én tovább nem várhatok . . . . Hát beláttam. De ez a belátás sok keserű nappali óráimba, sok éjjeli kínlásomban került. Lassan mégis lecsendesedett a szívem, s azt gondoltam magamban: egyszer mégis bejutok valamelyik eklézsiaiba, akkor majd élek az én szeretett egyházamnak, meg élek elgyengült, elvényt szüleimnek, akik alig-alig képesek a napi szükségletet előteremteni. És én nyomorult nem segíthetek rajtuk! Hiszen nem mehetek kapálni!

Még három évig kellett várakoznom. Micsoda három esztendő volt az! Elégedetlenség, önmeghasonlás, világyűlölet mind-mind a lelkemhez férközött. Gyurták, rágták, emésztették. Csuda, hogy megmaradt belőle valami. De megmaradt, amely, mint a kovász, annak a tudatában, hogy önálló állásra, parókiához jutottam, egész valomat újraélesztette. Nagy tervekről álmodtam újra, melyeknek véghezvitelére elegendő erőt éreztem izmaimban és lelkemben. A szívembe is életkedv szállott.

Az egyház, mely papjának választott, alig 500 lelket számlál. Kis falu a hegyek között, annyira összeszorítva, hogy szinte tető alá lehetne venni. A lelkészi jövedelem csekély, a parókiális földek egy nagy hegyoldalban fekszenek; nem termő humusz, agyag, az is kihasználva, megszíványodva. Öreg elődöm nem törődött velök, éveken át bérbé adta ki. A templom romban, a paplak dűlőfélben, az iskola elronyolva. Lesz itt munka! De azért én hálásan fogadtam a Gondviseléstől.

A nép, az istenadta nép, jó lett volna. de földhözragadt szegény. Nem volt jobb dolga, mint barmának, melyet igába hajtott. Meghozta a templomi áldozatot, de egyebet nem. A tehetősebbek, a falu szájai, legkevésbé. Mindent elutasítottak és mindenért kikeresedtek. Goromba szavakat vagdaltak a fejemhez. Mikor felhoztam a parókiá reparálását, azt mondták:

— Ejj! ha a másik pap 30 esztendeig el tudott benne lakni, lakjék tiszteletes uram is.

Mikor az iskolajavítást emlegettem, azzal hallgattattak el:

— Három forint van az eklézsia kasszájában. — Elhiszem édes atyámfiai, de a nevelés ügyéért a magunk erszényéből is kell áldoznunk.

— Abból ugyan nem lesz semmi. Hiába is erősködik tiszteletes uram. Itt ugyan ki nem vetünk egy krajczárt se.

Utóljára hagytam az Isten házáat. Azt szeretik, azért talán áldozni is készek. Erre ezt a feleletet nyertem:

— Bizony a nagyapánk is ebbe a templomba járt. A tiszteletes ur kedvéért mi ujat nem csinálunk.

Még csak szükségét sem érzik. Hogy lehetne így boldogulni?

Hiszen igaz, az eklézsia pénztára üres. Egyéb jövedelmünk a kis földnél s egy kis sómérési haszonnál nincsen. Annak meg ezer helye. De jóakarattal, okkal-móddal mégis csak lehetne tenni valamit! Beláttam, hogy ezt a jóakaratot kell először fölbresztetni. Meg kell nyernem hiveim bizalmát és felköltenem hiányzó egyházas érzületüket. Elővettem a cura pastoralist. Téli esteiken saját otthonukban kerestem fel hiveimet. Új dolog volt, kezdetben ment. Megtörültek a helyemet, meghallgatták a beszédemet. De mert jelenlétem feszélyezte őket, nemsokára így beszéltek rólam maguk között:

— Olyan ő kigyelme, mint a köldüs. Házról-házra jár. Az ember még a saját hajlékában sem lehet tőle nyugton.

Tehát ez is hiábavaló!

Ezalatt önnönmgannak is élnem kellett, s gondoskodnom testi szükségeimről. A jó fiu álmaim is valóra kellett váltanom, szegény, öreg szüleimet segítenem. Egyéb földi vágygalyt ugyanis lezártam. Az életmű fizetése nagyon lassan folyt be, sok elmaradt behajthatatlanul. Csak nem fogok exekválni! A mit hoztak, annak is jórésze rostaalja. De szólni nem lehet érte, mert olyat kapok, ami a lelkemet végig sebzí. Próbáltam.

Hogy földemből valami hasznot vegyek, neki láttam a gazdálkodásnak. Gyenge testtel, de erős lélekkel. Összettem éjet-napot, hogy jó pap is legyek, meg jó gazda is. Azt nyertem vele, hogy felzudultak ellenem:

— Ez nem járja. Papnak templomban a helye. Ne végezzen ő kigyelme paraszti dolgokat! Hagyja azt a szegényeknek!

Mintha én nem szegény volnék! Kifosztva az ételtől testileg, lelkileg.

De a gazdálkodásból nyertem még egyebet is. Ezt a halálos betegséget. A munkában átizzadtam, aztán bőrig áztatott egy hideg zápor. Forrózárt kaptam s azután elkezdtem köhögni. Pár nap óta könnyebben vagyok, csak a testemet nem bírom. De lelkem olyan könnyű, mint az aether. Tudom, hogy ez megoszlatatásom jele . . . . . Egészen besötétedett. Ágyam lábánál szegény apám sóhajtozik, míg a szomszéd szobából édes anyám elfojtott zokogását hallok. Odakint minden csendes. Egy-egy kutya vakkantja el néha magát. Uri Bandi, becsületes néven Varga András elfújja a tizet:

Hallja-e e háznak ura?  
Tizet ütött már az óra.  
Készülj a nyugodalomra!  
Mert nincs írva homlokodra,  
Mire virádsz a holnapra,  
Öröme-e avagy büra?  
Tizet ütött már az óra!

Oh én már nem riadok semmire! Lelkem ott lesz, ahol nincsen sem öröm, sem bu, csak végtelen boldogság.

Összeteszem kezeimet. Gyermekeimádságim legkedvesebbike jön önkéntelenül ajkaimra:

Három angyal fejem felett.  
Egyik megöriz engemet,  
Másik szememet bezárja,  
Harmadik lelkemet várja.

Nekem már a három angyal közül csak kettőre van szükségem. Arra, amelyik a szememet bezárja és arra, amelyik a lelkemet várja ott fenn a magas égben.

Isten áldjon meg kedves, öreg szülőim. Téged is Mariska! Jó éjszakát! . . . .

Mikor én ezt az életrajzot végigolvastam, sirtam, mint a gyermek. Hány száz, meg száz kálvinista papnak életrajza van abban megörökítve! A mozzanatok talán lehetnek különbözők, de az eredmény egy, egy gyilkoló nihil. Utána néztem a jegyzőkönyvekben ennek a szerencsétlen elődömnök. Ezt találtam róla, közvetlen utódja által, följegyezve:

„Elődöm, *Demeter Pál*, egy rendkívül lehetséges és buzgó lelkipásztor, aki szerencsés körülmények között, büszkesége lett volna egyházunknak, 3 évi lelkészkedése után meghalt fiatalon 1865. május 11-én hüléshől származott tüdővészben.”

A temetőben már csak egy, lábnyi magas füvel benőtt, s alig észrevehető kicsi halmot mutattak övének. Még egy fejfa sem jelölte többé emlékét. Sirja fölött szomorun röppent el az alkonyi szellő.